



**TURUN
YLIOPISTO**
Kauppakorkeakoulu

Viherpesua vai todellinen ratkaisu? – Systemaattinen kirjallisuuskatsaus kestävyysraportointitutkimuksesta vuosilta 2019–2024

Laskentatoimen ja rahoituksen
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Lauri Halonen

Ohjaaja:
Sinikka Lepistö

24.8.2025

Pori

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Laskentatoimi ja rahoitus

Tekijä: Lauri Halonen

Otsikko: Viherpesua vai todellinen ratkaisu? – Systemaattinen kirjallisuuskatsaus kestävyysraportointitutkimuksesta vuosilta 2019–2024

Ohjaaja: Sinikka Lepistö

Sivumäärä: 70 sivua + liitteet 10 sivua

Päivämäärä: 24.8.2025

Tässä Pro gradu -tutkielmassa tutkittiin edistääkö yritysten kestävyysraportointi todellisia kestävyystekoja. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös yleisimpiä kestävyysraportointitutkimuksessa sovellettuja teorioita ja sitä, miten ne selittävät raportoinnin taustalla vallitsevia motiiveja. Tutkimus toteutettiin systemaattisena kirjallisuuskatsauksena, jossa analysoitiin 18 vertaisarvioitua tieteellistä artikkelia julkaisuajalta 2019–2024.

Tutkimuksen taustoittamiseksi laadittiin kattava kuvaileva kirjallisuuskatsaus kestävyysraportoinnin taustasta, sääntelystä ja teoreettisista lähestymistavoista. Tämä taustoitus tarjosi viitekehyksen systemaattisen analyysin tulkinnalle ja auttoi kontekstualisoimaan tutkimusaineistosta nousseita havaintoja.

Tutkimusaineisto osoittaa, että kestävyysraportointi voi edistää kestävää kehitystä erityisesti silloin, kun se on läpinäkyvää, systemaattista ja sidosryhmien sekä institutionaalisten paineiden ohjaamaa. Kuitenkin raportoinnin vaikuttavuus vaihtelee kontekstin, motiivien ja sääntely-ympäristön mukaan. Monissa tutkimuksissa tuotiin esiin riski niin sanotusta "viherpesusta" eli tilanteesta, jossa yritykset hyödyntävät kestävyysviestintää legitimaation tai kilpailuedun tavoitteluun ilman konkreettisia vastuullisuustekoja.

Tutkimuksessa tunnistettiin kolme keskeistä teoreettista viitekehystä: sidosryhmäteoria, legitimizeeriteoria ja institutionaalinen teoria. Näiden avulla selitettiin yritysten käyttäytymistä raportoinnissa ja osoitettiin, että raportoinnin motiivit ovat usein monisyisiä ja strategisia. Lisäksi osa tutkimuksista hyödynsi harvinaisempia lähestymistapoja, kuten signaalointiteoriaa, kypsyysmalliteoriaa, agenttiteoriaa ja kriittistä analyysiä, jotka syvensivät ymmärrystä raportoinnin vaikutuksista ja rajoituksista.

Tutkimus osoittaa, että kestävyysraportointi on tärkeä mutta ei itsessään riittävä väline kestävä kehityksen edistämiseksi. Sen vaikuttavuus edellyttää johdonmukaista sääntelyä, yhteismitallisia mittareita ja organisaatioiden aitoa sitoutumista vastuullisuuteen. Tutkielman rajoituksina voidaan pitää aineiston rajallista määrää, englanninkieliseen kirjallisuuteen ja Scopus-tietokantaan kohdistunutta hakua sekä systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen liittyviä vinoumia. Jatkossa tarvitaan laajempaa tutkimusta raportoinnin konkreettisista vaikutuksista kestävyuden eri osa-alueisiin sekä sääntelyn ja viherpesun roolista muuttuvassa raportointiympäristössä.

Avainsanat: Kestävyysraportointi, yritysvastuu, systemaattinen kirjallisuuskatsaus, institutionaalinen teoria, sidosryhmäteoria, legitimizeeriteoria

SISÄLLYS

1	Johdanto	7
1.1	Aiheen esittely	7
1.2	Aiheen rajaus, tutkimuskysymys ja metodologia	9
1.3	Aiempi tutkimus	11
2	Kestävyysraportoinnin perusta	14
2.1	Yritysvastuu ja kestävyysraportointi	14
2.1.1	Yritysvastuun käsite ja historia	14
2.1.2	Yritysvastuumallit	16
2.1.3	Kestävyysraportointi	18
2.1.4	Kriittisiä näkökulmia	20
2.2	Säätely ja raportointistandardit	22
2.2.1	Kansainväliset sopimukset	22
2.2.2	Euroopan unionin säätely	24
2.2.3	Suomen säätely	28
2.2.4	Vapaaehtoiset standardit	29
2.3	Kestävyysraportoinnin teoreettinen viitekehys	31
2.3.1	Agenttiteoria, tilivelvollisuus ja tehokkaiden markkinoiden hypoteesi	31
2.3.2	Sidosryhmäteoria	33
2.3.3	Legitimiteettiteoria	34
2.3.4	Institutionaalinen teoria	35
2.3.5	Signalointiteoria	35
2.3.6	Muita taloustieteen näkökulmia kestävyysraportointiin	38
3	Systemaattinen kirjallisuuskatsaus	41
3.1	Tutkimusaineiston valinta	42
3.1.1	Tutkimusaineiston laadunarviointi	45
3.1.2	Yleisimmät vinoumat ja niiden huomiointi	48
3.2	Tutkimusaineisto	49
3.3	Synteesi	54
3.3.1	Sidosryhmäteorian näkökulma	55
3.3.2	Institutionaalisen teorian näkökulma	57
3.3.3	Legitimiteettiteorian näkökulma	58
3.3.4	Signalointiteorian näkökulma	59
3.3.5	Muiden teorioiden näkökulmat	60
3.3.6	Kokonaisnäkemys	61

4	Yhteenveto ja johtopäätökset	63
4.1	Tutkimuksen keskeiset johtopäätökset	63
4.2	Tutkimuksen kritiikki ja rajoitukset	66
4.3	Jatkotutkimusehdotukset	67
	Lähteet	69
	Liitteet	76
	Liite 1. Prisma 2020 -Checklist (BMJ Publishing Group 2021)	76
	Liite 2. Tutkimusaineiston seulonta Scopus-tietokannasta	79

KUVIOT

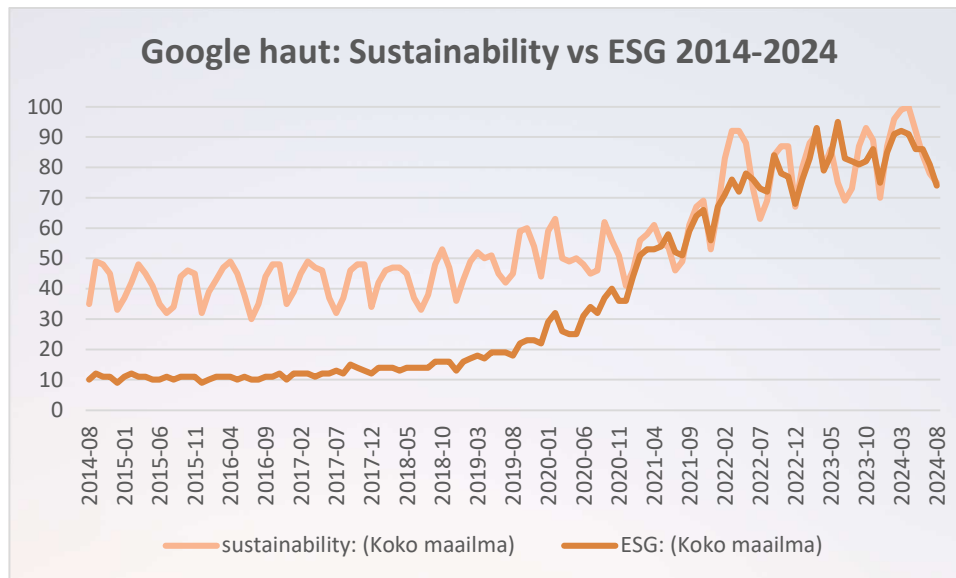
Kuvio 1 Hakusanojen ”Sustainability” ja ”ESG” suhteellinen yleisyys vuosina 2014–2024 tehdyissä Google-hauissa	7
Kuvio 2 Yritysvastuun pyramidimalli	15
Kuvio 3 Triple Bottom Line -malli	16
Kuvio 4 Signaalointiteorian keskeiset käsitteet	36
Kuvio 5 Prisma 2020 -vuokaavio tutkimusaineiston valintaprotokollasta	40
Kuvio 6 Tutkimusaineiston tutkimusten viittaukset teoriaan	49

TAULUKOT

Taulukko 1 YK:n agenda 2030-ohjelman kestävän kehityksen tavoitteet (SDG:t)	22
Taulukko 2 Systemaattiseen kirjallisuuskatsauksen tutkimusaineisto	47–48
Taulukko 3 Tutkimusaineiston artikkelien julkaisijat ja tutkijoiden edustamat tieteelliset instituutiot	50–51

1 Johdanto

1.1 Aiheen esittely



Kuvio 1: Hakusanojen "Sustainability" ja "ESG" suhteellinen yleisyys vuosina 2014–2024 tehdyissä Google-hauissa. (Google Trends 2024.)

Yritysvastuu ja kestävyysraportointi ovat käsitteitä, jotka esiintyvät yhä useammin yritysten viestinnässä ja talouselämään liittyvässä yleisessä keskustelussa. Ne kiinnostavat myös suurta yleisöä, kuten kuviosta 1 voidaan nähdä. Kyse ei ole kuitenkaan pelkistä trendisanoista, vaan termit ovat ajankohtaisia hyvin konkreettisista syistä. Kestävyysraportointidirektiivi eli CSR-direktiivi (Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD) on integroitu Suomen lakiin vuonna 2023, ja uuden direktiivin mukaista raportointia on alettu harjoittaa alkaen 1.1.2024 alkaneista tilikausista (Hallituksen esitys 20 / 2023). Ensimmäiset asteittain voimaan tulevan direktiivin mukaiset kestävyysraportit on julkaistu alkuvuonna 2025 (Ks. UPM 2025.). Uusi raportointisääntely lisää yritysten raportointivaatimuksia huomattavasti, ja sen myötä raportoinnin piiriin tulee entistä suurempi joukko yrityksiä. Uuden sääntelyn myötä kestävyysraportointi tulee myös lakisääteisen varmennuksen piiriin, ja siitä tulee yhä tiiviimpi osa yritysten kausittaista raportointia. (Direktiivi 2022/2464/EU.)

Uusi sääntely ei kuitenkaan ole tullut voimaan ilman soraääniä. Uuden raportoinnin aiheuttamat kustannukset ovat herättäneet laajasti huolta. CSR-direktiiviä ja siihen linkittyviä ESRS-standardeja on pidetty epäselvänä ja monimutkaisena, ja kestävyysraportoinnin tehokkuutta aidon kestävyuden edistäjänä on epäilty. (Perakis 11.3.2025; Refinq 2025.) EU hyväksyi 17.4.2025 pikavauhdilla direktiivin, joka lykkää kahdella vuodella asteittain voimaan tulevan CSR-direktiivin toista ja

kolmatta aaltoa, eli niitä velvoitteita, jotka tulisivat voimaan koskien 1.1.2025 ja 1.1.2026 tai myöhemmin alkavia tilikausia. Lykkäyksen sisältävä laki on osa niin kutsuttua Omnibus-pakettia, joka sisältää useita muitakin muutosehdotuksia koskien Euroopan unionin kestävyysraportointisääntelyä. Jos muutosehdotukset viedään sääntelyyn sellaisena kuin ne ovat ehdotuksessa nyt, niin arvioilta 80 % nykyisen direktiivin määrittelemistä raportointivelvollisista eivät enää ole raportointivelvollisia. Omnibus-paketin tavoitteena on parantaa Euroopan unionin kilpailukykyä maailmanmarkkinoilla keventämällä yritysten hallinnosta taakkaa. (Tilintarkastajat.fi 22.4.2025.)

Kestävyysraportointisääntelyn taustalla on jo pitkään jatkunut huoli maailman resurssien riittävydestä ja luonnon kantokyvystä. Luonnonvarojen hyödyntäminen taloudellisen edun saavuttamiseksi ja maapallon luonnollisen elinympäristön suojeleminen ovat perinteisesti nähty toistensa vastavoimina. Ilmiö ei rajoitu vain ympäristöön ja luonnonvaroihin, vaan yrityksillä katsotaan oleva enenevässä määrin myös yhteiskunnallisia ja sosiaalisia velvoitteita, joiden kytkös liiketaloudellisiin tavoitteisiin ei ole selvä. (Sarokin 2022). Euroopan unionin kestävyysääntelyä lisännyt CSR-direktiivi, sekä suuren osan tästä sääntelystä kumoava Omnibus-paketti ovat hyvä esimerkki edellä kuvastusta kestävyysnäkökulman ja liiketaloudellisen näkökulman konfliktista. Tämän tutkielman tarkoituksena on syventyä siihen, onko kestävyysraportointi oikeasti liennyttävä tekijä tässä konfliktissa ja johtaako kestävyysraportointi todellisiin kestävyystekoihin.

Kestävyysraportointi ei ole uusi ilmiö, vaikka CSR-direktiivi ja Omnibus ovatkin tehneet siitä erityisen relevantin tämän opinnäytetyön kirjoitushetkellä. Kestävyysraportointia on harjoitettu jo kymmeniä vuosia. Se on kuitenkin yleistynyt erityisen nopeasti 2000-luvulla. KPMG:n kestävyysraportointitutkimusten (2022) mukaan vuonna 1997 12 % tutkimuksessa mukana olleiden maiden sadasta liikevaihdoltaan suurimmista yrityksistä raportoi kestävyysasioista. Vuonna 2022 vastaava luku on 79 %. CSR-direktiiviä edeltävä NFR-direktiiviin perustuva raportointi on vapaamuotoista, vaikkakin siihen on sisällytettävä sääntelyn vaatima asiasisältö. Kuitenkin lähes kaikki yritykset käyttävät raporttinsa laatimiseen jotakin standardistoa, kuten GRI- ja SASB-standardeja (KPMG 2022). Huolimatta sen nykyisestä suosioista ja yleistymisestä, kestävyysraportointi on saanut osakseen myös paljon kritiikkiä. Kriitikkojen mukaan monet yritykset sitoutuvat kestävyysraportointiin itsekkäistä syistä, ja vapaamuotoinen raportointi jättää paljon tilaa sille, mitä voidaan kertoa tai jättää kertomatta, eikä kestävyysraportin luoma kuva välttämättä vastaa kovin hyvin todellisuutta. (Laine, Tregidga & Unerman 2022, 85.)

1.2 Aiheen rajausta, tutkimuskysymys ja metodologia

Yritysvastuuseen ja kestävyysraportointiin liittyvää tutkimusta on tehty viime vuosina valtavan paljon. Aihe on hyvin suosittu myös kaupallisen alan opinnäytetöissä. Olemassa olevan tutkimuksen metodologia ja tutkimusotteet ovat silmiinpistävästi monipuolisia, ja on haastavaa löytää edes kahta samalla metodologialla toteutettua tutkimusta. (Vrt. Benameur ym. 2024.) Saatavilla olevan aineiston monipuolisuus kertoo ensinnäkin siitä, että aihe on laaja ja ajankohtainen, mutta toisaalta myös siitä, että kestävyysraportoinnin tutkimukselta puuttuu selkeä tutkimusohjelma. Eli toisin sanoen tutkijat eivät ole yksimielisiä siitä, miten aihetta olisi parasta tutkia. Tyypillisesti aihetta koskevat tutkimukset keskittyvät taloudellisen toimijan näkökulmaan, ja niissä käytetään ennen kaikkea taloudellisia mittareita. (Vrt. luku 1.3.)

Tässä opinnäytetyössä tarkoituksena on keskittyä ensisijaisesti ympäristön ja sidosryhmien näkökulmaan, koska viime kädessä kestävyysraportin tarkoitusperä isossa kuvassa on edistää nimenomaan raportoinnin piirissä olevia kestävyysasioita. (Vrt. luku 2.1.) Opinnäytetyön luvun 2 tarkoituksena on laatia kuvaileva kirjallisuuskatsaus kestävyysraportoinnin taustalla olevasta historiallisesta kontekstista, teoriasta ja sääntelystä. Luvussa 3 taas tehdään empiirinen tutkimus laatimalla systemaattinen kirjallisuuskatsaus olemassa olevasta tutkimuksesta. Luvussa 4 esitetään empiirisen tutkimuksen tulokset ja esitetään tutkimuksen rajaukset ja ehdotetaan jatkotutkimuskohteita. Tutkimuksen tavoitteena selvittää olemassa olevan tutkimuksen kanta siihen, että edistääkö kestävyysraportointi tosiasiallisesti sen piirissä olevia kestävyysasioita. Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat seuraavanlaisia:

- Edistääkö kestävyysraportointi olemassa olevan tutkimuksen mukaan tosiasiallisesti sen piirissä olevia kestävyysasioita?
- Mitä teorioita kestävyysraportointitutkimuksessa sovelletaan ja miten eri teoriat selittävät kestävyysraportoinnin taustalla olevia motiiveja?

Tämä tutkimus on luonteeltaan deskriptiivinen eli kuvaileva. Eli tarkoituksena on kuvailla sitä, miten asiat ovat, eikä ottaa voimakkaasti kantaa siihen, miten niiden pitäisi olla. Deskriptiivisyys ei kuitenkaan sulje pois tutkimuskohteen vahvuuksien ja heikkouksien arvioimista. (Wolk ym. 2016, 31.) Tutkimus on laadullinen. Tutkimusaineiston seulonta systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen tehdään laadullisesti ja tutkimusaineiston synteesi tehdään myös laadullisesti sisältöanalyysin perusteella. Laadulliseen tutkimukseen on päädytty, koska tutkimuskysymykset ovat hyvin laajoja ja seurauksena tutkimusaineisto on niin heterogeenistä, että määrällisin menetelmin saatu tieto olisi

hyvin todennäköisesti liian epätarkkaa ja eikä kvantifiointiin perustuva päättely olisi siksi tarkoituksenmukaista ja voisi johtaa virheelliseen lopputulokseen. Tutkimusote on induktiivinen. Induktiossa keskeisessä roolissa on havaintojen tekeminen empiirisestä aineistosta ja johtopäätösten tekeminen tehtyjen havaintojen pohjalta. Induktiivisen tutkimusotteen heikkous on se, että sen tarjoama varmuuden aste on alempi kuin loogisemman deduktion. Deduktio edellyttäisi kuitenkin mahdollisimman homogeenistä tutkimusaineistoa ja eksaktia teoreettisesta viitekehystä, joista voidaan muotoilla väittämiä eli premissejä, joiden paikkansapitävyys on testattavissa empiirisellä tutkimuksella. Induktiota voidaan taas soveltaa melkein mihin tahansa tutkimusaineistoon. Tässä tapauksessa tutkimusaineiston heterogeenisyys ja talousraportointia koskevien teorioiden ristiriitaisuus sulkevat pois deduktion käytön, joten tutkimusotteeksi on valittu induktio. (Chalmers 2013, 38–44, 53–56.)

Tutkimuksen metodina on systemaattinen kirjallisuuskatsaus. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on olemassa olevan tutkimuksen tutkimista. Se eroaa ei systemaattisesta eli kuvailevasta tai narratiivisesta kirjallisuuskatsauksesta siten, että aineiston valinta tehdään systemaattisesti ennalta määritellyin kriteerein. Kuvaileva tai narratiivinen kirjallisuuskatsaus tehdään siten, että aineiston keruu on vapaamuotoista ja lähteeksi valikoituu usein suosituin kirjallisuus tai vaihtoehtoisesti sellainen kirjallisuus, joka tukee parhaiten kirjoittajan subjektiivista käsitystä asioista. Systemaattisesti kerätty aineisto syntesoidaan eli tutkimusaineiston olennaiset havainnot kootaan yhteen ja yhdistetään yhdeksi kokonaisuudeksi, jonka pohjalta tehdään havainnot ja johtopäätökset. Systemaattista kirjallisuuskatsausta, jossa syntesointi tehdään kvantitatiivisesti, kutsutaan meta-analyysiksi. Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa lähtökohtana on tieteellinen metodi, joka tähtää subjektiivisten vinoumien ja systemaattisten virheiden minimointiin. Käytännössä tämä tapahtuu määrittelemällä etukäteen protokolla, jolla aineisto kerätään ja seulotaan. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen vahvuus on se, että tutkimustulokset perustuvat laajempaan empiiriseen aineistoon ja yksittäisten tutkijoiden subjektiivisten vinoumien merkitys vähenee, kun tutkimusaineisto koostuu monien tutkijoiden tutkimuksista. (Petticrew & Roberts 2008, 9–11, 243; Cleophas & Zwinderman 2017, 1–3.)

Menetelmällä on kuitenkin heikkouksia, jotka täytyy ottaa huomioon tutkimustulosten tulkinnessa. Systemaattisessa katsauksessa integroidaan yhteen lähtökohtaisesti vain tutkimusten tulokset, mikä tarkoittaa sitä, että suurin osa tutkimusten sisältämästä informaatiosta jää analyysin ulkopuolelle. Toiseksi systemaattisella katsauksella on tapana painottua vain julkaistuihin ja parhaiten saavutettavissa oleviin tutkimuksiin, minkä voi vääristää saatuja tuloksia. Kolmanneksi systemaattinen katsaus voidaan tehdä vain, jos olemassa olevaa tutkimusta on riittävä määrä.

Vaikka yksittäisten tutkijoiden subjektiiviset näkemykset tasapainottuvat systemaattisessa tutkimuksessa, niin tähän tutkimustapaan liittyy kuitenkin omat vinoumansa, jotka on esitetty kappaleessa 3.1.2. (Petticrew & Roberts 2008, 243; Cleophas & Zwinderman 2017, 1–3.)

Tässä tutkielmassa on päädytty systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen metodologiana, koska tutkittava asia eli kestävyysraportoinnin kyky edistää aitoa kestävyyttä on asia, jota ei voi helposti testata selkeällä empiirisellä kokeella. Tämä johtuu siitä, että kestävyysraportoinnin tuottamalle hyödyille ei ole selkeää yksittäistä mittaria. Raportoinnissa on myös eroja maittain, toimialoittain sekä aikakausittain. Siksi on perusteltua tukeutua laajaan otantaan jo asiasta valmiiksi tehtyä tutkimusta, jotta kontekstisidonnaisuuden ja vinoumien vaikutus on vähäisempi. Tutkielman systemaattinen kirjallisuuskatsaus on rakennettu Prisma 2020 -mallia hyväksikäyttäen. Metodologia on esitetty tarkemmin tutkimusaineiston valinnan yhteydessä luvussa 3. Opinnäytetyön empiirisen tutkimuksen tai tekstin laadinnassa ei ole käytetty tekoälyä.

1.3 Aiempi tutkimus

Systemaattiset kirjallisuuskatsaukset ja meta-analyysit ovat laskentatoimessa harvinainen ilmiö, vaikka niitä sovelletaankin laajasti luonnontieteissä. Pomeroy ja Thornton (2008) toteuttivat kuitenkin meta-analyysin, jossa he tutkivat yrityksen tilintarkastusvaliokunnan riippumattomuuden ja taloudellisen raportoinnin laadun yhteyttä. Vaikka heidän tutkimuksensa ”Meta-analysis and the Accounting Literature: The Case of Audit Committee Independence and Financial Reporting Quality” ei liity suoraan tämän tutkielman aiheeseen, se on kiinnostava metodologisista syistä. Tutkijat selittävät meta-analyysien harvinaisuutta laskentatoimen tutkimuksessa sillä, että tällä tieteenalalla ei tehdä juurikaan replikaatiotutkimuksia, joissa aiemman tutkimuksen koasetelma toistetaan aiemman tutkimuksen tulosten varmentamiseksi. Tämän takia on hyvin haasteellista löytää meta-analyysiin soveltuvaa homogeenista tutkimusaineistoa. Toinen tutkijoiden kohtaama haaste oli käsitteiden määrittelyn epämääräisyys, joka heikensi tutkimusten vertailtavuutta. Esimerkiksi tilintarkastusvaliokunnan riippumattomuuden käsite tuotti tutkijoille ongelmia, koska sen laajuus ja sisältö vaihteli analyysissä mukana olleiden tutkimusten välillä.

Myös Hahn ja Kühn (2013) tunnistavat termistön epämääräisyyden yhdeksi keskeisistä haasteista kestävyysraportoinnin tutkimuksessa paljon viittauksia saaneessa tutkimuksessaan ”Determinants of sustainability reporting: a review of results, trends, theory, and opportunities in an expanding field of research”. Heidän tutkimuksensa on 178 vuosina 1999–2012 julkaistuun tieteelliseen artikkeliin perustuva systemaattinen kirjallisuuskatsaus, jossa tutkitaan kestävyysraportointitutkimuksen taustaa, nykytrendejä ja tulevaisuutta. Tutkimuksen mukaan kestävyysraportointitutkimus on hyvin

reduktionistista. Toisin sanoen sitä vaivaa laajan näkökulman puute. Lähes kaikki aiheesta tehdyt tutkimukset keskittyvät yhteen tai kahteen vastuullisuuden ulottuvuuteen tai taloudelliseen tunnuslukuun. Tutkijoiden mukaan aihetta tutkitaan liian vähän kaikkien taloudellisten- ja kestävyysnäkökulmien muodostamana kokonaisuutena. Tutkijoiden keräämä aineisto oli johdonmukainen sen suhteen, että kestävyysraportoinnin aloittamisella, laajuudella, ja laadulla on positiivinen yhteys yrityksen kannattavuuteen. Sen sijaan dataa ei ollut tarpeeksi, että raportoinnin ja ympäristöön liittyvien tunnuslukujen väliseen yhteyteen olisi voitu ottaa kantaa.

Benemeur ym. (2024) toteuttivat hieman Hahnin ja Kühnin kirjallisuuskatsausta vastaavan tutkimuksen ”Sustainability reporting scholarly research: a bibliometric review and a future research agenda”. Tutkimus on yli 1000 vuosina 2000–2022 julkaistua vertaisarvioitua artikkelia sisältävä systemaattinen kirjallisuuskatsaus. Tutkimuksessa tutkijat selvittävät olemassa olevan tutkimuksen kehityskulkua, tärkeimpiä näkökulmia ja yleisimpiä käsitteitä. Tutkimuksen perusteella kestävyysraportointitutkimus on lisääntynyt eksponentiaalisesti vuosien 2000 ja 2022 välillä. Tutkijoiden tavoitteena oli piirtää bibliografisen analyysin pohjalta suuntaviivat tulevaisuuden kestävyysraportointitutkimukselle. Tutkimuksen mukaan kestävyysraportointitutkimus on erittäin heterogeenistä. On vaikea tunnistaa selkeää teoreettista paradigmaa, joka esiintyisi universaalisti suuressa osassa aihealueen tutkimusta. Toinen tutkijoiden tekemä havainto on se, että kestävyysraportointitutkimus vaikuttaa olevan saturaatiovaiheessa. Saturaatiolla tutkijat tarkoittivat sitä, että aihealuetta on tutkittu jo niin paljon, että tutkimusta tehdessä on vaikea löytää uutta tietoa tai uusia näkökulmia. Kolmas keskeinen havainto on se, että tutkimus on alkanut enenevässä määrin kuppikuntaistua. Kestävyysraportointitutkijoilla on tapana viitata lähinnä oman talousalueensa sisällä tehtyyn tutkimukseen, minkä takia kestävyysraportointitutkimuksen tieteellinen metodi saattaa vaihdella huomattavasti maantieteellisesti.

Kaikki edellä mainitut tutkimukset ovat yhtä mieltä siitä, että laskentoimen tutkimuksessa yksi keskeisistä haasteista on käsitteiden määritelmien epämääräisyys ja siihen liittyvä mittarien epäjohdonmukaisuus. Myös konsensus tietynlaisesta yhtenäisen narratiivin puutteesta voidaan havaita kaikista tutkimuksista. Sekä Hahn ja Kühn (2013) että Benemeur ym. (2024) tulivat siihen tulokseen, että tutkimus on johdonmukaista sen suhteen, että kestävyysraportoinnin olemassaololla, laajuudella ja laadulla on jonkinlainen positiivinen yhteys taloudellisiin tunnuslukuihin. Sen sijaan kumpikaan tutkimus ei pystynyt ottamaan kantaa siihen, onko kestävyysraportoinnilla selkeä positiivinen yhteys myös kestävyysraportointiin liittyviin tunnuslukuihin. Edellä käsitellyt tutkimukset vahvistavat käsitystä siitä, että kestävyysraportointia on tutkittu laajasti mutta hajanaisesti. Tämä

tukee tämän tutkielman valintaa hyödyntää systemaattista kirjallisuuskatsausta induktiivisella otteella, jotta voidaan muodostaa laajempi synteesi raportoinnin vaikutuksista kestävyYTEEN.

2 Kestävyyseraportoinnin perusta

Luvussa perehdytään kestävyyseraportoinnin historialliseen taustaan ja nykytilaan, keskeisiin kestävyyseraportoinnin ymmärtämisessä käytettyihin teorioihin, sekä kestävyyseraportointia ohjaavaan sääntelyyn. Tutkielma on laadittu suomalaisesta ja eurooppalaisesta näkökulmasta, joten sääntelyä käsittelevässä luvussa perehdytään erityisesti näiden talousalueiden sääntelyyn.

2.1 Yritysvastuu ja kestävyyseraportointi

Alaluvussa käydään läpi yritysvastuun historia, nykytila ja keskeiset mallit, joilla yritysvastuuta kuvataan. Lisäksi käydään läpi kestävyyseraportoinnin käsitettä ja esitellään myös kriittisiä näkökulmia kestävyyseraportointiin ja yritysvastuuseen.

2.1.1 Yritysvastuun käsite ja historia

Ajatus yrityksistä vastuullisina toimijoina eli yritysvastuu on keskeinen konsepti kestävyyseraportoinnissa. Yritysvastuun käsite ei ole mitenkään uusi, vaikka se on yhä hyvin ajankohtainen. Käsitettä pidetään yleisesti hyvin vaikeana määrittellä. Matthew Archer määrittelee kirjassaan ”Unsustainable: Measurement, Reporting, and the Limits of Corporate Sustainability” yritysvastuun ensinnäkin sosiaalisten, ympäristöllisten ja taloudellisten ulottuvuuksien yhdistelmäksi, ja toiseksi matkana pikemminkin kuin päämääränä. Jonain, jota voidaan aina parantaa. Kolmantena komponenttina määritelmässä on kestävyyseraportoinnin syy-yhteys organisaatioiden kannattavuuteen, vaikka tämän syy-yhteyden luonne onkin epäselvä tai kiistanalainen. (Archer 2024, 29.) John Elkington (1997, 2) määrittelee yritysvastuuajattelun paradigmanmuutoksen kautta. Hänen mukaansa yritysvastuussa on kyse kestävyyseraportoinnin harmonisoinnista elinkeinotoiminnan perinteiseen liiketaloudelliseen tarkoitukseen. Taustalla paradigmanmuutoksessa on Elkingtonin (1997, 2) mukaan perustavanlaatuinen muutos yhteiskunnan odotuksista elinkeinoelämää kohtaan. Elkingtonin (1997, 2–3) mukaan kyse on haasteesta, johon elinkeinoelämän on pystyttävä vastaamaan, koska kyseessä on eksistentiaalinen uhka sekä yritysten että yhteiskunnan näkökulmasta. Kumpaakin määritelmää voi pitää jokseenkin väljänä, mikä osaltaan selittää sitä, miksi yritysvastuun käsitteellä viitataan niin laajaan skaalaan erilaisia asioita tutkimuksessa ja yleisessä keskustelussa. (Vrt. Hahn & Kuhn 2013; Benemeur 2024.)

Käsitteen historiallinen konteksti on tärkeä hahmottaa, koska nykyään asia nähdään usein ohi menevänä trendinä. Ihmissyhteisön ja ympäristön vuorovaikutus on nähtävissä monissa varhaisissa kulttuureissa ja myyteissä. Esimerkiksi Raamatun tarinassa Edenin puutarhasta on nähtävissä

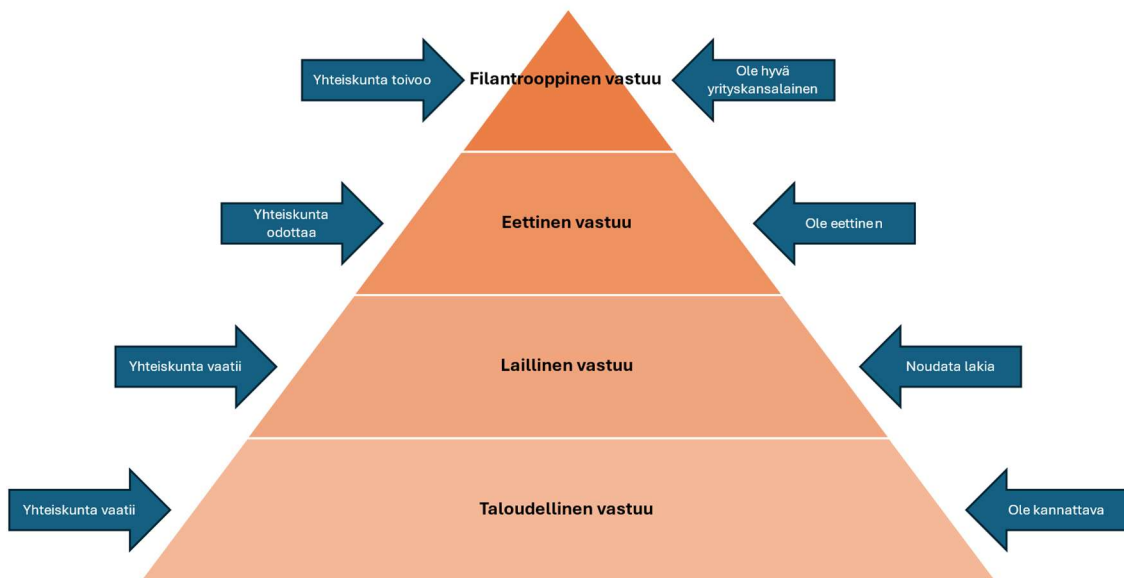
ihmisen ihanne elämisestä sopusoinnussa luonnon ja toisten ihmisten kanssa luonnontilaisessa ympäristössä. Sittemmin ihmisen toiminnan vaikutukset luontoon ovat tulleet merkittävimmiksi talouden kehittymisen myötä. Seurauksena on syntynyt konflikti luonnonsuojelun ja luonnon taloudellisen hyödyntämisen välillä. (Sarokin 2022.) Uudella ajalla teollisen vallankumouksen jälkeen elinkeinoelämän ympäristövaikutuksia on alettu tutkia myös tieteellisen tutkimuksen keinoin. Esimerkiksi Ruotsalainen fyysikko Svante Arrhenius ennakoi 1800-luvun lopulla tutkimustyönsä perusteella, että ilmasto tulee lämpenemään huomattavasti teollisuuden hiilidioksidipäästöjen takia, millä saattaa olla mahdollisesti tuhoisia seurauksia myös ihmisyhteiskunnalle. (Sarokin 2022) 1900-luvun alussa alkoivat ilmestyä myös ensimmäiset tieteelliset tekstit, joissa yritysvastuun käsite laajeni myös sosiaaliseen ulottuvuuteen. Tätä ennen yritysten sosiaalinen vastuu perustui lähinnä ideologiseen altruismiin, jossa taustalla oli usein uskonnollinen moralismi. Tieteellinen tutkimus toi moraalisen vastuun rinnalle muita näkökulmia, kuten esimerkiksi työn tuottavuuden parantamisen työolosuhteiden kehittämisen kautta. (Maak 2022, 17.)

Modernin yritysvastuun käsite on alkanut muotoutua toisen maailmansodan jälkeen. Sitran (2022, 14) mukaan yritysvastuu termiä on alettu käyttää Suomessa laajemmin 1970-luvulta lähtien. Erityisen merkittävää roolia tässä prosessissa näytteli Rachel Carsonin (1962) kirja ”Äänetön kevät”. Teoksessaan Carson käsitteli laajasti erilaisten kemikaalien ympäristövaikutuksia, joista erityisen paljon painoarvoa sai hyönteismyrkkinä käytetty DDT-kemikaali (Diklooridifenyylitrikloorietaani). Kirjan nimi viittaa siihen, että kevät on äänetön, koska linnut eivät laula. DDT kulkeutui ravintoketjuisissa ylöspäin ja esti lintujen lisääntyminen ohentamalla ja haurastuttamalla niiden munien kuoria. Kirjan aiheuttaman yhteiskunnallisen keskustelun myötä tuli yleiseksi käsitykseksi, että DDT:n ja muiden haitallisten kemikaalien sääntelemätön käyttö hiljalleen myrkyttää ihmisen oman elinympäristön, ja seurauksena kemikaali kiellettiin useimmissa maissa. Carsonin teoksella oli merkittävä vaikutus siihen, että ympäristönäkökulma alkoi saada enemmän painoarvoa myös liike-elämässä 1960-luvulta alkaen (Sarokin 2022). 1960-luvulla myös yleinen käsitys yritysten sosiaalisen vastuun sisällöstä alkoi täsmentyä. Aikaisemmin lähinnä filantropiaan ja yhteisösuhteisiin perustuva määritelmä alkoi laajeta sisältämään myös muita näkökulmia kuten taloudellisen suorituskyvyn. Yritysvastuu ja taloudellinen suoriutuminen alettiin nähdä toistensa vastavoimien sijasta toistensa mahdollistajina. Sekä lisäksi käsitys sosiaalisesta vastuusta velvollisuutena vapaaehtoisen hyväntekeemisen sijasta alkoi yleistymään ja yritysvastuun määritelmä alkoi jo muistuttaa paljon sitä, miten se nykyään ymmärretään (Maak 2022, 17–19.) Yritysvastuun käsitteen kehittyminen osoittaa, että nykyinen kestävyysraportointi ei ole irti

historiasta, vaan osa laajempaa yhteiskunnallista kehityksen jatkumoa, jossa elinkeinoelämältä odotetaan yhä enemmän vastuullisuutta sekä ympäristön että yhteiskunnan näkökulmasta.

2.1.2 Yritysvastuumallit

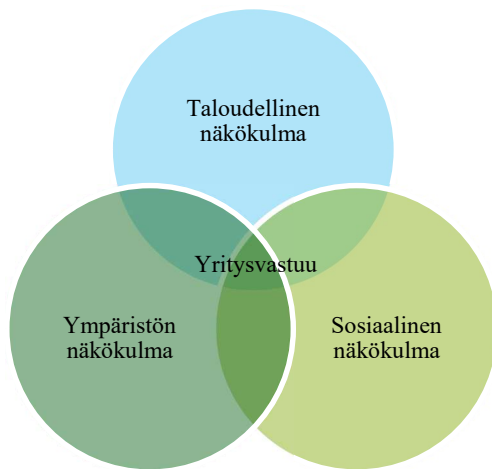
Yritysvastuun konsepti voidaan pilkkoa osiin monien eri mallien avulla. Nykyään erittäin yleisesti käytetty tapa on ESG-jaottelu, jota käytetään erityisesti rahoitusalailla (Archer 2024, 42). ESG-jaottelussa yritysvastuu pilkotaan kolmeen osa-alueeseen. Nämä osa-alueet ovat ympäristövastuu (Environment), sosiaalinen vastuu (Social) ja hyvä hallintotapa (Governance). (KPMG 2022, 62.) ESG-malli perustuu enemmän käytäntöön kuin teoriaan. Sen taustalla on muun muassa YK:n Global Compact -aloitteessa ja GRI-standardeissa käytetty näihin kolmeen näkökulmaan perustuva luokittelu, joka on vakiintunut yleiseen käyttöön. ESG nähdään usein yritysvastuun synonyyminä, vaikkakaan se ei teknisesti ottaen ole sama asia. (Milne & Grayn 2013.)



Kuvio 2: Yritysvastuun pyramidimalli mukaillen Archie Carrollia (1991).

Vuonna 1979 ensimmäisen kerran julkaistua Archie Carrollin pyramidimallia (Ks. kuvio 2) käytetään edelleen usein yritysvastuun kuvaamiseen. Pyramidissa pohjimmaisena on yrityksen taloudellinen vastuu, eli toisin sanoen yrityksen on oltava ensin voitollinen ennen kuin se voi kiinnittää huomiota muihin asioihin. Taloudellinen vastuun yläpuolella mallissa on laillinen vastuu. Yrityksen on siis noudatettava lakia sen lisäksi, että se on voitollinen. Vasta kuin nämä ehdot täyttyvät niin yrityksellä on mallin mukaan edellytykset olla eettinen. Eettisyys on pyramidimallin

kolmas taso. Mallin ylin eli neljäs taso on filantrooppiset vastuut. Filantropia tarkoittaa kirjaimellisesti ihmisrakkautta. Filantrooppisuus eroaa eettisyydestä siten, että eettisyys tarkoittaa lähinnä vastuullisuusnäkökulman huomioimista oman toiminnan yhteydessä, kun taas filantropia on suoranaista hyvää tekevää toimintaa, jolla ei tavoitella itselle suoraa konkreettista taloudellista hyötyä. Carrollin mukaan yhteiskunta vaatii yrityksiltä pyramidin kahden ensimmäisen tason täyttämistä, eli taloudellista tulosta ja lakien noudattamista. Eettisyyttä yhteiskunta taas odottaa muttei ehdottomasti vaadi, ja yritysten filantropia on yhteiskunnalle lähinnä toiveajatus. (Carroll 1991.)



Kuvio 3: Triple Bottom Line -malli mukaillen Carteria ja Rogersia (2008).

John Elkingtonin (1997, 69–85) Triple Bottom Line -malli on toinen tapa havainnollistaa yritysvastuu. Archerin (2024, 22) mukaan tällä mallilla on lähes hegemoniallinen asema yritysvastuun tutkijoiden joukossa. Suomessa sitä kutsutaan usein yritysvastuun kolmikantamalliksi. Malli havainnollistetaan usein ympyräkaaviolla (ks. kuvio 3), jota Elkington itse ei kuitenkaan käyttänyt. Mallin mukaan organisaation kestävyys rakentuu kolmen tukipilarin varaan, jotka ovat sosiaalinen vastuu, ympäristövastuu ja taloudellinen vastuu. Toisin kuin Carrollin pyramidimalli, Elkingtonin malli ei aseta näitä vastuita hierarkiaan, vaan mallissa vastuullisuus nähdään näiden kolmen ulottuvuuden yhteisvaikutuksena. Elkingtonin (1997, 73) mukaan organisaation menetyksellä pitkällä tähtäimellä edellyttää, että nämä kaikki kolme näkökulmaa huomioidaan organisaation strategiassa. Kolmikannassa on kyse nimenomaan näkökulmista, koska vastuullisuuden ulottuvuudet eivät ole toisistaan erillisiä alueita, joiden välille voitaisiin piirtää tarkat rajat. Elkingtonin (1997, 69–85) mukaan suuri osa organisaation merkittävimmistä haasteista kohdistuu juuri näille eri näkökulmien hämärille rajapinnoille, joita hän kutsuu termillä ”shear

zones”, mikä viittaa kirjaimellisesti mannerlaattojen rajoihin, joilla tapahtuu geologista aktiivisuutta. Triple Bottom Line -mallissa nämä alueet ovat paikkoja, joissa vanhat rakenteet joutuvat muuttumaan ja sopeutumaan uusiin olosuhteisiin. Taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristön näkökulmat voivat olla näennäisesti tai tosiasiallisesti ristiriitaisia, mikä aiheuttaa suuria muospaineita. Muospaineet ovat toisaalta riski, koska onnistunut muutos on haastavaa toteuttaa, mutta toisaalta ne ovat mahdollisuus synnyttää innovatiivisia ja kestäviä ratkaisuja, joilla yritys voi saada kestävästä kilpailuetua. (Elkington 1997, 68–85.) Yritysvastuun malleissa korostuvat eri tavoin taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristölliset näkökulmat. Carrollin ja Elkingtonin mallit tarjoavat rakenteellisia viitekehyksiä vastuullisuuden ymmärtämiseksi, kun taas ESG-luokittelu toimii käytännönläheisenä tapana jäsentää vastuullisuusraportointia nykyisessä yritysmaailmassa.

2.1.3 Kestävyyseraportointi

Kuten aiemmassa aluvuossa esitettiin, yritysmaailma voidaan jäsentää eri mallien avulla. Laskentatoimen kontekstissa näitä malleja hyödynnetään käytännössä kestävyseraportoinnissa. Kestävyyseraportoinnilla, vastuullisuusraportoinnilla tai yritysmaailmaeraportoinnilla tarkoitetaan eri tahojen laatimia ja julkaisemia raportteja, joissa raportin laatinut taho kertoo omasta vastuullisuudestaan. Tässä tutkielmassa käytetään termiä kestävyseraportointi, koska se on Suomen laissa käytetty termi. Useimmiten kestävyseraportti julkaistaan tilinpäätöseraportoinnin yhteydessä, joko erillisenä dokumenttina tai osana vuosikertomusta. Kestävyyseraportointi on lainsäädännön velvoittamaa, ja luvussa 2.2.2 kuvatut kriteerit täyttävien yritysten on Suomessa julkaistava myös muita kuin taloudellisia tietoja tilinpäätöseraportoinnin yhteydessä. Kestävyyseraportin sisällössä on kuitenkin ollut paljon liikkumavaraa, vaikkakin tämä liikkumavara on kaventunut CSR-direktiivin (ks. luku 2.2.2) toimeenpanon seurauksena. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2024.) Selvyyden vuoksi todettakoon, että tässä tutkielmassa tarkoitetaan kestävyseraportoinnilla edellä esitetyn väljän määritelmän mukaisten raporttien laatimista, joka kattaa toimintakertomusta osana olevien kestävyseraporttien lisäksi myös vuosikertomusten vastuullisuusosiot ja erilliset vastuullisuusraportit. CSR-direktiivin voimaantulon seurauksena kestävyseraportilla on kirjanpitolain 7 luvussa oma täsmällinen määritelmä, minkä takia tätä määritelmää täyttämätöntä raportointia ei voida suomalaisen kirjanpitoeraportoinnin mukaan kuvata ”kestävyyseraportti” sanalla kirjanpitolain mukaisen raportoinnin yhteydessä. (Kirjanpitolaki 7 luku.)

Yleensä kestävyseraportti rakennetaan jonkin standardin mukaan. Yleisimmin käytetty viitekehys on GRI-standardit (KPMG 2022, 24). Standardit sisältävät luettelon asioista, joihin kestävyseraportissa tulee viitata ja mittareita eri kestävyseraporttialueille (Global Reporting Initiative

2024). Koskelan (2023) mukaan raportoiva yhteisö pyrkii kestävyysraportoinnilla ensisijaisesti kommunikoidaan sidosryhmilleen, kuten asiakkaille, sijoittajille, työntekijöille ja muille yhteistyökumppaneille, miten se ottaa huomioon taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristöön liittyvät näkökohdat strategiassaan ja operatiivisessa liiketoiminnassa. Kestävyysraportti siis täydentää tilinpäätöstietoja laajentamalla perspektiiviä taloudellisista asioista myös muihin sidosryhmiä kiinnostaviin seikkoihin.

Kestävyysraportoinnilla on laillisen ulottuvuuden lisäksi myös strateginen ja viestinnällinen ulottuvuus. Kestävyysraportointi tarjoaa yritykselle mahdollisuuden arvioida omaa toimintaansa kriittisesti ja tunnistaa kehityskohteita vastuullisuuden eri osa-alueilla. Se mahdollistaa myös suorituskyvyn vertailun muihin toimijoihin ja tunnistaa siten parhaita käytäntöjä toimialallaan, mikä voi auttaa yritystä parantamaan kilpailukykyään. Kestävyysraportointi voi toimia myös työkaluna riskienhallinnassa, sillä se auttaa tunnistamaan potentiaalisia riskejä liittyen esimerkiksi ympäristöön, sosiaalisiin tekijöihin tai hallinnollisiin käytäntöihin, mikä puolestaan mahdollistaa ennaltaehkäisevien toimenpiteiden suunnittelun ja toteuttamisen. (Global Reporting Initiative 2024; Koskela 2023.) Yrityksen kestävyysraportointiin panostaminen voi myös parantaa yrityksen mainetta ja brändiarvoa kuluttajien, sijoittajien ja muiden sidosryhmien silmissä. Tämä voi avata uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja vahvistaa yrityksen asemaa markkinoilla. Kuluttajat ja muut sidosryhmät arvostavat avoimuutta ja vastuullisuutta taloudellisen hyödyn lisäksi, ja monet tekevät ostopäätöksiä tai sijoitusvalintoja ensisijaisesti näiden arvovalintojen pohjalta. Lisäksi kestävyysraportointi voi toimia tukena yrityksen strategiselle suunnittelulle ja päätöksenteolle olemalla työkalu, joka tarjoaa johdolle kattavaa tietoa yrityksen nykytilasta ja tulevaisuuden kehitystarpeista. Sen avulla yritys voi asettaa konkreettisia tavoitteita kestävyysasioiden parantamiseksi ja seurata edistymistään kohti näitä tavoitteita. (Koskela 2023.)

CSR-direktiivin myötä kestävyysraportointiin on tullut merkittäviä muutoksia. Direktiivin sisältö on eritelty tarkemmin luvussa 2.2.2. CSR-direktiivin myötä kestävyysraportti tulee osaksi toimintakertomusta, pakollisen raportoinnin piiriin tulevien yritysten määrä kasvaa ja kestävyysraportointi tulee lakisääteisen varmennuksen piiriin. Osana toimintakertomusta kestävyysraportti on tilinpäätöksen liite, eikä vuosikertomuksen kaltainen tilinpäätöksestä erillinen dokumentti. Uuden direktiivin mukaisessa raportoinnissa yksi avainasia on kaksinkertaisen olennaisuuden periaate. Kaksinkertainen olennaisuus tarkoittaa direktiivitekstin määritelmän mukaan, että yritysten on raportoitava paitsi siitä, miten niiden toiminta vaikuttaa ympäristöön ja yhteiskuntaan, mutta sen lisäksi myös siitä, miten ympäristö ja yhteiskunta vaikuttavat yrityksen toimintaan. Periaatteen taustalla on ajatus siitä, että yritysten tulisi keskittyä raportoinnissaan niihin

asioihin, jotka ovat heidän toimintansa kannalta olennaisia. CSR-direktiiviä edeltänyt NFR-direktiiviin perustunut sääntely jätti yrityksille paljon enemmän liikkumavaraa sen suhteen mitä ja miten he voivat raportoida, mikä mahdollisti valikoivan raportoinnin, jossa korostetaan yritykselle edullisia asioita ja jätetään kriittisemmät seikat vähemmälle huomiolle. (Direktiivi/2022/2464/EU.) CSR-direktiivin mukainen kestävyysraportti on kuitenkin niukka verrattuna perinteisiin GRI-standardien mukaisiin kestävyysraportteihin ja siksi sen puitteissa on vaikeampi ajaa aiemmin tässä alaluvussa kuvattuja viestinnällisiä agendoja. Esimerkiksi UPM:n on julkaissut tilikaudelta 2024 sekä CSR-direktiivin mukaisen kestävyysraportin osana toimintakertomusta ja vuosikertomukseen integroidun perinteisen GRI-standardin mukaisen vastuullisuusraportin. (UPM 2025.) Kestävyysraportointi on kehittynyt alun perin vapaaehtoisesta viestinnästä strategiseksi ja osin lakisääteiseksi käytännöksi, jonka merkitys on kasvanut huomattavasti erityisesti EU:n CSR-direktiivin myötä. Tässä luvussa esitellyt näkökulmat tarjoavat perustan seuraavien lukujen sääntelyanalyysille ja teoreettiselle tarkastelulle.

2.1.4 Kriittisiä näkökulmia

Kuten aiemmissa alaluvuissa on kuvattu, yritysvastuu ja kestävyysraportointi nähdään usein keskeisinä välineinä kestävä kehityksen edistämiseksi. Näihin käsityksiin kohdistuu kuitenkin myös merkittävää kriittistä tarkastelua sekä akateemisessa kirjallisuudessa että elinkeinoelämässä. Yritysvastuu on voimakkaana megatrendinä luonnollisesti synnyttänyt myös vastareaktioita. Kestävyysajattelun kaikkein ilmeisin varjopuoli on kestävyystekojen vaatimat välittömät investoinnit ja kestävyysraportoinnin hallinnolliset kustannukset. Kestävyysraportoinnin hyödyt eivät yleensä ole yrityksen näkökulmasta konkreettisia tai välittömiä kun taas kustannukset toteutuvat heti. Siksi raportoinnin hyötyjen punnitsemisen sen vaatimia resursseja vasten on haasteellista. (Archer 2024, 6–8, 50) Esimerkiksi Euroopan unionin kestävyysraportointisääntelyä karsivan Omnibus-paketin perusteluissa vedotaan kilpailukyvyyn parantamiseen sääntelyn karsimisen keinoin. Omnibus-paketti edustaa selkeää trendin muutosta. Aiemmin kestävyysääntely on jatkuvasti kiristynyt, mutta Omnibus tulee keventämään sitä, mikä kertoo siitä, että kilpailukyky näkökulma on vahvistunut. (Tilintarkastajat.fi 2025.)

Sen lisäksi, että kestävyysraportoinnin kustannukset herättävät huolta elinkeinoelämässä, siihen on ottanut kriittisen kannan myös moni merkittävä tieteellinen auktoriteetti. Yksi kestävyysajattelun merkittävimpiä varhaisia kriitikoita oli Nobel-palkittu ekonomisti Milton Friedman. Hän piti yritysvastuun konseptia liike-elämän ulkopuolisten tahojen manipulaationa, joka edustaa sosialistista maailmankuvaa. Hänen mukaansa vain harva ajatus taloudessa on yhtä tuhoisa kuin se,

että yritysten johtajat siirtävät fokusta pois voittojen tavoittelemisesta muihin asioihin. Friedmanin tunnetun sitaatin mukaan yritysten ainoa sosiaalinen vastuu on maksimoida voittonsa. (Friedman 1970.) Friedman ei ollut ajatustensa kanssa suinkaan yksin. 1970-luvulla Wall Streetillä oli melko yleistä nähdä kestävyysajattelu YK:n tai muun vaikutusvaltaisen tahon kehittämänä juonena, jolla amerikkalaista teknologiaa voidaan siirtää ilmaiseksi kehitysmaille. Tuohon aikaan kestävyysajattelu linkitettiin myös herkästi vasemmalle kallistuvaan sijaintiin poliittisella kirjolla. Yritysvastuun kannattajista käytettiin yleisesti vesimesimelonivertausta, jonka mukaan he olivat vihreitä pinnalta, mutta punaisia sisältä, viitaten siihen, että vastuullisuuspuheen takana piilisi sosialistinen maailmankuva. (Elkington 1997, 22.)

Kriittisiä näkökulmia löytyy myös uudemmasta tieteiskirjallisuudesta. Dan Dunsbyn (2021) mukaan demokraattisessa yhteiskunnassa sosiaalisten ongelmien määrittely ja ratkaiseminen kuuluu demokraattisille päättäjille ja kansalaisyhteiskunnalle, eikä liike-elämälle. Hänen mukaansa yritysvastuussa on pitkälti kyse tehopyhydestä, jossa yritykset yrittävät parantaa omaa imagoaan ratkaisemalla itse luomiaan ongelmia ja korvaamalla konkreettiset toimet julkisilla kannanotoilla ja katteettomilla lupauksilla. Dunsbyn mielestä nykyinen vastuullisuusagenda ennemminkin lisää kyynisiä asenteita kapitalismia ja liike-elämää kohtaan kuin vähentää niitä. Yritysvastuuajattelussa yritys nähdään usein ihmisyksilöön verrattavana toimijana, mutta Dunsbyn mukaan on kyseenalaista, onko se oikeasti sellainen. Yrityksen johto on vain omistajien agentti. Omistajat vuorostaan eivät usein osallistu kovin aktiivisesti yrityksen toimintaan. Työntekijät ovat taas alistaisia yrityksen kulttuurille ja käytännöille. Ei ole siis selvää kenelle vastuu yrityksen toiminnasta tosiasiallisesti kuuluu, eikä yritys voi siten Dunsbyn mukaan olla aidosti vastuullinen toimija.

Kestävyysraportointi voidaan nähdä helposti myös viherpesun instrumenttina. Oliver Beiranin (2013) mukaan GRI-standardien mukaan laaditut kestävyysraportit ovat pinnallisia ja antavat vain niukan ja tarkasti valikoidun kuvan yrityksen vastuullisuusagendasta. Raportoinnissa käytetty retoriikka muistuttaa enemmän markkinointiviestintää kuin objektiivista taloudellista raportointia ja raporttien tavoitteena vaikuttaa olevan enemmän parantaa mielikuvaa yrityksestä suuren yleisön silmissä ja vahvistaa yrityksen legitimizeettiä kuin lisätä aitoa läpinäkyvyyttä. Tutkimuksessaan Beiran kävi läpi yhteensä 23 kestävyysraporttia, jotka oli luokitettu GRI-standardien korkeimpaan A tai A+ luokitukseen. Beiran vertasi näitä raportteja muista lähteistä tulleisiin tietoihin ja uutisiin, ja tuli siihen lopputulokseen, että kestävyysraportoinnissa sivutetaan johdonmukaisesti negatiiviset asiat. Noin 90 % tapauksista merkittävä negatiivinen tapahtuma jäi kokonaan mainitsematta raportissa. Tutkimuksen johtopäätös oli, että kestävyysraportit antavat yrityksistä vahvasti

idealisoitun kuvan. Beiran käyttää kestävyysraportteihin liittyen tekstissään termiä ”simulcra”, joka tarkoittaa todellisuutta jäljittelevää luomusta, joka on jossain määrin alkanut elämään omaa elämäänsä ja erkaantunut alkuperäisestä todellisuudesta, jota se pyrkii kuvaamaan. Simulcra voi olla merkitykseltään hyvinkin erilainen kuin todellisuus, jota se projisoi. Tässä tapauksessa käsiteellä kuvattiin raportoinnin maalaaman idealisoitun kuvan ja todellisuuden välistä eroa. (Beiran, 2013.)

Kolmeen eri näkökulmaan keskittyvää ESG-mallia on myös kritisoitu niukkuudesta ja lyhytnäköisyydestä. Milnen ja Grayn (2013) mukaan ESG:stä on tullut käytännössä synonyymi vastuullisuudelle, mikä ei heidän mukaansa ole hyvä asia. Taustalla on muun muassa se, että nykyisillä ESG-jakoon perustuvissa viitekehyksissä kuten esimerkiksi GRI-standardeissa vertailu tehdään suhteessa yrityksen suoriutumiseen menneisyydessä tai suhteessa toimialaan. Milnen ja Grayn mielestä oikea vertailukohta olisi ympäristökeskeiset mittarit kuten maailman kantokyky. Yritysvastuu on myös käsitteenä hyvin abstrakti nykyraportoinnissa, ja vain hyvin harva yritys määrittelee mitä he itse asiassa tarkoittavat termillä. Tämä vaikeuttaa huomattavasti raporttien objektiivista tulkintaa. (Milne & Gray 2013.) Kuten edellä esitetyt näkökulmat osoittavat, kestävyysraportointi ei ole ongelmaton ratkaisu vastuullisuuden edistämiseen. Sen kustannukset, tulkinnallinen epäselvyys ja mahdollisuus käyttää raportointia viherpesuun herättävät aiheellista kriittistä keskustelua niin tutkimuksessa kuin käytännössäkin.

2.2 Sääntely ja raportointistandardit

Alaluvussa käydään läpi kestävyysraportoinnin taustalla oleva sääntely kansainvälisistä sopimuksista kansalliseen sääntelyyn ja tarkastellaan lisäksi yleisimmin käytössä olevia raportointistandardeja.

2.2.1 Kansainväliset sopimukset

Kestävyysraportoinnin taustalla on monenlaista sääntelyä. Kaiken sääntelyn taustalla ovat kansainväliset sopimukset, joissa on sovittu yhteisistä kestävyystavoitteista, joiden toimenpito toteutetaan kansallisella sääntelyllä. Vuonna 1948 annettu ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus loi pohjan kansainvälisille sopimuksille perustuvalla järjestelmällä. Julistus ei ole oikeudellisesti velvoittava, mutta se toimii perustana myöhemmin tehdyille sopimuksille ja siihen viitataan yhä säännöllisesti. Julistus sisältää 30 artiklaa, joissa esitetään perustavanlaatuisemmat ihmisoikeudet, kuten se että kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasa-arvoisina ja heillä on uskonnon,

mielipiteen- ja omantunnonvapaus. Suomi on lähes kaikkien maailman valtioiden tavoin sitoutunut noudattamaan näitä periaatteita. (Ihmisoikeudet.net 2024.)

Tavoite nro	Tavoite (suomeksi)	Tavoite (englanniksi)
1	Ei köyhyyttä	No Poverty
2	Ei nälkää	Zero Hunger
3	Terveyttä ja hyvinvointia	Good Health and Well-being
4	Hyvä koulutus	Quality Education
5	Sukupuolten tasa-arvo	Gender Equality
6	Puhdas vesi ja sanitaatio	Clean Water and Sanitation
7	Edullista ja puhdasta energiaa	Affordable and Clean Energy
8	Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua	Decent Work and Economic Growth
9	Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja	Industry, Innovation and Infrastructure
10	Eriarvoisuuden vähentäminen	Reduced Inequality
11	Kestävät kaupungit ja yhteisöt	Sustainable Cities and Communities
12	Vastuullista kuluttamista ja tuotantoa	Responsible Consumption and Production
13	Ilmastotekoja	Climate Action
14	Vedenalainen elämä	Life Below Water
15	Maanpäällinen elämä	Life on Land
16	Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto	Peace, Justice and Strong Institutions
17	Yhteistyö ja kumppanuus tavoitteiden saavuttamiseksi	Partnerships for the Goals

Taulukko 1. YK:n agenda 2030-ohjelman kestävän kehityksen tavoitteet (SDG:t). (Yhdistyneet kansakunnat 2025.)

Pian ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen antamisen jälkeen perustetuilla Yhdistyneillä kansakunnilla on merkittävä rooli suurien linjojen määrittelijänä koko maailmaa koskevissa asioissa mukaan lukien kestävyysasiat. Vuonna 2015 kaikki YK:n 193 jäsenvaltiota hyväksyivät YK:n Agenda 2030-toimintaohjelman ja sen sisältämät 17 kestävän kehityksen tavoitetta. Tavoitteisiin viitataan usein lyhenteellä SDG (Sustainable Development Goals). Tavoitteet on tarkoitus saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. Ne sisältävät muun muassa ympäristönsuojeluun ja ihmisoikeuksiin liittyviä tavoitteita (Ks. taulukko 1). Yrityksillä on merkittävä rooli näiden tavoitteiden saavuttamisessa, joten Agenda 2030 lisää painetta kannustaa valtioita painostamaan liike-elämää ohjelman tavoitteita tukevaan toimintaan. YK:lla on lisäksi Global Compact -aloite, jonka puitteissa yrityksiä kannustetaan noudattamaan aloitteen kymmentä periaatetta. Periaatteet liittyvät lähinnä työelämään, ihmisoikeuksiin ja ympäristönsuojeluun. Kyse ei ole konkreettisista tavoitteista, vaan pikemminkin arvopohjasta, jonka puitteissa yritysten tulisi toimia. Kestävän kehityksen tavoitteet ja Global Compact -periaatteet eivät myöskään ole oikeudellisesti velvoittavia. Ne lisäävät silti

painetta niihin sitoutuneita valtioita ja näissä valtioissa toimivia yrityksiä kohtaan. (Sitra 2022; UN Global Compact Network Finland 2024a; UN Global Compact Network Finland 2024b.)

Pariisin ilmastopöytäkirja on ympäristövastuun näkökulmasta merkittävin yksittäinen kansainvälinen sopimus. Sopimuksen tavoitteena on rajoittaa ilmaston lämpeneminen selvästi alle 2 celsiusasteeseen verrattuna esiteolliseen aikaan ja lopulta pyrkiä pysäyttämään lämpeneminen 1,5 asteeseen. Se solmittiin vuonna 2015 täydentämään aikaisempaa 1992 solmittua YK:n ilmastomuutosta koskevaa puitesopimusta eli niin sanottua Kioton pöytäkirjaa. Sopimus on oikeudellisesti sitova ja sen tavoitteiden edistymistä tarkastellaan viiden vuoden välein. Ensimmäinen kokonaistarkastelu tehtiin vuonna 2023. (Ympäristöministeriö 2024.) Elokuussa 2024 sopimuksen on ratifioinut 194 maata sekä Euroopan unioni. (Yhdistyneet kansakunnat 2024a.) Sopimuksen toimeenpanemiseksi Suomessa on annettu valtioneuvoston asetus 76/2016. Asetus sisältää Pariisin ilmastopöytäkirjan kokonaisuudessaan ja neljä pykälää, joissa määrätään sopimus osaksi Suomen lakia. (Valtiosopimukset 76/2016.)

Sopimus velvoittaa sen ratifioineita valtioita laatimaan kansalliset tavoitteet ja strategiat päästöjen vähentämiseksi, joita seurataan sopimuksen tarkastelumekanismin puitteissa. Tavoitteet laaditaan suhteessa valtion kehitystasoon ja taloudelliseen tilaan. Kehittyneemmät maat velvoitetaan tukemaan kehitysmaita tavoitteidensa saavuttamiseksi muun muassa rahoitusta tarjoamalla. (Valtiosopimukset 76/2016, artikkelit 4 ja 5.) Sopimuksen osapuolten kansalliset panokset on rekisteröity YK:n Pariisin ilmastopöytäkirjan kansallisten panosten rekisteriin. Suomen kansallinen panos on rekisteröity osana Euroopan unionin yhteistä panosta. Viimeisimpien 16.10.2023 rekisteröityjen tavoitteiden mukaan Euroopan unionin tavoitteena on olla hiilineutraali vuonna 2050 ja vähentää kasvihuonekaasupäästöjään 55 % vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoden 1990 tasoon. (Yhdistyneet kansakunnat 2024b.) Suomen omat kansalliset tavoitteet ovat kuitenkin tätä kunnianhimoisempia. Ne on esitelty luvussa 2.2.3.

2.2.2 Euroopan unionin sääntely

Osana Euroopan unionia Suomi on delegoinut osan lainsäädäntövallastaan unionille. Euroopan unionin sääntelyoikeus perustuu perussopimukseen, jotka määrittelevät unionin toimivallan suhteessa jäsenmaihin. Keskeisimmät perussopimukset ovat vuoden 2009 sopimus Euroopan unionista (Lissabonin sopimus), vuoden 1992 sopimus Euroopan unionista (Maastrichtin sopimus) ja vuoden 1957 sopimus Euroopan yhteisöstä (Rooman sopimus). Näitä jäsenmaiden keskinäisiä sopimuksia, joille EU perustuu, kutsutaan primäärinormeiksi. Primäärinormit asettavat raamit EU:n toiminnalle. Euroopan unionin itsensä tekemää sääntelyä kutsutaan taas sekundaarinormeiksi.

Sekundaarinormit eivät varsinaisesti ole lakia, vaikka usein puhekielessä puhutaan EU-laista. EU:n määrittämät sekundäärinormit integroidaan osaksi kansallisia lakeja, joten EU:n sääntely on lähtökohtaisesti sisäänrakennettuna kansallisissa laeissa. (Raitio & Tuominen, 2020, 74–76.)

EU:lla on kolme eri tapaa luoda sääntelyä. Asetukset, direktiivit ja päätökset. Asetukset astuvat voimaan sellaisenaan, eli ne ovat kaikilta osiltaan velvoittavia ja koskevat kaikkia EU:n jäsenmaita. Asetuksen oikeusvaikutus alkaa välittömästi, kun se on julkaistu kaikilla EU:n virallisilla kielillä EU:n virallisessa lehdessä, eikä se siis edellytä sitä, että jäsenmaa ehtii kopioida asetuksen kansalliseen lainsäädäntöönsä, vaikka käytännössä tämä integrointi aina pyritään tekemään. Direktiivit eivät ole suoraan velvoittavia, vaan ne toimivat lainsäädäntöohjeina jäsenmaille. Jäsenvaltioiden on integroitava direktiivin sisältö lakiinsa siirtymäajan puitteissa. Direktiivit jättävät jäsenmaille harkinnanvaraava sääntelyn muotoilun ja keinojen suhteen. Niiden suhteen voidaankin puhua lainsäädännön lähentämisestä, kun taas asetukset ovat lainsäädännön yhtenäistämistä. Päätökset ovat asetusten tapaan kaikilta osin velvoittavia, mutta niiden oikeusvaikutus on huomattavasti asetuksia rajallisempi. Päätökset koskevat vain heitä, joille ne on osoitettu eikä niitä sovelleta yleisesti koko unionin alueella, muutoin paitsi ennakkotapauksina EU-oikeudessa. Päätökset ovat useimmiten luonteeltaan enemmän hallinnollisia kuin lainsäädännöllisiä, ja niitä käytetään useammin lain toimeenpanemiseen kuin sen luomiseen. (Raitio & Tuominen, 82–85.)

EU:ssa noudatetaan niin sanottua toimivallan kolmijakoa. Tämä tarkoittaa sitä, että tiettyjen asioiden suhteen vain EU:lla on oikeus tehdä sääntelyä. Toisten asioiden suhteen taas jäsenmailla on etuoikeus tehdä sääntelyä, eikä EU saa syrjäyttää jäsenmaiden toimivaltaa näillä aloilla, jolloin puhutaan EU:n tukevasta toimivallasta. Kolmas kategoria on taas jaetun toimivallan piiriin kuuluvat asiat, joihin liittyen sekä EU:lla että jäsenmailla on oikeus tehdä sääntelyä. Esimerkiksi tulliliitto, sisämarkkinat ja rahapolitiikka ovat EU:n yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvia asioita, kun taas koulutus, kulttuuri ja matkailu kuuluvat tukevan toimivallan piiriin. Kirjanpito ja talousraportointi ovat taas esimerkki asiasta, joka kuuluvat jaetun toimivallan piiriin. (Raitio & Tuominen, 218–220.)

Tärkeimmät yritysten kestävyysraportointia koskevat EU:n sääntelylähteet ovat CSRD, CSDDD, SFDR-asetus ja Taksonomia-asetus. SFDR (Sustainable Finance Disclosure Reporting) koskee vain rahoituslaitoksia, joten siihen ei tässä tutkielmassa pureuduta sen tarkemmin. Taksonomia taas koskee kestävyysraportointia lähinnä välillisesti, koska se määrittelee yritysten ilmastotoimien sisältöä eikä niinkään niiden raportointimuotoa, joten sitäkään ei ole tarkoituksenmukaista käsitellä tarkemmin. CSRD eli CSR-direktiivi (Corporate Sustainability Reporting Directive, 2022/2464/EU) on edellä mainituista sääntelylähteistä oleellisin. Se on integroitu Suomen lakiin vuonna 2023, ja

se astuu voimaan vaiheittain. Ensimmäiset yritykset joutuvat uuden sääntelyn piiriin alkaen 1.1.2024 alkaneilta tilikausilta annetusta raportoinnista. CSRD korvaa aikaisemman NFR-direktiivin (NFRD, Non-Financial Reporting Directive, 2014/95/EU), jota on noudatettu Suomessa koskien 1.1.2017-31.12.2023 alkaneita tilikausia. CSR-direktiiviä koskevan poliittisen päätöksen (Direktiivi/2022/2464/EU) perusteluissa viitataan NFR-direktiivin ja todetaan, ettei sille asetettuja tavoitteita ole saavutettu. Ehdotuksen mukaan direktiivin tavoitteena on lisätä kestävyysnäkökulman uskottavuutta markkinoilla ja siten pyrkiä ohjaamaan resursseja vastuullisille toimijoille ja tätä kautta tukea Euroopan unionin kestävyystavoitteita liittyen muun muassa Agenda 2030 -ohjelmaan ja Pariisin ilmastopöytäkirjaan.

Verrattuna vanhaan NFR-direktiiviin, uusi direktiivi tuo muutoksia erityisesti kolmeen asiaan. Ensinnäkin CSR-direktiivi laajentaa raportointivelvollisuuden koskemaan huomattavasti suurempaa joukkoa yrityksiä. Vanha direktiivi koski yrityksiä, jotka olivat yleisen edun kannalta merkittäviä tai ne täyttivät huomattavasti suuryrityksen rajoja laajemmat tunnuslukurajat. Uuden CSR-direktiivin kolmannen aallon eli 1.1.2026 alkavista tilikausista alkaneissa velvoitteissa tunnuslukurajat ovat taas suurin piirtein linjassa Suomen lain suuryrityksen tunnuslukurajojen kanssa. Toiseksi uusi direktiivi velvoittaa yrityksen käyttämään juuri tiettyä viitekehystä eli ESRS-standardeja raportoinnissaan. Vanhan NFR-direktiivin puitteissa yritykset saivat muotoilla kestävyysraportointinsa vapaamuotoisesti, vaikkakin kuten KPMG:n (2022) kestävyysraportointitutkimuksesta huomataan, lähes kaikki suurimmista yrityksistä käyttävätkin jotakin viitekehystä kuten GRI-standardeja raportointinsa muotoiluun. CSR-direktiivin mukaisessa raportoinnissa on käytettävä Euroopan unionin itse kehittämiä standardeja, joiden laatimiseksi perustettiin direktiivin säätämisen yhteydessä EFRAG-työryhmä. (Direktiivi/2022/2464/EU). CSR-direktiiviin on ehdotettu kuitenkin merkittäviä huojennuksia niin sanotun Omnibus-paketin puitteissa. Nämä on esitelty myöhemmin tässä kappaleessa. (Tilintarkastajat.fi 22.4.2025.)

EFRAG-työryhmän laatimat ESRS-standardit (ESRS, European Sustainability Reporting Standards) on julkaistu vuonna 2023 ja ne ovat ladattavissa EU:n eur-lex verkkosivuilta. Standardit sisältävät kattavan luettelon raportoinnissa esitettävistä asioista ja mittareista, joilla näitä asioita tulee mitata. Standardeissa on hyvin näkyvissä niin sanottu kaksinkertaisen olennaisuuden käsite, jolla on keskeinen rooli myös itse direktiivin sisällössä ja perusteluissa. Kaksinkertaisella olennaisuudella tarkoitetaan sitä, että yritysten tulee raportoida sekä toimintansa vaikutuksista kestävyysnäkökulmiin että siitä, miten kestävyystekijät vaikuttavat niiden omaan toimintaan. ESRS-standardit sisältävät esimerkiksi vaatimuksen raportoida ilmastoon liittyvien riskien lisäksi myös ilmastoon liittyvistä mahdollisuuksista. Kaksinkertaisen olennaisuuden periaatteen

tarkoituksena on ohjata yrityksiä raportoimaan erityisesti sellaisista asioista, jotka ovat heidän liiketoimintansa kannalta olennaisia, mikä taas heikentää mahdollisuuksia valita raportoivaksi vain ne seikat, jotka esittävät raportoijan mahdollisimman hyvässä valossa. (Komission delegoitu asetus C/2023/5303; Direktiivi/2022/2464/EU)

Kolmas keskeinen muutos, jonka CSR-direktiivi tuo verrattuna NFR-direktiiviin, on vaatimus raporttien lakisääteisestä varmennuksesta. Aikaisemmin tämä on ollut vapaaehtoista ja sääntelemätöntä, vaikkakin KPMG:n kestävyysraportointitutkimuksen (2022) mukaan suuri osa suuryrityksistä varmentaaakin raporttinsa ulkoisella tarkastajalla. Käytännössä yrityksen tilintarkastaja on usein toiminut myös kestävyysraportin varmentajana. CSR-direktiivin myötä varmennuksen tekijän tulee olla virallistettu kestävyysraportointitarkastaja, jonka asema on säännelty ja jolla tulee olla aseman edellyttämä muodollinen pätevyys. Varmennusta käsitellään tarkemmin Suomen kontekstissa luvussa 2.2.3. (Direktiivi/2022/2464/EU)

CSR-direktiiviin liittyy läheisesti CSDD-direktiivi (CSDDD, Corporate Social Due Dilligence Directive, Direktiivi/2024/1760/EU). Direktiivin 37 artiklan mukaan se on saatettava osaksi kansallista lainsäädäntöä 26.7.2026 mennessä. CSDDD täydentää CSR-direktiiviä tuomalla raportointivelvoitteen rinnalle yrityksen arvoketjua koskevan huolellisuusvelvoitteen (Due Dilligence). Käytännössä tämä tarkoittaa muun muassa velvollisuutta tehdä yhteistyötä sidosryhmien kanssa perustamalla muun muassa heille suunnattu ilmoitusmekanismi ja laatimalla suunnitelmia siitä, miten yritys tunnistaa ja korjaa toimintansa haitallisia vaikutuksia. Tämä direktiivi koskee vain hyvin suuria yrityksiä. Alkuvaiheessa sen piirissä ovat yritykset, joiden maailmanlaajuinen liikevaihto on yli 1,5 miljardia euroa ja joilla on yli 5000 työntekijää. (Direktiivi/2024/1760/EU.)

EU:n kestävyysraportointisääntelyyn on kaavailtu ja osin jo hyväksytty kuitenkin merkittäviä huojennuksia. Huojennusten tavoitteena on keventää erityisesti pienempien yritysten hallinnollista taakkaa ja parantaa siten Euroopan unionin taloudellista kilpailukykyä. Näitä muutoksia on koottu ns. Omnibus-pakettiin, joka sisältää komission ehdottamia teknisiä ja aikataulullisia lievennyksiä CSRD:n ja siihen liittyvien ESRS-standardien toimeenpanoon. Muutoksista on jo hyväksytty ns. toisen ja kolmannen aallon raportointivelvollisuuden lykkäys kahdella vuodella. Käytännössä siis vaiheittain voimaan tulevan CSRD:n määräämät velvollisuudet koskien 1.1.2025 tai myöhemmin alkavia tilikausia viivästyvät kautta linjan kahdella vuodella. Lykkäyksestä on tullut voimaan direktiivi 17.4.2025 ja Suomen hallitus suunnittelee direktiivin vientiä kansalliseen lakiin vuoden 2025 aikana siten, että laki olisi takautuvasti sovellettavissa 1.1.2025 tai myöhemmin alkaviin

tilikausiin. Lykkäys jää kuitenkin hyvin todennäköisesti ikuisiksi suurelle osalle nykyisen direktiivin raportointivelvollisista. Tämä johtuu siitä, että osana Omnibus-pakettia on myös ehdotus kestävyysraportoinnin raportointivelvollisuuden rajojen asettamisesta pysyvästi 1000 työntekijään, 50 miljoonan euron liikevaihtoon ja 25 miljoonan euron taseeseen. Komission arvion mukaan nämä rajat rajaisivat pois raportoinnin piiristä noin 80 % nykyisen direktiivin mukaisista raportointivelvollista. Omnibus-paketti sisältää lisäksi lukuisia muitakin muutosehdotuksia liittyen muun muassa ESRS-standardeihin, CSDD-direktiiviin, Taksonomia-asetukseen ja kestävyysraportoinnin varmennukseen. (Direktiivi/2025/794/EU; Tilintarkastajat.fi 22.4.2025.)

2.2.3 Suomen sääntely

Suomen yritysvastuu- ja kestävyysraportointisääntely perustuvat pitkälti edellä esiteltyihin ja kansainvälisiin sopimuksiin ja Euroopan unionin lakiin. Suomen kansalliset päästötavoitteet löytyvät ilmastolaista. Lain mukaan Suomen on oltava hiilineutraali vuonna 2035. Lisäksi lain mukaan ihmisen toiminnasta aiheutuvat taakanjako- ja päästökauppasektorin yhteenlasketut kasvihuonekaasujen päästöt ilmakehään vähentyvät 60 % vuoteen 2030, 80 % vuoteen 2040 mennessä ja 90 % vuoteen 2050 pyrkien 95 % tasoon. Vertailukohtana käytetään vuotta 1990. Lain mukaan valtioneuvoston on seurattava vuosittain laissa olevien tavoitteiden toteutumista ja tarvittaessa päättää lisätoimista tavoitteisiin pääsemiseksi. (Ilmastolaki 3 luku; Ilmastolaki 1 luku.) Suomen kansalliset tavoitteet ovat selvästi kunnianhimoisempia kuin ne, mihin Suomi on sitoutunut Pariisin ilmastopöytäkirjassa osana Euroopan unionia (ks. luku 2.2.1). Tämän taustalla on vuonna 2019 toimintansa aloittaneen Antti Rinteen johtaman hallituksen hallitusohjelma, jonka perusteella tehtiin asiaa koskeva hallituksen esitys eduskunnalle 3.3.2022. (Yle 4.6.2019; Ympäristöministeriö 2022.)

Suomen ajantasainen kestävyysraportointisääntely perustuu valtaosin CSR-direktiiviin. Omnibus-paketin tuomia muutoksia ei ole vielä tuotu laiksi heinäkuussa 2025. Direktiivin raportoinnin sisältöä koskeva Suomen lakiin integroitu sisältö löytyy pääosin kirjanpitolain 7 luvusta. Kestävyysraportoinnin varmennukseen liittyvät yksityiskohdat on taas integroitu osaksi tilintarkastuslakia ja CSR-direktiivin tuomia muutoksia on myös muissa laeissa, kuten esimerkiksi yhtiömuotoja koskevissa laeissa. Lait sisältävät kappaleessa 2.2.2 kuvatun CSR-direktiivin mukaisen sääntelyn. Kestävyysraportoinnin varmennukseen liittyvä sääntely on samankaltaista kuin tilinpäätöksen tilintarkastukseen liittyvä. Olennaisina eroina on se, että kestävyysraportoinnin varmentaa KRT eli kestävyysraportointitarkastaja eikä tilintarkastaja. Käytännössä nämä voivat kuitenkin olla ja tulevat useimmiten olemaan sama henkilö. Tilintarkastajan on siis hankittava

KRT-pätevyys, että hän voi varmentaa toimintakertomuksen kestävyysraporttiosan. Toinen olennainen ero liittyy raportoinnista annettuun lausuntoon. Tilintarkastuskertomuksessa tilintarkastaja ottaa kantaa siihen antaako tilinpäätös oikean ja riittävän kuvan kirjanpitovelvollisen tuloksen muodostumisesta ja taloudellisesta asemasta. Kestävyysraportointikertomuksessa kestävyysraportointitarkastaja ei ota kantaa siihen, ovatko raportin sisältämät tiedot oikeita ja riittäviä vaan siihen, että onko lain ja standardien vaatimat tiedot annettu. Lisäksi kestävyysraportointikertomuksen lausunnot annetaan rajoitetussa varmuudessa, kun taas tilintarkastuskertomuksen lausunnot annetaan kohtuullisessa varmuudessa. Kohtuullinen varmuus on huomattavasti korkeampi varmuustaso kuin rajoitettu varmuus, joten kestävyysraportointiin kohdistettavat toimenpiteet tulevat olemaan huomattavasti niukempia kuin tilinpäätöksen taloudellisten tietojen tarkastukseen käytetyt toimenpiteet. (Kirjanpitolaki 7 luku; Tilintarkastuslaki 3 luku.)

Suomen laki jättää melko paljon liikkumavaraa, sille miten kirjanpitoa voidaan tehdä tai miten taloudellinen raportointi voidaan laatia. Täsmentäviä lausuntoja kirjanpitolain tulkinnasta antaa kirjanpitolautakunta, joka toimii työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä. Lausunnot annetaan lähtökohtaisesti hakemuksesta, mutta lautakunta voi antaa niitä myös oma-aloitteisesti, kun katsoo sen tarpeelliseksi. Kirjanpitolautakunnan lausunnot eivät ole juridisesti sitovia, mutta ne ovat merkittävä hyvää kirjanpitoa Suomessa muokkaava tekijä. Kirjanpitolautakunta antaa lausuntoja myös kestävyysraportointiasioihin liittyen, koska lautakunnan toimialaan kuuluvassa kirjanpitolaissa on kestävyysraportointiin liittyvää sääntelyä. (Kirjanpitolautakunta 2024.)

2.2.4 Vapaaehtoiset standardit

EU:ssa pakollisten ESRS-standardien rinnalla käytetään myös vapaaehtoisia standardeja. Kuten luvun 2.1.2 UPM-esimerkissä, yrityksellä voi olla osana toimintakertomusta sääntelyn mukainen pakollinen kestävyysraportti sekä erillinen yleensä vapaaehtoisten standardien mukaan laadittu vastuullisuusraportti. KPMG:n kestävyysraportointitutkimuksen (2022) mukaan GRI-standardit ovat kaikista käytetyistä kestävyysraportointistandardeista suosituimpia, ja 78 prosenttia maailman kahdestasadastaviidestäkymmenestä liikevaihdoltaan suurimmasta yrityksestä käyttää niitä raportointinsa muotoiluun. Suomessa GRI standardeja käyttää 87 % liikevaihdoltaan sadasta suurimmasta yrityksestä. GRI:n asema huipulla on ollut vakaa ja ne olivat myös vuosien 2020 ja 2017 tutkimuksissa selkeästi suosituin kestävyysraportointistandardi (KPMG 2022). GRI määrittelee itsensä itsenäiseksi ja voittoa tavoittelemattomaksi organisaatioksi. (Global Reporting Initiative 2024.) GRI on perustettu vuonna 1997. Taustalla perustamisessa oli järjestön mukaan

Exxon Valdezin öljyonnettomuus ja sen aiheuttama yleinen keskustelu. Järjestön mukaan sen missiona on lisätä läpinäkyvyyttä ja luoda siten edellytyksiä dialogille eri sidosryhmien sisällä ja välillä. Järjestön toiminta rahoitetaan pääasiassa lahjoituksin. Järjestön verkkosivujen mukaan merkittäviä panoksia järjestön toimintaan ovat antaneet muun muassa Big 4 -tilintarkastusyhteisöt sekä erilaiset säätiöt ja järjestöt. (Global reporting initiative 2024.)

GRI-standardit ovat saatavilla ilmaiseksi järjestön verkkosivuilla. Järjestö julkaisee sekä universaaleja että toimialakohtaisia standardeja. Lisäksi järjestö julkaisee yksittäisiin aiheisiin liittyviä aihekohtaisia standardeja, jotka käsittelevät esimerkiksi korruption ja asiakastietojen yksityisyyden kaltaisia asioita. GRI:n viitekehys sisältää yksityiskohtaiset tiedot siitä mitä ja miten yrityksen tulee raportoida. Standardit sisältävät myös niissä käytettyjen olennaisten käsitteiden määritelmät. Aiemmin GRI-raportoinnin yhteydessä käytettiin kolmiportaista kirjainluokitusta (A, B, C), jonka perusteella määriteltiin missä laajuudessa GRI-standardeja on käytetty. Tämä luokitus ei kuitenkaan ole enää käytössä. Nykyään raportointiviitekehys keskittyy olennaisuuteen, eli yrityksiä kannustetaan raportoimaan heille mahdollisimman olennaisista asioista enemmän kuin vastaamaan mahdollisimman moneen GRI-standardiin. (GRI 1: Foundation 2021; GRI 2: General Disclosures 2021; Global reporting initiative 2024.)

TCFD (Task Force on Climate-related Financial Disclosures) on G20 järjestön alaisen FSB:n (Financial Stability Board) työryhmä, joka julkaisee suosituksia vastuullisuuteen liittyvistä tiedoista, joita yritysten on julkaistava. Ryhmä mainitsee päätavoitteekseen läpinäkyvyyden lisäämisen yritysten liiketoiminnassa, ja sitä kautta markkinoiden informaatiotehokkuuden sekä sijoittajien riskienhallintakyvyn parantamisen. (TCFD 2024.) KPMG:n vastuullisuusraportointitutkimuksen (2022) mukaan 61 prosenttia 250 liikevaihdoltaan maailman suurimmasta yrityksestä noudatti TCFD:n suosituksia. Suositukset rakennetaan neljän liikkeenjohtoon teeman ympärille, jotka ovat hallinto, strategia, riskienhallinta, sekä mittarit ja tavoitteet.

SASB (Sustainability Accounting Standards Board) on erityisesti Pohjois- ja Etelä-Amerikassa käytössä oleva raportointiviitekehys. KPMG:n (2022) mukaan SASB:n standardeja käytti 75 % Yhdysvaltain ja 72 % Kanadan 100 liikevaihdoltaan suurimmasta yrityksestä. KPMG:n (2022) mukaan SASB perustettiin vuonna 2011 erityisesti sijoittajille suunnatun raportointiviitekehysen laatimiseksi. Vuonna 2022 SASB sulautettiin osaksi IFRS-säätiötä. Sulautumisen taustalla oli tavoite päästä globaaliksi suunnannäyttäjäksi kestävyysraportoinnin suhteen. SASB:n standardit ovat toimialakohtaisia. Toisin kuin GRI-standardit, SASB-standardit ovat maksullisia ja niiden

käyttö liiketoiminansa edellyttää lisenssin hankkimista. (SASB 2024). Yhteenvedona voidaan todeta, että vaikka ESRS-standardit ohjaavat nykyisin lakisäätteistä raportointia EU-alueella, vapaaehtoisilla viitekehysillä kuten GRI, TCFD ja SASB on edelleen tärkeä rooli erityisesti sidosryhmäviestinnässä, vertailtavuudessa ja markkinakohtaisissa vaatimuksissa. Yritykset hyödyntävät usein useampaa viitekehystä samanaikaisesti täydentämään pakollista raportointia.

2.3 Kestävyysraportoinnin teorettinen viitekehys

Tässä luvussa tarkastellaan keskeisimpiä kestävyysraportoinnin taustalla olevia teorioita. Luvun tarkoituksena on luoda käsitteellinen ja teorettinen perusta, jonka varaan tutkimuksessa tehty empiirisen tiedon tulkinta voidaan tehdä. Chalmersin (2013, 38) mukaan induktio tarkoittaa tieteellisen tiedon johtamista yksittäisistä havainnoista, mutta havaintojen tulkinta on aina osin subjektiivista ja siksi tulkinnan perustaminen olemassa olevaan ja hyväksytyyn tieteelliseen tietoon eli teoriaan lisää tutkimuksen objektiivisuutta. Tämän luvun alaluvuissa on esitelty teorit, jotka muodostavat tämän tutkielman teorettisen viitekehksen.

2.3.1 Agenttiteoria, tilivelvollisuus ja tehokkaiden markkinoiden hypoteesi

Agenttiteoria on kaikista keskeisin taloudellista raportointia koskeva teoria. Se tutkii suoraan sitä, miksi yritysraportointia ylipäätään tehdään. Agenttiteorian taustalla on se, että yrityksen johto ja omistajuus ovat usein eriytyneet nykyaikana. Eriytyminen on erityisen pitkälle mennyttä listatuissa yhtiöissä, eli yhtiöissä, joiden osakkeet ovat julkisen kaupankäynnin kohteena säännellyllä markkinapaikalla. Suuren pörssiyrityksen omistajat osallistuvat vain harvoin yrityksen operatiiviseen toimintaan ja johdon ja omistajien intressit voivat olla hyvinkin ristiriitaisia. Agenttiteoria tutkii tämän eriytymisen vaikutuksia yhteisön toimintaan ja sisäiseen dynamiikkaan. Erityisesti yritysjohtoon toiminta ja suhde omistajiin on usein agenttiteoriassa tutkimuksen kohteena. Hyvin keskeinen osa tätä teoriaa on tilivelvollisuuden käsite. Tilivelvollisuus tarkoittaa sitä, että yrityksen johto on tulostavasti vastuussa omistajille, ja omistajilla on intressi valvoa tämän tulostavasti toteutumista. Tilivelvollisuuden valvonta tapahtuu pitkälti nimenomaan säännöllisen talousraportoinnin kautta. Raportoinnin sisältämät tiedot ja tunnusluvut ovat tärkein peruste sille, miten omistajat arvioivat yrityksen suoriutumista ja johdon onnistumista tehtävässään. (Wolk ym. 2016, 39–42.)

Agenttiongelman on ymmärretty jo vuosisadat. Yrityksen johto ja omistajuus alkoivat ensimmäisen kerran eriytyä laajassa mittakaavassa 1800-luvun alussa teollisen vallankumouksen aikaisessa Englannissa. Silloin perustettiin ensimmäiset tilintarkastusyhteisöt valvomaan johdon

tilivelvollisuutta suhteessa omistajiin. (Hay ym. 2014, 14–18.) Moderni agenttiteoria on kuitenkin uudempaa. Wolk ym. (2016, 40) mukaan Wattsin ja Zimmermanin tutkimus “Towards a Positive Theory of the Determination of Accounting Standards” vuodelta 1978 on yksi ensimmäisistä merkittävistä agenttiteoriaa laskentatoimen yhteydessä käsittävistä tieteellisistä kirjoituksista. Kyseisessä tutkimuksessa tarkasteltiin kirjanpitostandardien määräytymistä agenttiteorian kautta. Agenttiteoriaa ei sovelleta yksinomaan johdon ja omistajien väliseen suhteeseen. Sen avulla voidaan tutkia yhteisön suhdetta myös muihin sidosryhmiinsä, kuten esimerkiksi rahoittajiin, julkiseen valtaan ja kansalaisyhteiskuntaan. (Wolk ym. 2016, 40.)

Viime aikoina myös kestävyysraportointi on tullut yhä vahvemmin osaksi yritysräpportointia. Yritykset käyttävät myös enenevässä määrin vastuullisuuteen liittyviä mittareita ja myös johdolla on usein vastuullisuusasioihin kytköksissä olevia kannustimia. Velte (2024) selittää tätä agenttiteorian kautta. Yrityksen tilivelvollisuuden katsotaan yhä enemmän koskevan kaikkia sidosryhmiä eikä vain johtoa. Seurauksena myös johdon kannustumia on usein muutettu siten, että taloudellisten suoritusmittarien rinnalla on myös sidosryhmien tärkeänä pitämiä kestävyysmittareita. Näiden ylimääräisten mittarien tarkoituksena on varmistaa, että johto ajaa omistajien agendaä myös kestävyysasioissa. Agenttiteoria on siis sovellettavissa myös kestävyysraportointiin.

Tilivelvollisuuden toteutuminen on siis agenttiteorian mukaan ensisijainen syy, miksi talousraportointia tehdään. Asiaa voidaan tarkastella myös markkinahintojen muodostumisen näkökulmasta tehokkaiden markkinoiden hypoteesin kautta. Hypoteesi esittää teoreettisen tilanteen, jossa arvopaperimarkkinat heijastavat aina täydellisesti kaiken saatavilla olevan tiedon. Toisin sanoen osakkeiden hinnat sisältävät jo kaiken olennaisen tiedon, eikä yksittäisellä sijoittajalla ole mahdollisuutta systemaattisesti "voittaa markkinoita" eli saavuttaa ylituottoa ilman ylimääräistä riskiä. Hypoteesi ei oleta, että kaikki arvopaperit ovat oikein hinnoiteltuja, vaan että markkinahinnat heijastavat täydellisesti kaikkea saatavilla olevaa tietoa mukaan lukien sisäpiiritieto. Kun myös sisäpiiritieto on hinnoiteltu osakkeeseen niin markkina on tehokas eli vahvat ehdot toteutuvat. Hypoteesin mukaan markkinat ovat keskivahvat, jos kaikki julkinen tieto on hinnoiteltu mukaan mutta sisäpiiritieto puuttuu. Heikoilla markkinoilla hinnat taas heijastavat historiallista informaatiota. (Fama 1970.) Agenttiteoria ja markkinoiden tarve informaatiolle tarjoavat näin pohjan ymmärtää, miksi raportointia ylipäätään tehdään, mutta kestävyysraportointiin liittyvät motiivit eivät aina ole puhtaasti taloudellisia. Seuraavassa alaluvuissa tarkastellaan teorioita, joita sovelletaan yleisemmin juuri kestävyysraportointiin.

2.3.2 Sidosryhmäteoria

Sidosryhmäteoria on rakennettu ajatukselle, että yrityksen toimintaan liittyy joukko erilaisia tahoja, joilla on perusteltu intressi sen tekemisiin ja joita yritys myös tarvitsee saavuttaakseen tavoitteensa. Siinä missä agenttiteoria keskittyy johdon ja omistajien väliseen suhteeseen, sidosryhmäteoria tarkastelee yrityksen suhdetta kaikkiin tahoihin, joihin sen toiminta vaikuttaa. Näitä tahoja kutsutaan sidosryhmiksi. Perinteisesti omistajien ja muiden sidosryhmien näkökulmia on pidetty keskenään ristiriitaisina. Tämä perustuu ajatukselle, että muiden sidosryhmien huomiointiin käytetyt resurssit ovat pois osakkeenomistajille jaetusta tuotosta. Sidosryhmäteorian mukaan yrityksen menestyksellisyyttä ei kuitenkaan tule mitata vain sen omistajilleen tuottamalla arvolla vaan sen kaikille sidosryhmille tuottamalla arvolla. Sidosryhmäteoria painottaa tehokkaan ja jatkuvan vuorovaikutuksen tärkeyttä yrityksen ja sidosryhmienvälillä, jotta sidosryhmät voivat arvioida mitä arvoa yritys tuottaa heille ja kommunikoida takaisin omat odotuksensa. Sidosryhmäteoreettinen ajattelu pyrkii laajentamaan näkökulmaa omistajakeskeisestä koko sidosryhmäkenttään. Ajatus siitä, että yrityksen tulee tuottaa arvoa, pysyy yhä ennallaan. Mutta tämän teorian mukaan arvoa ei määritellä vain jaettuina osinkoina vaan yrityksen tulee tuottaa arvoa kaikille, jotka ovat sen toiminnan vaikutuspiirissä. (Freeman ym. 2018.)

Sidosryhmäteoriassa sidosryhmät jaetaan tyypillisesti ensisijaisiin eli omistajiin ja toissijaisiin eli muihin sidosryhmiin. Muita sidosryhmiä voivat olla kaikki, joilla jokin sidos yritykseen. Sidos voi olla luonteeltaan suora ja taloudellinen kuten esimerkiksi liikesuhde tai työsuhde. Se voi kuitenkin olla hyvinkin epäsuora kuten vaikka oleminen taloudellisesti riippuvainen yrityksen jollekin maantieteelliselle alueelle tuottamasta elinvoimasta. Sidosryhmäteoriassa omistajat nähdään ensisijaisina sidosryhminä, joilla on suora määräysvalta yrityksen resursseihin. Muille, toissijaisille sidosryhmille ei ole suotu tätä suoraa vaikutusvaltaa, mutta he voivat kollektiivisesti vaikuttaa omistajiin ja siten epäsuorasti myös yrityksen päätöksiin. Sidosryhmäteoria on alun alkaen ollut pääosin deskriptiivinen teoria. Teoria on pyrkinyt vastaamaan kysymyksiin, että mikä on organisaation tarkoitus ja mitkä ovat sen velvollisuudet ovat sidosryhmiä kohtaan. Kuitenkin kun tutkimus on osoittanut, että sidosryhmien huomiointi voi parantaa organisaation suoriutumista, tutkimus on alkanut kehittyä normatiivisempaan ja instrumentaalisempaan suuntaan. Nykyinen sidosryhmäteoreettinen tutkimus ottaa usein suoraan kantaa siihen, mikä organisaation tulisi toimia ja pyrkii kehittämään käytännön toimintamalleja yrityksille. (Nora ym. 2023; Freeman ym. 2018.)

2.3.3 Legitimiteettiteoria

Tunnetun legitimiteettiteorian keskeisen tutkijan Craig Deeganin (2002) mukaan legitimiteettiteoria perustuu ajatukselle, että yrityksillä on eräänlainen sosiaalinen sopimus ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Sopimuksen mukaan yrityksillä on oltava olemassaolon oikeutus, joka ansaitaan toimimalla yhteiskunnan normien, arvojen, uskomusten ja määriteltyjen sääntöjen mukaisesti. Mikäli yritys täyttää nämä vaatimukset niin sillä on teorian mukaan legitimiteetti. Legitimiteettiteorian mukaan yrityksen viestintä ja taloudellinen raportointi tähtäävät nimenomaan tämän legitimiteetin lisäämiseen ja ylläpitoon. Mikäli yrityksen legitimiteetti joutuu vaaraan, niin puhutaan legitimiteettikriisistä. Tällöin yritys saattaa kohdata yhteiskunnallista vastarintaa, luottamuksen heikkenemistä tai mainehaittoja, jotka voivat uhata sen toimintaedellytyksiä. Deeganin mukaan vastuullisuusraportoinnissa on paljolti kyse juuri legitimiteetin suojelusta ja legitimiteettikriisien ehkäisystä ja hallinnasta. Legitimiteettiteoriassa kestävyysraportointi on siis strateginen funktio, jonka tarkoitus on säilyttää yhteiskunnan hyväksyntä. Teoriassa yhteiskunnan odotusten ja yrityksen todellisen toiminnan välistä eroa kutsutaan teoriassa legitimiteettikuiluksi (legitimacy gap). Yrityksen tavoitteena on lisätä legitimiteettiään tämän kuilun täyttämiseksi. Teoriassa mikään yksittäinen sidosryhmä ei määrittele sosiaalisen sopimuksen sisältöä, vaan se koostuu kaikkien sidosryhmien kollektiivisista odotuksista. (Deegan 2002; 2019)

Legitimiteettiteoreettinen tutkimus kyseenalaistaa voimakkaasti raportoinnin taustalla vaikuttavia motiiveja. Teoria olettaa, että yritysjohtoa motivoi enemmän selviytymiseen tai tuloksellisuuteen liittyvät tavoitteet kuin idealistiset uskomukset vastuista ja velvollisuuksista. Teoriasta on tullut yksi yleisimpiä teorioita kestävyysraportointitutkimuksessa, vaikka se ei rajoitu vain kestävyysraportointiin. Teorian suosiota selittää Deeganin (2019) mukaan sen selkeys ja yksinkertaisuus, joka on toisaalta myös yksi teorian keskeisistä kritiikin aiheista. Deeganin (2019) mukaan teoria on hyödyllinen, koska sitä voidaan käyttää sen tunnistamiseen edustaako yrityksen toiminta ”business-as-usual” toimintatapojen legitimointia vai todellisia kestävyystekoja. Hänen mukaansa teoria onkin parhaimmillaan tällaisten vahingollisten toimintatapojen tunnistamisessa. Hän kuitenkin tunnistaa teoriassa myös lukuisia rajoitteita. Teoria ei ole onnistunut tarkasti arvioimaan kestävyysraportoinnin tehokkuutta legitimiteetin rakentamisessa, eikä se ole myöskään onnistunut määrittelemään tehokkaimpia tapoja rakentaa legitimiteettiä. Teoria ei ole tunnistanut sidosryhmiä, joille legitimiteetillä on eniten merkitystä. Myöskään tutkimustietoa siitä, että miten yritysjohto määrittelee ja arvioi legitimiteettiuhkia ei ole Deeganin mukaan tarpeeksi. (Deegan 2019.)

2.3.4 Institutionaalinen teoria

Deeganin (2019) mukaan institutionaalinen teoria on saavuttanut legitimizeettiteoriaa suosiossa kestävyysraportoinnin tutkimuksessa. Institutionaalinen teoria ei alun alkaen kuulu laskentatoimen tutkimusperinteeseen, vaan sen juuret ovat organisaatio- ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa. Teoria tarkastelee, kuinka organisaatiot toimivat osana laajempia yhteiskunnallisia rakenteita. Organisaatiot eivät toimi pelkästään taloudellisen tehokkuuden tai kilpailun ohjaamina, vaan niiden käytäntöjä muokkaavat yhteiskunnan normit, uskomukset, odotukset ja institutionaaliset paineet, kuten esimerkiksi lait, kulttuuriset arvot tai alakohtaiset standardit. Perinteisessä institutionaalisessa teoriassa esiintyy kolme institutionaalista mekanismia. Organisaatiot voivat omaksua käytäntöjä matkimalla toisiaan (mimesis), ammatillisen normiston mukaisesti (normatiivisuus) tai ulkoisen sääntelyn pakottamina (pakkovalta). Yritysvastuun näkökulmassa institutionaalinen teoria pyrkii selittämään, miksi yritykset ottavat käyttöön vastuullisuusstrategioita, vaikka ne eivät toisi välitöntä taloudellista hyötyä. Teorian eri suuntaukset selittävät yritysten toimintaa erilaisten motiivien kautta. Ne toimivat esimerkiksi saadakseen legitimiyyttä, vastatakseen sidosryhmien odotuksiin, tai mukautuakseen yhteiskunnalliseen paineeseen. (Risi ym. 2020.)

Kestävyysraportointia käsittelevässä institutionaalisessa tutkimuksessa keskeistä on arvojen tarkastelu. Arvot tarjoavat yhteisen viitepisteen yritysten ja yhteiskunnallisten sidosryhmien välisiin suhteisiin. Esimerkiksi ympäristövastuuta, tasa-arvoa tai ihmisoikeuksia koskevat arvot voivat olla yhteisesti jaettuja tai ristiriidassa, mutta ne vaikuttavat siihen, mitä pidetään vastuullisena liiketoimintana. Arvot toimivat siltana yksilöiden ja organisaatioiden toiminnan (agency) sekä niitä ympäröivien institutionaalisten rakenteiden välillä. Esimerkiksi yrityksen johto voi tehdä vastuullisuuspäätöksiä arvojensa perusteella, mutta samalla nämä päätökset vahvistavat tai muuttavat yhteiskunnan yritysvastuurakenteita. Institutionaalista teoriaa voi hyödyntää hyvin monipuolisesti kestävyysraportoinnin tutkimuksessa. Sen avulla voidaan esimerkiksi tutkia, että miten erilaiset kansalliset kontekstit vaikuttavat vastuullisuuden muotoihin tai miten yritykset reagoivat institutionaalsiin paineisiin. (Risi ym. 2020.)

2.3.5 Signaalointiteoria

Kuten agenttiteoria, myös signaalointiteoria on hyödyllinen työkalu sellaisen tilanteen ymmärtämiseksi, jossa kahdella osapuolella on eri tietomäärä. Signaalointiteoreettisessa tutkimuksessa on keskitytty erityisesti siihen, miten signaloinnilla voidaan vähentää informaation asymmetriaa kahden eri ryhmän välillä. Teoria on kehittynyt 1970-luvulla. Teorian tunnettuja

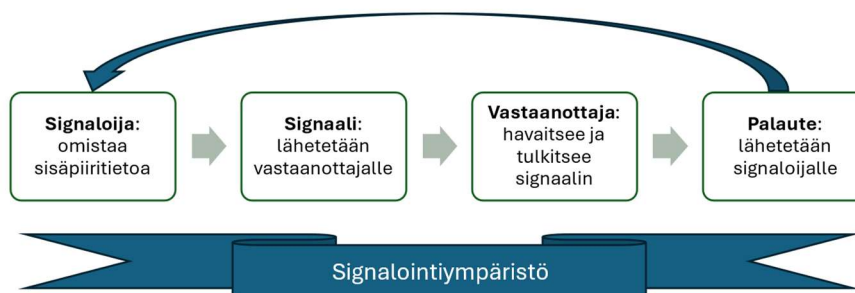
sovelluksia on Spencen (1973) tutkimus siitä miten koulutus toimii signaalintikeinona työmarkkinoilla ja Rossin (1977) tutkimus signaloinnista yritysjohton insentiivien yhteydessä. Nämä kaksi tutkimusta ovat ne, joihin useimmin viitataan teorian soveltamisen yhteydessä. (Connelly ym. 2011, 39–40.)

Signalointiteorian lähtökohtana oleva informaation asymmetria tarkoittaa tilannetta, joissa kahdella toimijalla on eri määrä tietoa tietystä asiasta. Tieto jakautuu julkiseen ja yksityiseen tietoon. Julkinen tieto on yleisesti saatavilla, kun taas yksityinen tieto on toimijalle henkilökohtaista. Informaation asymmetria tapahtuu, kun toimijat voisivat tehdä parempia päätöksiä, kun osa muiden toimijoiden yksityisestä tiedosta olisi julkista. (Connelly ym. 2011, 42) Signalointiteoria on kasvattanut 2000-luvulla suosiotaan. Connellyn ym. (2011, 43) mukaan taustalla on se, että signaalointiteoria on hyvin intuitiivinen ja sitä voidaan soveltaa laajasti erilaisiin tilanteisiin. Toisaalta tämä on johtanut siihen, että teorian määritelmä on alkanut hämärtyä ja sen soveltamisesta on tullut yhä mielivaltaisempaa.

Spencen vuonna 1973 tekemä tutkimus ”Job Market Signaling”, on kaikista tunnetuin signaalointiteoreettinen sovellus. Se miten teorian sisältö ymmärretään nykyään, perustuu pitkälti juuri tähän tutkimukseen. Tutkimuksen mukaan koulutuksen rooli työn tehokkuuden kasvattamisessa on itseasiassa toissijainen, ja koulutuksella on jopa suurempi merkitys signaalina. Työmarkkinoilla vallitsee informaation asymmetria työntekijöiden välillä, jotka tietävät kaiken itsestään ja työnantajien välillä, jotka tietävät työntekijöistä vain sen mitä he itse kertovat. Näin ollen koulutus toimii informaation asymmetriaa vähentävänä signaalina, joka indikoi työnantajille, että työntekijä on riittävän kiinnostunut tietystä asiasta hankkiakseen siihen liittyvän tutkinnon ja riittävän pätevä pystyäkseen suorittamaan tutkinnon onnistuneesti. (Connelly ym. 2011, 43.)

Signalointiteorian liiketaloudellinen tutkimus vaikuttaa keskittyvän Connellyn ym. (2011, 39–44) artikkelissa mainittujen esimerkkien perusteella erityisesti laadun signaalointiin sidosryhmille. Tyypillisesti signaalointiteoriassa jaotellaan signaalointia harjoittavat toimijat korkean ja matalan laadun toimijoihin. Signalointiteorian mukaan korkean laadun toimijoilla on insentiivi signaloita laatuaan sidosryhmien tietoon, kun taas matalan laadun toimijoilla on insentiivi pimittää tieto laadun puutteesta sidosryhmiltään. Laatu voi tarkoittaa esimerkiksi työntekijän omistamaa henkistä pääomaa, jonka työnantaja voi utilisoida tuottavaan työhön. Laatu voisi myös tarkoittaa yrityksen kykyä tuottaa vahvaa kassavirtaa tulevaisuudessa, minkä yritys taas luonnollisesti haluaisi signaloita sijoittajille yrityksen arvon kasvattamiseksi. Laatu on abstrakti käsite eikä havainnoijalle ole ilmeistä ulos näkyvien piirteiden perusteella, onko jokin toimija laadukas vai ei. Tämän takia

tärkeitä signaloinnin tavoitteita ovat muun muassa maine, kunnioitus ja arvovalta.



Kuvio 4. Signalointiteorian keskeiset käsitteet mukailen Connelly et ym. (2011, 44).

Kuviossa 4 kuvattu signalointiteoria jaottelee signalointiprosessin komponentit seuraavasti:

Signaloija, Signaali ja vastaanottaja. (Connelly ym. 2011, 44–45.) Signalointiteoriassa signaloijat ovat toimijoita, joilla on sisäpiiritietoa koskien jonkin kohteen laatua. Signaloijilla on insentiivi välittää tai jättää välittämättä tämä tieto eteenpäin. Signaloijan hallussa oleva informaatio on joko positiivista tai negatiivista. Heidän on päätettävä haluavatko he välittää tämän tiedon eteenpäin ulkopuolisille vai pidättää tiedon itsellään. Signaalilla tarkoitetaan lähtökohtaisesti tarkoituksellista toimea, jolla toimija välittää tiedon ulkopuolisille. Signaalilla mielletään myös yleensä olevan tietty hinta, ja jos hinta on liian korkea, niin signaloijalla saattaa olla insentiivi lähettää väärä signaali ja jättää signalointi tekemättä. Vastaanottaja on signalointiteoriassa toimija, jolla on käyttöä signaloijan lähettämälle signaalille. Signaloijalla tulisi vastavuoroisesti olla insentiivi vaikuttaa vastaanottajan toimintaan, jotta hän päättäisi lähettää signaalin alun alkaen. Esimerkiksi työnantaja saattaisi haluta parantaa työnantajamielikuvaa työntekijöiden silmissä.

Signaalin kustannus on se työmäärä minkä signaalin lähettäminen vaatii. Esimerkiksi kestävyysraportoinnin tapauksessa raportin huolelliseen ja normien mukaiseen laadintaan tarvittavat resurssit muodostavat signaalikustannuksen. Jotta signaalin lähettäminen kannattaisi niin signaalin tuottaman hyödyn pitäisi olla korkeampi kuin signaalikustannus. (Connelly ym. 2011, 46) Signaalit vaihtelevat vahvuuden ja laadukkuuden mukaan. Signaalia vahvistavat sen selkeys ja näkyvyys. Sen

laadukkuus taas riippuu sen sisältämästä viestistä. (Connolly ym. 2011, 53.) Spence (1973, 356) määritteli signaalikustannuksen omassa tutkimuksessaan koulutuksen hankkimisen kustannukseksi. Signaalikustannus on viime kädessä investointi, jolla haetaan taloudellista hyötyä. Spencen mukaan signaloinnin on oltava myös vastavuoroista. Vastaanottajat antavat signaloijalle palautetta signaaleista ja signaloijat kehittävät signaaleitaan tältä pohjalta. Jos näin ei tapahtuisi niin systeemi olisi pysähtyneessä tilassa. (Spence, 1973 356–360.)

2.3.6 Muita taloustieteen näkökulmia kestävyysraportointiin

Edellä mainitut teoriat ovat kaikki keskeisessä roolissa kestävyysraportointitutkimuksessa. Kuitenkin tutkimukseen voidaan soveltaa myös olemassa olevassa tutkimuksessa vähemmälle huomiolle jääneitä taloustieteen osa-alueita. Yksi tapa tarkastella taloudellista raportointia on ajatella se yleishyödyllisenä hyödykkeenä. Tätä voi soveltaa myös kestävyysraportointiin. Tätä näkökulmaa käytetään erityisesti raportointiin liittyvän sääntelyn perustelemiseksi. Usein varsinkaan pienemmällä omistajajohtoilla yrityksillä ei ole taloudellista intressiä raportoida siinä laajuudessa kuin sääntely velvoittaa. Yleishyödyllisellä hyödykkeellä tarkoitetaan sitä, että jokin hyödyke on veloituksetta kaikkien käytettävissä, eikä sen kulutus lähtökohtaisesti vähennä hyödykkeen määrää. Yleishyödylliset hyödykkeet ovat usein sellaisia hyödykkeitä, joilla on paljon ulkoisvaikutuksia. Taloustieteessä ulkoisvaikutuksella tarkoitetaan sitä, että vaikka hyödyke myytäisiin yksinomaan tietylle asiakkaalle, niin tämä asiakas voisi jakaa hyödykettä myös muille kuluttajille ilman, että sen hänelle tuottama arvo merkittävästi vähenisi prosessissa. Seurauksena yritysten on vaikea tehdä rahaa yleishyödyllisillä hyödykkeillä, minkä takia niitä tuotetaan liian vähän vapailla markkinoilla. Tätä taustaa vasten on luonnollista, että yleishyödyllisten hyödykkeiden tuottaminen on yleensä joko julkisen vallan tehtävä tai sitten siihen veloitetaan sääntelyllä. Kestävyysraportointi voidaan nähdä yleishyödyllisenä hyödykkeenä, koska kuka tahansa raportin saanut voi loputtomasti jakaa sitä ilman erillistä korvausta raportin laatimalla yritykselle. vaikka yritys perisi raportista maksun ensimmäiseltä vastaanottajalta, on käytännössä vaikeaa estää raportin edelleenjakamista. Näin ollen raportoinnin kaupallistaminen ei toisi juurikaan taloudellista hyötyä yrityksille, minkä takia tarvitaan pakottavaa sääntelyä, joka varmistaa, että kaikki yritykset laativat asianmukaiset raportit. (Wolk ym. 2017, 88–89.)

Kestävyysraportoinnin ajattelemisenä yleishyödyllisenä hyödykkeenä perustelee hyvin, että miksi lakisääteistä raportointia tarvitaan. Vapaaehtoista yritys vastuuta voidaan lisäksi kritisoida vapaamatkustajan ongelman kautta. Vapaaamatkustajan ongelma astuu usein kuvaan, kun tarvitaan tekoja, joissa nykyhetki on uhrattava tulevalle. Ongelma syntyy siitä, että tällaisissa tilanteissa

vapaamatkustuksella voi saada merkittävää hyötyä, jolloin toimijoilla on vahva kannustin vapaamatkustukseen. Tämä johtuu siitä, että jos muut eivät osallistu, niin yksittäinen toimija joutuu kantamaan itse kaiken vastuun, eikä merkittävää edistystä synny koska vain yksi toimija antaa kontribuutionsa. Jos taas kaikki muut osallistuvat, niin yksittäinen toimija voi välttää osallistumisen kustannukset jättäytymällä pois ja silti nauttia edistyksen hedelmistä tekemättä mitään.

Vapaamatkustajan ongelmalla selitetään usein joidenkin toimijoiden vähäistä kiinnostusta vastuullisempaan liiketoimintaan. Ongelmaa koitetaan usein taklata vetoamalla etiikkaan ja velvollisuudentuntoon. Toinen tapa on käyttää taloudellisia insentiivejä, jotka ohjaavat toimintaa toivottuun suuntaan, kuten esimerkiksi energiantuotannon päästökauppaa. (Birlenbacher & Thorseth 2015, 11–12, 15.)

Vapaamatkustajan ongelma esiintyy myös globaalilla tasolla asiaa koskevia kansainvälisiä tavoitteita neuvoteltaessa. Kestävyysajattelu voidaan nähdä helposti ristiriitaisena tavoitteena köyhyyden vähentämisen kanssa. Talouden kasvattaminen vaatii resursseja, mikä tarkoittaa usein luonnonvarojen hyödyntämistä. Näin ollen kehittymättömät maat voivat perustellusti kyseenalaistaa miksi heidän täytyisi jumiutua nykyiselle kehitystasolle hilitsemällä kulutusta, kun kehittyneet maat ovat päässeet nykyiselle kehitystasolle osittain luonnonvarojen vapaan hyödyntämisen avulla. Kestävyysajattelua markkinoidaan usein köyhyyttä tulevaisuudessa vähentävänä tekijänä, mutta pyrkimys tähän tavoitteeseen saattaa lisätä köyhyyttä juuri nyt. Kestävyysajattelun yhdistäminen talouskasvuun onkin yksi yritys vastuun suurista haasteista. (Birlenbacher & Thorseth 2015, 17–18.)

Yhteismaan ongelma (tragedy of the commons) on myös keskeinen haaste kestävyysajattelussa. Ongelma perustuu siihen, että rationaalisesti toimivilla yksilöillä on loogisesti intressi säilyttää yhteisessä käytössä olevat resurssit, mutta heillä on toisaalta myös intressi maksimoida oma hyötynsä näistä resursseista. Yhteismaan ongelma johtaa resurssien ylikulutukseen huolimatta yhteisestä intressistä säilyttää resurssit, koska kaikilla on intressi haalia itselleen niin suuri osuus kuin mahdollista, mutta kenelläkään ei ole yhteisomistuksen takia edellytyksiä säädellä resurssien kulutusta, mikä taas johtaa kiihtyvään kulutuskilpailuun. Esimerkiksi planeetta maa ja sen ilmasto on yhteiskäytössä oleva resurssi, johon kukaan ei voi vaatia yksinomaista omistusoikeutta. Maapalloa koskevissa asioissa yhteismaan ongelma ei esiinny pelkästään alueiden tai talouksien välillä vaan myös sukupolvien välillä. Suurin osa kestävä kehityksen uhkakuvista on sellaisia, että niiden toteutumisesta kärsisivät erityisesti tulevat sukupolvet. Kansainväliset sopimukset ovat lähtökohtaisesti tehokkain keino torjua yhteismaan ongelmaa, ja siksi sopimusten tekeminen

riittävän sitoviksi ja mahdollisimman monen osapuolen sitouttaminen niihin on merkittävä haaste.
(Birlenbacher & Thorseth 2015, 20–24.)

3 Systemaattinen kirjallisuuskatsaus

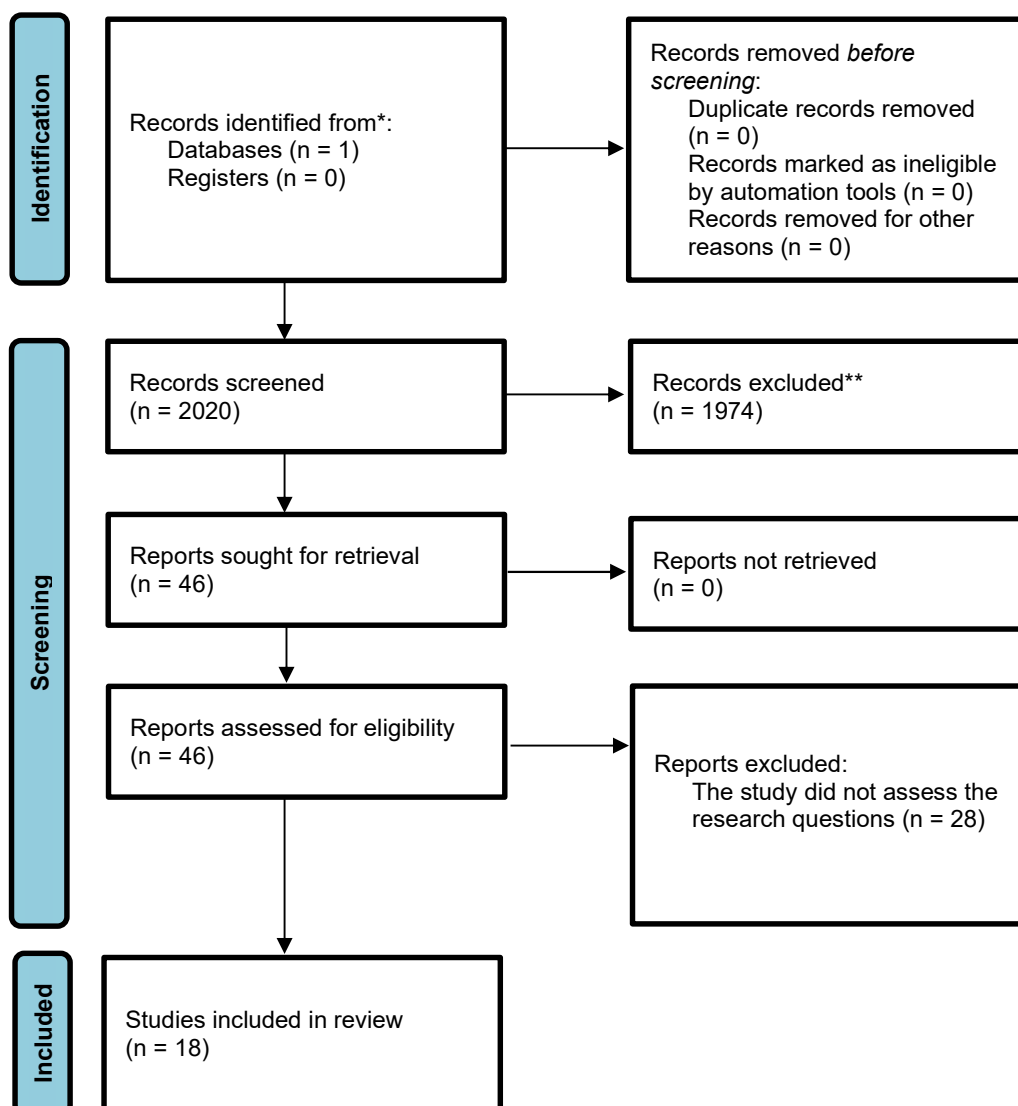
Tutkimuskysymys ja valittu metodologia on esitelty luvussa 1.3. Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa tärkeää on määritellä kysymys, johon haetaan vastausta (Petticrew & Roberts 2008, 27). Tämän tutkielman ensimmäinen tutkimuskysymys on ”Edistääkö kestävyysraportointi olemassa olevan tutkimuksen mukaan tosiasiallisesti sen piirissä olevia kestävyysasiota?” ja toinen tutkimuskysymys ”Mitä teorioita kestävyysraportointitutkimuksessa sovelletaan ja miten eri teorit selittävät kestävyysraportoinnin taustalla olevia motiiveja?”. Tutkimuskysymysten esittämisen yhteydessä on tarpeellista pohtia, onko systemaattinen kirjallisuuskatsaus paras tapa vastata kysymyksiin vai pitäisikö aihetta tutkia suoraan primääritutkimuksella (Petticrew & Roberts 2008, 28). Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on oikea tapa vastata näihin kysymyksiin, koska tutkimuskysymykset kohdistuvat nimenomaan olemassa olevaan tutkimukseen. Tarvittava tutkimus ei siis ole primääritutkimusta ja vaan sekundääristä tutkimusta eli olemassa olevan tutkimuksen tutkimista (Petticrew & Roberts 2008, 27). Tutkittavat aiheet ovat toisaalta liian vaikeasti kvantifioitavia meta-analyysia varten, mutta toisaalta myös empiiristä tutkimusta edellyttäviä, koska tavoitteena on selvittää tietyn laskentatoimitutkimuksen osa-alueen ominaisuuksia mahdollisimman objektiivisesti, mikä edellyttää systemaattista protokollaa. Näistä syistä systemaattinen kirjallisuuskatsaus on arvioitu parhaaksi tavaksi vastata tutkimuskysymyksiin.

Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa tutkimusaineiston seulonta on tehtävä ennalta määritellyn protokollan mukaan (Petticrew & Roberts 2008, 45). Tässä tutkimuksessa tarkastellaan kestävyysraportointitutkimuksen yleistä luonnetta, ja siksi tutkimuksen näkökulmasta kiinnostavaa on kaikki relevantti kestävyysraportointitutkimus. Sovellettavan protokollan tulee siis olla sellainen, että se kattaa olennaisilta osin relevantin viimeaikaisen kestävyysraportointitutkimuksen. Protokollan perustana on käytetty PRISMA 2020 -viitekehystä. Viitekehysten nimi on lyhenne sanoista ”The Preferred Reporting Items for Systematic reviews and Meta-Analyses”. BMJ Publishing Groupin vuonna 2021 julkaiseman viitekehysten on kehittänyt useiden tutkijoiden muodostama työryhmä. Viitekehysten ensimmäinen versio julkaistiin vuonna 2009. Viitekehysten tarkoitus on parantaa tutkimustyön läpinäkyvyyttä ja vertailtavuutta systemaattisissa kirjallisuuskatsauksissa ja meta-analyysissä. Elokuuhun 2020 mennessä viitekehysten ensimmäiseen versioon oli viitattu yli 60 000 tieteellisessä julkaisussa Scopus-tietokannassa. Viitekehys on siis tieteentekijöiden keskuudessa hyvin yleisesti käytetty. Viitekehys koostuu

yleisesti sovellettavasta 27 kohdan tarkastuslistasta, laajennetusta tarkastuslistasta, sekä Prisma 2020 -vuokaaviosta, joka kuvaa tutkimusaineiston valintaprosessin vaiheet. Tässä tutkimuksessa sovelletaan 27 kohdan checklista (Liite 1) ja vuokaaviota (Kuvio 5). (BMJ Publishing Group 2021.)

Tutkimusaineiston valintaprosessi on käsitelty yksityiskohtaisesti alaluvussa 3.1. Tutkimusaineiston valinnassa Prisma 2020 -viitekehyksen rinnalla on hyödynnetty erityisesti Mark Petticrewin ja Helen Rorbetsin kirjaa ”Systematic reviews in the social sciences: a practical guide” (2008). Teos käsittelee systemaattisia kirjallisuuskatsauksia nimenomaan yhteiskuntatieteiden kontekstissa ja on siksi arvioitu tämän tutkielman kannalta tarkoituksenmukaisimmaksi käytännön ohjeeksi systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tekemiseen. Luvun 2 kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa on laajasti taustoitettu kestävyysraportoinnin tausta, regulaatio ja aiheen tutkimuksessa sovellettu teoria. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus toimii taustana ja vertailupohjana tässä luvussa tehtävän systemaattisen kirjallisuuskatsauksen havainnoille ja johtopäätöksille.

3.1 Tutkimusaineiston valinta



Kuvio 5. Prisma 2020 -vuokaavio tutkimusaineiston valintaprotokollasta (Mukaiillen BMJ Publishing Group 2021).

Tutkimusaineisto on koottu Scopus-tietokannasta, joka on laaja ja arvostettu tieteellisten julkaisujen viitetietokanta. Tutkimusaineiston haku rajataan vain yhteen tietokantaan, koska yhteen tietokantaan rajoittuminen tukee läpinäkyvää, yksinkertaista ja toistettavaa metodologiaa.

Tutkimuskysymysten laajuus mahdollistaa ja edellyttää yksinkertaista valintaprotokollaa. Yhden tietokannan malli eliminoi eri tietokantojen hakualgoritmien ja sisältöjakauman eroista johtuvat vinoumat. Yhtä tietokantaa käytettäessä lopputulema on toisaalta niukempaan populaatioon perustuva, mutta toisaalta myös objektiivisempi. Lisäksi koska viittausmäärä on yksi valintakriteereistä, on tarpeellista rajata haku yhteen tietokantaan, jottei eri tietokantojen viittausmäärien vertailusta ristiin tule ongelma. Käytettäväksi tietokannaksi on valittu nimenomaan Scopus, koska se on omien verkkosivujensa mukaan suurin vertaisarvioitua kirjallisuutta, tieteellisiä aikakauslehtiä, kirjoja ja konferenssijulkaisuja sisältävä tiivistelmä- ja viitetietokanta (Scopus 2024). Scopus sisältää myös relevanteimmat laskentatoimen tutkimuksia julkaisevat tieteelliset journalit, eikä tietokantaan lisätä vertaisarvioimattomia tai epäluotettavissa julkaisuissa julkaistuja tutkimuksia (Scopus 2024). Edellämämainituista syistä ei ole katsottu tarpeelliseksi sisällyttää hakuun muita tietokantoja.

Tutkimusaineiston kooksi on määritelty vähintään 18 artikkelia. Tutkimusaineisto saattaa kasvaa 18 artikkelista mikäli seulonnassa tulee vastaan 2 laadunarvioinnin perusteella hyväksyttävää artikkelia, jotka on julkaistu samana vuonna ja joilla on täsmälleen sama viittausmäärä. Tällaisessa tilanteessa molemmat artikkelit otetaan mukaan tutkimusaineistoon. Aineiston koko perustuu kahden eri näkökulman kompromissiin. Ensinnäkin aineiston on oltava riittävän pieni, että sitä pystyy analysoimaan laadullisesti tämän tutkimuksen puitteissa. Toisaalta sen on oltava tarpeeksi suuri, että sen perusteella voi tehdä merkityksellisiä havaintoja kestävyysraportointitutkimuksen ominaisuuksista ja muodostaa perusteltu kanta tutkimuskysymyksiin. Koska metodologiana on systemaattinen kirjallisuuskatsaus, tutkimusaineisto on haettu Scopusesta ennalta määritellyin parametrein, jotka on esitetty myöhemmin tässä luvussa. Tutkimus edustaa pitkittäistutkimusta, koska tutkimuksia kerätään kuudelta eri vuodelta. Pitkittäistutkimukseen on päädytty lähinnä siksi, että populaatio olisi laajempi. Yhteen ajanhetkeen keskittyvä poikkileikkaustutkimus olisi tutkimuskysymyksen näkökulmasta niukempi kuin kuudelta eri vuodelta suosituimmat artikkelit keräävä tutkimus. Tarkoituksena ei ole tehdä trenditutkimusta kestävyysraportointitutkimuksen kehityksestä keräysaikavälillä, koska 3 artikkelin otanta per vuosi ei ole tähän riittävä, vaan

tarkoituksena on kerätä yhteen viime vuosien viitatuimmat kestävyysraportoinnin vaikutusta kestävyysasioihin tarkastelevat artikkelit ja analysoida niitä yhtenä kokonaisuutena.

Tutkimusaineisto kattaa vuodet 2019–2024. Tutkimuksen ikä määritellään julkaisuajankohdan mukaan. Keskittyminen uuteen tutkimukseen on tietoinen valinta, koska kestävyysraportointi on verrattain uusi ja nopeasti kehittyvä ilmiö ja siksi uusin tutkimus on relevanteinta kestävyysraportoinnin nykytilaa tarkastellessa. Erityisesti sääntelyn ja standardien muutokset vaikuttavat paljon kestävyysraportoinnin sisältöön. Lisäksi myös kulttuurisilla tekijöillä on vaikutusta kestävyysraportoinnissa. Osittain sääntelyn takia tutkimusaineiston julkaisuvuoden takarajaksi on valittu 2019. EU:n NFR-direktiivin mukainen kestävyysraportointisääntely koskee 1.1.2017 alkaneita tilikausia koskevaa kestävyysraportointia ja ensimmäiset direktiivin mukaiset raportit on julkaistu vuonna 2018, joten on perusteltua olettaa, että direktiivi on todennäköisesti huomioitu tätä vuotta myöhemmin julkaistuissa tutkimuksissa ainakin tutkimuksen sisältämässä analyysissa, vaikka se ei olisikaan vielä voimassa empiirisen aineiston keräysaikana. NFR-direktiivillä ei kuitenkaan ole arvioitu olevan merkittävää vaikutusta tutkimusten empiirisen aineiston relevanssille. Kuten KPMG:n (2022) kestävyysraportointitutkimuksesta nähdään, kestävyysraportointi on perustunut jo pitkään pääosin GRI-standardeihin, joiden mukainen kestävyysraportti on selkeästi laajempi kuin NFR-direktiivin edellyttämä minimitaso.

Kirjallisuuskatsaukseen kelpaavat sekä laadulliset että määrälliset tutkimukset. Tutkimukseen kelpaavat lisäksi myös sellaiset tieteelliset artikkelit, jotka eivät sisällä empiiristä tutkimusta, kunhan ne ottavat kantaa tämän tutkielman tutkimuskysymyksiin ja niiden sisältämät argumentit perustuvat tieteelliseen tietoon. Myöskään tutkimusten teoreettinen viitekehys ei ole rajoite. Olennaista on se, että tieteellisissä artikkeleissa otetaan kantaa tämän tutkielman tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksen tulee siis ottaa kantaa siihen, että edistääkö kestävyysraportointi tosiasiallisesti sen piirissä olevia kestävyysasioita. Lisäksi artikkelin tulee sisältää viittauksia olemassa olevaan kestävyysraportointiteoriaan. Tutkimuksen kannanoton kestävyysraportointiin ei tarvitse olla ehdoton eikä yksiselitteinen, vaan se voi olla myös avoin ja neutraali, kunhan tutkimus sisältää asian liittyvää argumentointia ja pohdintaa.

Tutkittavaksi otetaan haulla ”Reporting” AND ”Sustainability” löytyvät tutkimukset. Valitut hakusanat ovat sellaisia, joiden voidaan olettaa esiintyvän kaikessa kestävyysraportointitutkimuksessa. Raportointi ja kestävyys ovat keskeisiä käsitteitä kestävyysraportointitutkimuksessa. Haku kohdistetaan artikkelien avainsanoihin. Haku on päätetty kohdistaa avainsanoihin, koska ne sisältävät tutkimuksen keskeiset käsitteet. Tiivistelmä on

avainsanoja huomattavasti laajempi ja siinä käsitteet voisivat esiintyä eri kontekstissa tai sivuroolissa. Otsikko on lyhyt ja toisinaan retorinen, eikä sen siksi voida olettaa aina sisältävän tutkimuksen keskeisiä käsitteitä. Tutkittavaksi valitaan jokaiselta tutkimusvuodelta 3 eniten viittauksia saanutta kriteerit täyttävää tieteellistä julkaisua. Vastaavuus määritellään laadullisella sisältöanalyysillä, jonka suorittaa tutkielman laatija. Hakutulosten hyväksymis- ja hylkäyskriteerit on esitelty tarkemmin luvussa 3.1.1. Hakutulokset ja perustelut artikkelien poissulkemiselle ovat liitteessä 2. Artikkelien seulonnassa ei ole käytetty automatiikkaa tai tekoälyä. Koska tutkimusaineiston seulonnan tekee yksi henkilö, niin tutkimusaineisto on alttiimpi subjektiivisesta tulkinnasta johtaville vinoumille. Näiden riskiä on pyritty hillitsemään dokumentoimalla liitteeseen 2 perustelut käytetyillä hakuparametreilla löytyville, mutta tutkimuksesta poissuljettaville tutkimuksille.

Kuviossa 5 on kuvattu tutkimusaineiston valintaprotokolla lukuina. Tutkimuksessa käytettävässä Scopus-tietokannassa tehtiin yhteensä 6 hakua aiemmin tässä kappaleessa mainituin kriteerein. Kaikki haut tehtiin samana päivänä 5.7.2025. Haut tuottivat yhteensä 2020 hakutulosta. Eniten hakutuloksia tuli vuodelle 2024, jolloin käytetyillä hakusanoilla löytyi yhteensä 588 artikkelia. Vähiten hakutuloksia oli vuodelle 2019, jolle löytyi 190 artikkelia. Hakutuloksissa oli havaittavissa, että hakusanoilla löytyvien artikkelien määrä on selkeästi lisääntynyt vanhemmasta tutkimuksesta uuteen siirtyessä. Hakutulosten seulonta aloitettiin eniten viittauksia saaneesta hakutuloksesta luvussa 3.1.1 esitetyillä laadunarviointikriteereillä käyttäen. Seulonnan perusteella artikkeli joko otettiin mukaan systemaattiseen katsaukseen tai hylättiin, jonka jälkeen siirryttiin eteenpäin seuraavaksi eniten viittauksia saaneeseen tutkimukseen. Yhteensä seulontaprosessissa käytiin läpi 46 tutkimusta, joista 18 sisällytettiin tutkimusaineistoon. Valintaprosessissa ei tullut vastaan tilannetta, että samalta vuodelta löytyy 2 laadunarvioinnin kriteerit täyttävää ja täsmälleen saman viittausmäärän omaavia artikkeleita.

3.1.1 Tutkimusaineiston laadunarviointi

Systemaattisen katsauksen laatimisessa on keskeistä arvioida tutkimusaineiston laatua. Laadun arviointi on tärkeä prosessi tutkimusten sisällyttämis- ja poissulkuprotokollassa. Laadun arvioinnin tavoitteena on selvittää, että miten paljon painoarvoa kyseiselle yksittäiselle tutkimukselle annetaan kokonaiskuvan muodostamisessa ja voiko sen ylipäätään sisällyttää otantaan. Keskiössä laadun arvioimisessa on arvioida sitä, että liittyykö tutkimukseen merkittävästi systemaattisesta virheestä johtuvaa subjektiivista vinoumaa. Käytännössä tämä tarkoittaa tutkimuksen metodien ja johtopäätösten kriittistä arviointia. (Petticrew & Roberts 2008, 125–126.) Laadullisessa

tutkimuksessa osa laadunarviointiprosessia on myös tutkimusten arviointi ontologisesta ja epistemologisesta näkökulmasta. Ontologia tarkoittaa oppia olevaisten luonteesta. Tutkimusaineiston laatua arvioidessa tämä tarkoittaa tutkijan todellisuuskäsityksen kriittistä tarkastelua. Tutkijalla voi olla voimakas olemassa oleva käsitys siitä millaisena todellisuus näyttäytyy, mikä vaikuttaa hänen tulkintoihinsa. Laadunarvioinnin kontekstissa epistemologialla tarkoitetaan taas tutkijan ja tutkimuskohteen suhdetta. Eli siis sitä, millä metodeilla tutkija tutkii kohdettaan ja onko metodin tuottama tieto luotettavaa, validia ja toistettavaa. (Metsämuuronen 2006, 204–206.) Tutkimuksen kriittistä arviointia rajoittaa informaation niukkuus. Usein tutkimusartikkeli sisältää vain pintapuolisen kuvauksen käytetystä metodista, ja keskittyy enemmän havaintojen ja johtopäätösten esittelyyn. Yleinen toimintatapa tällaisissa tapauksissa on kontaktoida alkuperäisiä kirjoittajia ja pyytää heiltä lisätietoja. (Petticrew & Roberts 2008, 127.) Tässä tutkielmassa lisätietoja ei ole pyydetty, vaan laadunarviointi on tehty pelkästään perustuen tutkimuksen substanssiin, sen julkaisualustaan sekä kirjoittajien edustaman tieteelliseen instituutioon. Toisaalta Petticrewin ja Robertsin (2008, 127) mukaan hyvä raportointi korreloi selvästi hyvän metodologian kanssa, joten keskimäärin laadukkaamman raportoinnin taustalla on myös laadukas metodologia.

Tässä tutkielmassa laadunarviointi on tehty sisältöanalyttisesti. Sisällytettävien artikkelien on oltava tutkimuksen näkökulmasta tarkoituksenmukaisia, metodologialtaan riittävän läpinäkyviä ja luotettavia sekä saatavilla ilmaiseksi avoimista lähteistä. (vrt. Petticrew & Roberts 2008.) Koska tämän tutkielman tutkimuskysymys on hyvin laaja, niin siihen voi ottaa kantaa hyvin erityyppisillä tutkimuksilla ja argumentaatiolla. Siksi tutkimuksia ei ole seulottu sovelletun metodologian perusteella vaan kaikenlaiset metodologisesti uskottavat ja riittävän läpinäkyvät lähestymistavat on hyväksytty. Mikäli kyseessä on empiirinen tutkimus, niin tutkimusaineistoon mukaan otettavalta tutkimukselta on edellytetty, että tutkimuksessa on esitetty ainakin käytetyn empiirisen aineiston laajuus ja keräysajankohta sekä kirjallinen kuvaus siitä mistä ja miten empiirinen aineisto on kerätty.

Toinen poissulkukriteeri on artikkelin julkaisija. Artikkelin julkaissut tieteellinen lehti ei saa löytyä Beall's list -sivuston listalta saalistajajulkaisijoista (ks. Beall's List 2025). Artikkelin kirjoittajan edustama tieteellinen instituutio tulee myös olla mainittu artikkelissa ja sen on oltava instituutio, jolla on omat nettisivut ja postiosoite. Muilta osin artikkelin julkaisijan tai kirjoittajan subjektiiviset ominaisuudet eivät ole hylkäysperuste. Artikkelin on lisäksi oltava saatavilla avoimesti tai Turun yliopiston tunnuksilla. Lisäksi poissulkukriteerinä on tutkimuksen epäolennaisuus suhteessa tutkimuskysymykseen. Tutkimuksen on koskettava kestävyysraportointia. Vaikka tutkimuksessa

olisi käytetty sinänsä validia metodologiaa ja se olisi julkaistu tieteellisesti hyväksyttävällä alustalla, se on suljettu pois analyysin ulkopuolelle, mikäli sen tarkastelun kohteena oleva ilmiö ei liity olennaisesti tämän tutkielman keskiössä olevaan teemaan eli kestävyysraportoinnin kykyyn edistää todellisia kestävyystekoja.

Myös suoraan kestävyysraportointia käsitteleviä tutkimuksia voidaan sulkea pois, mikäli ne eivät edistä tutkimuskysymyksiin vastaamista. Poissulkeminen edellyttää sitä, ettei tutkimus tarjoa merkityksellistä tietoa tai teoreettista kontribuutiota tutkimuskysymyksen kannalta. Esimerkiksi jos tutkimus keskittyy täysin toiseen kontekstiin tai käsittelee ilmiötä, jonka yhteys tämän tutkielman näkökulmaan on hyvin epäsuora tai spekulatiivinen, sitä ei ole otettu mukaan. Tässä yhteydessä tutkimuksen relevanssia on arvioitu laadullisesti tutkijan tekemän sisällönanalyysin perusteella. Relevanssi ei ole tarkoittanut ainoastaan avainsanojen esiintymistä, vaan sitä, että tutkimuksen näkökulma, käsitteistö ja teoreettinen kehys tukevat tai haastavat tämän tutkielman tutkimuskysymykseen liittyvää keskustelua. Poissulkeminen tehdään myös silloin, kun tutkimus ei sisällä täsmällisistä tarkastelua aihealueen kannalta olennaisista käsitteistä tai jos tutkimuksen painopiste on siirtynyt toiseen ilmiöön ja kestävyysraportointi on jäänyt sivurooliin, jolloin sen sovellettavuus tutkimuskysymyksiin vastaamisessa on jäänyt heikoksi.

Tutkimusaineiston keräyksessä seulottiin 46 artikkelia, joista 18 valittiin osaksi tutkimusaineistoa. 28 artikkelia siis jätettiin seulonnan perusteella tutkimuksen ulkopuolelle. Seulonta on dokumentoitu tarkemmin liitteeseen 2. Yleisin poissuljentakriteeri oli selkeästi se, että kestävyysraportointi ei ole tutkimuksessa keskeinen teema. Avainsanoihin kohdistetuilla hakusanoilla ”Sustainability” AND ”Reporting” löytyi Scopuksesta paljon tutkimusta, jossa ei tutkita kestävyysraportointia. Yleensä näissä tutkimuksissa käsiteltiin kestävyyttä yleisesti ja kestävyysraportointiin viitattiin lähinnä sivuhuomiona. Yhtään tutkimusta ei suljettu pois julkaisijan tai kirjoittajan perusteella. Muita syitä, joiden perusteella tutkimuksia suljettiin tutkimusaineiston ulkopuolelle, oli esimerkiksi keskittyminen yksinomaan kestävyysraportoinnin ja taloudelliseen suoriutumisen yhteyteen tai liian kuvaileva tutkimusote, joka ei antanut merkittävää kontribuutiota tutkimuskysymyksiin. 5.7.2025 edellä mainituilla hakusanoilla saadut tulokset on dokumentoitu liitteeseen 2. Liitteeseen on listattu vuosittain viittausmäärän perusteella suurimmasta pienimpään järjestetyt hakutulokset siihen asti, että seulonnalla on löydetty jokaiselta vuodelta protokollan mukaiset 3 artikkelia. Liitteessä on esitetty tiivistetyt perusteet tutkimusten sisällyttämiselle tai poissulkemiselle tutkimusaineistosta.

3.1.2 Yleisimmät vinoumat ja niiden huomiointi

Systemaattista tutkimusta tehtäessä on tärkeä tiedostaa yleisimmät vinoumat liittyen tutkimusaineiston keräämiseen. Julkaisuvinouma on yksi keskeisimmistä. Vain rajallinen osa tehdyistä tutkimuksista julkaistaan tieteellisissä jurnaaleissa. Tyypillisesti tutkimuksilla, jotka esittävät merkittäviä tuloksia tai havaintoja on parhaat edellytykset tulla julkaistuksi ja tutkimukset, joiden tulokset jäävät neutraaleiksi tai negatiivisiksi, eivät tule yhtä helposti julkaistuksi. Siksi systemaattinen katsaus sisältää aina riskin, että sen ulkopuolelle jää merkittävä määrä julkaisemattomia tutkimuksia, joiden näkökulma voi poiketa julkaistusta tutkimuksesta. (Petticrew & Roberts 2008, 230–234.) Julkaisuvinoumaa esiintyy hyvin todennäköisesti myös olemassa olevassa kestävyysraportointitutkimuksessa. Sen huomioiminen valintaprotokollassa on haastavaa, koska julkaisematonta tutkimusta ei ole saatavilla Scopus-tietokannasta. Julkaisuvinouman haittoja pyrintään tässä tutkimuksessa minimoimaan tiedostamalla ilmiö ja huomioimalla sen aiheuttama riski tutkimusaineiston analyysissä ja johtopäätöksissä.

Muita vinoumia on muun muassa rahoitusvinouma, joka tarkoittaa sitä, että tutkimuksella on taipumus päätyä mukailemaan tutkimuksen rahoittajan näkemyksiä (Petticrew & Roberts 2008, 234). Tässä tutkielmassa rahoitusvinouman riski ei ole suuri, koska tutkimusaineistoon osuneet artikkelit ovat kaikki tieteellisiä instituutiota edustavien riippumattomien tutkijoiden laatimia eikä mukana ole yhtään tutkimusta, jossa olisi maininta kaupallisen tai voittoa tavoittelevan tahon rahoituksesta. Kieli- ja maavinoumien riski on myös olemassa. Tämä vinouma perustuu käsitykseen, että tyypillisesti kansainvälisissä englanninkielisissä julkaisuissa julkaistaan keskimäärin positiivisempaa tutkimusta kuin paikallisissa paikallisilla kielillä julkaistavissa julkaisuissa, jolloin haun rajaaminen vain englanninkieliseen tutkimukseen voi vääristää systemaattisen tutkimuksen tuloksia. (Petticrew & Roberts 2008, 234.) Tässä tutkimuksessa kieltä tai julkaisumaata ei ole käytetty hakukriteereinä. Kuitenkin englanninkieliset hakusanat ja viittauss määrän käyttö tulosten seulontajärjestyksen perusteena käytännössä varmistaa sen, että tutkimukseen päätyy vain englanninkielisiä artikkeleja, koska viitatuin tutkimus on englanninkielistä. Siksi kieli- ja maavinoumien riski on tiedostettava ja huomioitava samaan tapaan kuin julkaisuvinouman riski.

Tietokantavinouma on hyvin relevantti tässä tutkielmassa, koska käytössä on vain Scopus-tietokanta. Tietokantavinouma tarkoittaa, sitä että useat tutkimukset julkaistaan julkaisuissa, jotka löytyvät vain joistain tietokannasta tai sitten niitä ei ole lainkaan tallennettu tietokantaan. Tietokantoihin indeksoidut tieteelliset julkaisut ovat tyypillisesti kansainvälisiä ja englanninkielisiä.

Eri tietokannat myös eroavat toisistaan sisällöllisesti, jolloin vain yhteen tietokantaan rajoittuva haku saattaa vääristää tuloksia. (Petticrew & Roberts 2008, 234.) Tässä tutkielmassa on pitäyditty yhden tietokannan mallissa metodologista syistä, jotka on esitetty luvussa 3.1. Mahdolliset vinoumien aiheuttamat riskit tunnistetaan katsauksen rajoituksissa. Viitevinouma on myös hyvin keskeinen asia tämän tutkielman kontekstissa. Se tarkoittaa tilannetta, jossa systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa painottuvat ne tutkimukset, joita on sitaateissa tai muussa kirjallisuudessa viitattu useammin riippumatta niiden metodologisesta tai sisällöllisestä laadusta. Viitevinouma perustuu siihen, että suositut tutkimukset nousevat helpoiten esiin tietokantahauissa tai viiteketjujen seuraamiseen perustuvassa metodologiassa. Tässä tutkielmassa haku tarkoituksella suunnattu suosituimpiin artikkeleihin, joten viitevinouman riski on ilmeinen ja se on tiedostettu tutkielman rajoituksissa. Toisaalta suurin osa suosituimmasta kestävyysraportointitutkimuksesta on huomattavasti vanhempaa kuin tämän tutkielman hakustrategian aikavälin alaraja, joten keskittyminen uudempaan tutkimukseen vähentää viitevinouman riskiä.

3.2 Tutkimusaineisto

#	Vuosi:	Tutkijat:	Tutkimus:	Yhteenveto:	Viitatu teoriat:
1	2019	Rosati ja Faria (2019A)	Addressing the SDGs in sustainability reports: The relationship with institutional factors	Tutkimuksessa tutkittiin empiirisesti SDG:eiden näkyvyyttä kestävyysraportoinnissa institutionaalisen teorian viitekehityksessä. Tutkimuksen mukaan raportoinnissaan SDG:t parhaiten huomioivat yritykset sijaitsevat yleensä valtioissa, jotka ovat parhaiten onnistuneet edistämään kestävyystavoitteita ja joiden kannalta nämä tavoitteet ovat relevantimpia.	Institutionaalinen teoria
2	2019	Rosati ja Faria (2019B)	Business contribution to the Sustainable Development Agenda: Organizational factors related to early adoption of SDG reporting	Tutkimuksessa tutkittiin SDG:eiden näkyvyyttä kestävyysraportoinnissa ja tarkasteltiin parhaiten SDG:t huomioineiden yritysten ominaisuuksia. SDG:t hyvin huomioineille yrityksille tyypillistä on muun muassa suuri koko ja se että suuri osa niiden omaisuudesta on aineetonta.	Legitimiteettiteoria, signalointiteoria ja sidosryhmäteoria
3	2019	Vitolla ym.	The impact of national culture on integrated reporting quality. A stakeholder theory approach	Tutkimuksessa tarkasteltiin Hofsteden kulttuuridimensioiden ja kestävyysraportoinnin laadun yhteyttä. Tutkimuksen mukaan individualistinen kulttuuri heikentää raportoinnin laatua. Matala valtaetäisyys, kollektivismi, feminiinisyyys ja pidättyväisyys tuottavat laadukkaampia raportteja.	Sidosryhmäteoria ja institutionaalinen teoria
4	2020	Van Der Waal ja Thjissens	Corporate involvement in Sustainable Development Goals: Exploring the territory	Tutkimus tarkastelee pörssilistattujen yritysten osallistumista SDG:ihin kestävyysraporttien perusteella. Tutkimuksen mukaan SDG:eiden implementoinnin tarkoituksena on ensisijaisesti lisätä yrityksen legitimiteettiä.	Legitimiteettiteoria ja institutionaalinen teoria
5	2020	Rustam	Environmental awareness, firm sustainability exposure and green consumption behaviors	Tutkimus tarkastelee kestävyysraportoinnin yhteyttä kuluttajakäyttäytymisen. Johtopäätös on, että mitä enemmän yritykset raportoivat ympäristövaikutuksistaan, sitä vahvempi on kuluttajien taipumus valita ympäristöystävällisiä tuotteita.	Sidosryhmäteoria
6	2020	Garcia-Sánchez ym.	Do institutional investors drive corporate transparency regarding business contribution to the sustainable development goals?	Tutkimus tarkastelee institutionaalisten sijoittajien vaikutusta SDG:eiden näkyvyyteen kestävyysraportoinnissa. Tutkimuksen mukaan institutionaaliset sijoittajat parantavat SDG-raportointia ja sen vaikuttavuutta.	Institutionaalinen teoria

7	2021	Silva	Corporate contributions to the Sustainable Development Goals: An empirical analysis informed by legitimacy theory	Tutkimuksessa tarkasteltiin yritysten tapoja raportoida SDG:istä. Tutkimus suhtautuu kriittisesti kestävyysraportoinnin taustalla oleviin insentiiveihin ja on skeptinen sen suhteen, että kestävyysraportointi johtaisi todellisiin kestävyystekoihin.	Legitimiteettiteoria
8	2021	Khan ym.	“Green washing” or “authentic effort”? An empirical investigation of the quality of sustainability reporting by banks	Tutkimuksessa tutkittiin yritysjohtajille ja tilintarkastajille suunnatulla kyselytutkimuksella edistääkö kestävyysraportointi kestäväää kehitystä. Tutkimus esittää, että vihreät tilinpito- ja raportointikäytännöt parantavat yritysten kestävyysuorituskykyä ja että lainsäädännön noudattaminen vahvistaa tätä yhteyttä.	Legitimiteettiteoria ja sidosryhmäteoria
9	2021	Calabrese ym.	Implications for Sustainable Development Goals: A framework to assess company disclosure in sustainability reporting	Tutkimusartikkelin tavoitteena on kehittää viitekehys, jonka avulla voidaan arvioida yritysten SDG-raportointia. Tutkimuksessa pidetään kestävyysraportointia avaintyökaluna SDG:iden saavuttamisessa.	Sidosryhmäteoria
10	2022	Heras-Saizarbitoria ym.	Organizations' engagement with sustainable development goals: From cherry-picking to SDG-washing?	Tutkimuksessa analysoidaan organisaatioiden sitoutumista SDG:eihin. Tutkimuksessa korostetaan SDG-washing ilmiötä ja vaaditaan tiukempaa sääntelyä, koska raportoinnin todelliset vaikutukset jäävät heikoiksi.	Institutionaalinen teoria
11	2022	Baumüller ja Sopp	Double materiality and the shift from non-financial to European sustainability reporting: review, outlook and implications	Kirjallisuuskatsaus tarkastelee EU:n sääntelykehitystä ei-taloudellisen raportoinnin osalta. Analyysi perustuu sekä normatiiviseen että historialliseen oikeudelliseen tutkimukseen. Artikkelin mukaan raportointi on usein strategista ja rajoittuu vaadittuun minimiin. Yritykset välttelevät kielteisten asioiden esiin tuomista ja raportoivat vain heidät positiivisessa valossa esittäivistä asioista.	Sidosryhmäteoria, legitimiteettiteoria
12	2022	Turzo ym.	Non-financial reporting research and practice: Lessons from the last decade	Systemaattinen kirjallisuuskatsaus tarkastelee kestävyysraportointia viimeisen vuosikymmenen ajalta. Artikkelissa esitetään useita kriittisiä ja myönteisiä näkökulmia ilman varsinaisia tutkimuskysymyksiä, joihin on vastattu.	Signalointiteoria, legitimiteettiteoria, sidosryhmäteoria ja institutionaalinen teoria
13	2023	Subramaniam ym.	Sustainable development goal reporting: Contrasting effects of institutional and organisational factors	Tutkimus tarkasteli edistääkö kestävyysraportointi (sustainability reporting, SR) kestäväää kehitystä yrityksissä ASEAN-5-maissa. Tutkimuksen mukaan kestävyysraportointi edistää merkittävästi yritysten kestäväää kehitystä	Sidosryhmäteoria ja institutionaalinen teoria
14	2023	Moodaley ja Telukdarie	Greenwashing, Sustainability Reporting, and Artificial Intelligence: A Systematic Literature Review	Tutkimus pyrki kehittämään kypsyyssmallin, jonka avulla voidaan arvioida kestävyysraportoinnin tasoa kaivosteollisuudessa. Tutkimus painottaa, että kypsä, systemaattinen raportointi tukee vastuullista johtamista ja kestäväää toimintaa.	Kypsyyssmalliteoria
15	2023	Cicchello ym.	Non-financial disclosure regulation and environmental, social, and governance (ESG) performance: The case of EU and US firms	Tutkimuksessa analysoitiin EU:n ei-taloudellisen raportoinnin direktiivin (NFRD) vaikutuksia yritysten ESG-suorituskykyyn. Tutkimuksen tunnistettiin myönteinen vaikutus.	Sidosryhmäteoria
16	2024	De Villiers ym.	How will AI text generation and processing impact sustainability reporting? Critical analysis, a conceptual framework and avenues for future research	Artikkeli on konseptuaalinen tutkimus, joka tarkastelee kriittisesti AI:n roolia kestävään kehityksen raportoinnissa Alvessonin ja Deetzin (2000) kriittisen analyysin viitekehysten avulla. Tekoälyn vaikutuksia tarkastellaan sekä mahdollisuutena että uhkana. Vaikutus kestävyystoimiin on epävarma.	Alvessonin ja Deetzin kriittisen analyysin viitekehys
17	2024	Wagenhofer	Sustainability Reporting: A Financial Reporting Perspective	Artikkeli on näkökulma-artikkeli, joka tarkastelee kestävyysraportointia talousraportoinnin näkökulmasta ja vertailee niiden peruskäsitteitä. Tutkimus tunnustaa kestävyysraportoinnin poliittisen merkityksen, mutta se painottaa raportointimuodon puutteita verrattuna vakiintuneisiin talousraportoinnin periaatteisiin.	Talousraportoinnin kannusteteoria ja agenttiteoria

18	2024	Chopra ym.	Navigating the Challenges of Environmental, Social, and Governance (ESG) Reporting: The Path to Broader Sustainable Development	Tutkimus tarkastelee raportoinnin ja SDG-suorituskyvyn välistä yhteyttä. Tutkimuksen mukaan Kestävyysraportointi on yhteydessä parempaan suoriutumiseen SDG-tavoitteissa.	Sidosryhmäteoria, institutionaalinen teoria ja signaalointiteoria
----	------	------------	---	---	---

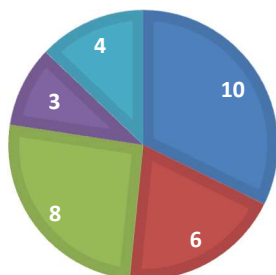
Taulukko 2. Systemaattiseen kirjallisuuskatsauksen tutkimusaineisto.

Taulukossa 2 on esitetty Scopuksesta luvussa 3.1. esitellyn hakustrategian perusteella saadut artikkelit. Kyseiset artikkelit muodostavat tämän systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tutkimusaineiston. Tutkimusaineisto on odotusten mukaan erittäin heterogeenistä mikä on linjassa aiemman tutkimuksen kannassa. (vrt. Hahn & Kühn 2013; Benemeur ym. 2024.) Tutkimuksessa on viitattu 8 eri liiketaloustieteellisessä tutkimuksessa käytettyyn teoriaan. Tutkimusaineisto sisältää sekä laadullista, että määrällistä tutkimusta, vaikkakin määrällistä tutkimusta vaikuttaa olevan hieman enemmän. Joissakin tutkimuksissa kuten esimerkiksi Rustam (2020) ja Khan ym. (2021) on yhdistelty laadullista ja määrällistä metodologiaa. Yhteensä 13 tutkimuksessa on kerätty empiirinen aineisto. Empiirisen aineiston keräysaikavälien skaala on 2014–2022. Tutkimusaineistossa esiintyvät empiiriset aineistot ovat ryhmiteltävissä kolmeen eri luokkaan. Empiiriset aineistot koostuvat joko henkilöistä (kysely- ja haastattelututkimukset), kestävyysraporteista tai yrityksistä. Yritysten osalta useimmiten kyseessä oli kestävyysraportoinnin pitkittäistutkimus jollain aikavälillä.

Tutkimusaineiston metodologiassa esiintyy erittäin paljon hajontaa. Määrällisessä tutkimuksessa yleisin metodi oli regressioanalyysi, jota käytettiin jossain muodossa 8 tutkimuksessa. Muita metodologioita oli muun muassa kyselytutkimus, systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja DID-analyysi. Selkeästi suosituin mittari tutkimusaineiston tutkimuksissa oli SDG:eiden esiintyminen kestävyysraporteissa, jota oli käytetty 8 tutkimuksessa. Monessa tutkimuksessa oli lisäksi käytetty tutkijoiden itsensä kehittämiä ESG-malleja, joiden avulla he mittasivat kestävyysuoriutumista. Kestävyysuoriutumisen mittaamisen haasteellisuus oli tunnistettu myös aiemmassa tutkimuksessa. (vrt. Hahn & Kühn 2013; Benemeur ym. 2024; Pomerey & Thornton 2008.) Kuten aiemmassa tutkimuksessa on todettu, kestävyysasioita on haastavaa kvantifioida, minkä takia käytetään paljon SDG:eiden kaltaisia epäsuoria mittareita tai tutkijoiden itsensä kehittämiä pisteytysmalleja.

TUTKIMUSAINEISTON TEORIAVIITTAUKSET

■ Sidosryhmäteoria: ■ Legitimiteettiteoria:
 ■ Institutionaalinen teoria: ■ Signaalointiteoria:
 ■ Muut (vain kerran viitattut teorit):



Kuvio 6. Tutkimusaineiston tutkimusten viittaukset teoriaan.

Kuviossa 6 on esitetty tutkimusaineiston tutkimuksissa esitetyt teoriaviittaukset. Teoriaviittauksia on etsitty tutkimusten keskustelusta ja johtopäätöksistä sekä metodologiasta. Useassa tutkimuksessa argumentointia oli useamman eri teorian näkökulmasta (ks. taulukko 2). Selkeästi eniten viittauksia esiintyi sidosryhmäteoriaan, legitimiteettiteoriaan ja institutionaaliseen teoriaan. Teorioiden suosio on hyvin linjassa Deeganin (2019) ja Benemeur ym. (2024) näkemyksiin eri teorioiden suosioista kestävyysraportointitutkimuksessa. Näiden kolmen selkeästi yleisimmän teorian takana suosiossa seuraava teoria oli Signaalointiteoria, johon oli viitattu kolmessa tutkimuksessa. Muihin tutkimusaineistoissa esiintyviin teorioihin oli viitattu vain kerran. Koska tutkielman toinen tutkimuskysymys sitä, miten eri teorit selittävät kestävyysraportoinnin taustalla olevia motiiveja, tutkimusaineistossa esiintyvät teoriaviittaukset on valittu synteisiin alaryhmiksi. Alaryhmäjako on tehty siten kuin se on kuviossa 6 esitetty eli 4 suosituinta teoriaa ovat oma alaryhmänsä ja vain kerran viitattut teorit ovat viides alaryhmä.

#	Vuosi:	Tutkijat:	Tutkimus:	Julkaisija:	Yliopisto:
1	2019	Rosati ja Faria (2019A)	Addressing the SDGs in sustainability reports: The relationship with institutional factors	Journal of Cleaner Production	Technical University of Denmark
2	2019	Rosati ja Faria (2019B)	Business contribution to the Sustainable Development Agenda: Organizational factors related to early adoption of SDG reporting	Corporate Social Responsibility and Environmental Management	Technical University of Denmark
3	2019	Vitolla ym.	The impact of national culture on integrated reporting quality. A stakeholder theory approach	Business Strategy and the Environment	University LUM Jean Monnet
4	2020	Van Der Waal ja Thijssens	Corporate involvement in Sustainable Development Goals: Exploring the territory	Journal of Cleaner Production	Open University of the Netherlands
5	2020	Rustam	Environmental awareness, firm sustainability exposure and green consumption behaviors	Journal of Cleaner Production	Nanjing University of Aeronautics and Astronautics

6	2020	Garcia-Sánchez ym.	Do institutional investors drive corporate transparency regarding business contribution to the sustainable development goals?	Business Strategy and the Environment	University of Salamanca, University of Granada ja University of Santiago de Compostela
7	2021	Silva	Corporate contributions to the Sustainable Development Goals: An empirical analysis informed by legitimacy theory	Journal of Cleaner Production	Leuphana Universität Lüneburg
8	2021	Khan ym.	“Green washing” or “authentic effort”? An empirical investigation of the quality of sustainability reporting by banks	Accounting, Auditing & Accountability Journal	University of Canberra ja University of Newcastle
9	2021	Calabrese ym.	Implications for Sustainable Development Goals: A framework to assess company disclosure in sustainability reporting	Journal of Cleaner Production	University of Rome ja University of L’Aquila
10	2022	Heras-Saizarbitoria ym.	Organizations' engagement with sustainable development goals: From cherry-picking to SDG-washing?	Corporate Social Responsibility and Environmental Management	University of the Basque Country UPV-EHU ja Université Laval
11	2022	Baumüller ja Sopp	Double materiality and the shift from non-financial to European sustainability reporting: review, outlook and implications	Journal of Applied Accounting Research	Vienna University of Economics and Business ja Technical University Bergakademie Freiberg
12	2022	Turzo ym.	Non-financial reporting research and practice: Lessons from the last decade	Journal of Cleaner Production	University of Perugia, University of Trieste ja University of Foggia
13	2023	Subramaniam ym.	Sustainable development goal reporting: Contrasting effects of institutional and organisational factors	Journal of Cleaner Production	Amrita University ja RMIT University
14	2023	Moodaley ja Telukdarie	Greenwashing, Sustainability Reporting, and Artificial Intelligence: A Systematic Literature Review	Sustainability	University of Johannesburg
15	2023	Cicchello ym.	Non-financial disclosure regulation and environmental, social, and governance (ESG) performance: The case of EU and US firms	Corporate Social Responsibility and Environmental Management	Catholic University of the Sacred Heart, University of Verona ja University of Bologna
16	2024	De Villiers ym.	How will AI text generation and processing impact sustainability reporting? Critical analysis, a conceptual framework and avenues for future research	Sustainability Accounting, Management and Policy Journal	University of Pretoria, The University of Auckland ja Kent Business School
17	2024	Wagenhofer	Sustainability Reporting: A Financial Reporting Perspective	Accounting in Europe	University of Graz
18	2024	Chopra ym.	Navigating the Challenges of Environmental, Social, and Governance (ESG) Reporting: The Path to Broader Sustainable Development	Sustainability	University of Hong Kong ja Korea University

Taulukko 3. Tutkimusaineiston artikkelien julkaisijat ja tutkijoiden edustamat tieteelliset instituutiot

Taulukossa 3 on esitetty tutkimusaineiston artikkelien julkaisualustat ja artikkelien kirjoittajien edustamat tieteelliset instituutiot. Kaikki tutkimusaineistossa esiintyvien julkaisujen osalta on tarkastettu, etteivät ne ole Beall’s list -sivuston listalta saalistajajulkaisijoista (ks. Beall’s List 2025). Kaikissa tutkimusaineiston artikkeleissa on myös mainittu kirjoittaman edustama tieteellinen instituutio, joka on yliopisto kaikkien kirjoittajien kohdalla. Suurin osa julkaisijoista on nimenomaan kestävyysasioihin keskittyviä tieteellisiä julkaisuja. Yleisin julkaisualusta oli Journal of Cleaner Production, joka on julkaissut yhteensä 7 tutkimusaineiston artikkeleista. Tämä osoittaa, että tutkimusaineisto on keskittynyt vahvasti arvostettuihin, vertaisarvioituihin lehtiin, joiden fokus

on kestävyys, vastuullisuus ja yritystoiminnan ympäristövaikutuksiin. Lisäksi mukana on yksittäisiä artikkeleita yleisemmissä liikelouden tai laskentatoimen lehdissä, mikä laajentaa näkökulmaa ja tuo aineistoon monipuolisuutta. Aineiston keskittyminen erityisesti Journal of Cleaner Production -lehteen voidaan nähdä sekä vahvuutena että rajoitteena. Toisaalta lehti on kansainvälisesti tunnettu ja laajasti siteerattu kestävyystutkimuksen julkaisija, mutta toisaalta sen painotus ympäristönäkökulmiin voi kaventaa sosiaalisten ja hallinnollisten kysymysten näkyvyyttä. Yliopistotaustaisten kirjoittajien dominoivuus viittaa siihen, että aineisto nojaa vahvasti akateemiseen tutkimukseen, eikä esimerkiksi käytännön toimijoiden, konsulttiyritysten tai viranomaisten julkaisuja ole mukana. Tämä tukee tutkimuksen tieteellistä luotettavuutta, mutta rajaa samalla pois sellaisia näkökulmia, joita käytännön toimijat voisivat tuoda esiin.

Aineiston tarkastelu osoittaa, että valitut 18 artikkelia kattavat laajan joukon kestävyysraportoinnin tutkimuksen kenttää, mutta edustavuudessa on havaittavissa painotuksia. Suuri osa tutkimuksista keskittyy Euroopan unioniin tai muihin länsimaihin, joissa raportointisääntely on pitkälle kehittynyttä ja aineistoa helposti saatavilla. Vastaavasti suurten, pörssilistattujen yritysten kestävyysraportointi on huomattavasti enemmän tutkittua kuin pk-yritysten käytännöt, mikä luo osittain vinoutuneen kuvan raportoinnin vaikuttavuudesta. Myös toimialakohtaisesti energia- ja rahoitusala korostuvat aineistossa, kun taas monien palvelualojen tai kehittyvien talouksien näkökulma jää vähäisemmälle huomiolle. Näistä rajauksista seuraa, että aineisto kuvaa ennen kaikkea raportoinnin tilaa vahvan sääntelyn ja institutionaalisen paineen ympäristöissä, eikä se välttämättä heijasta tasapainoisesti globaalia tutkimuskenttää. Tämä muodostaa aukon, joka tarjoaa jatkotutkimukselle mahdollisuuden syventyä pk-yrityksiin, toimialoihin, joita ei ole vielä laajasti käsitelty, sekä kehittyvien maiden näkökulmiin, joissa raportoinnin motiivit ja vaikutukset voivat erota merkittävästi länsimaista. Huolimatta näistä rajoituksista tutkimusaineisto tarjoaa laajan, mutta rakenteellisesti analysoitavan otoksen kestävyysraportointia käsittelevästä tutkimuksesta. Aineiston perusteella voidaan muodostaa perusteltu synteesi siitä, miten eri teoriat selittävät kestävyysraportoinnin motiiveja sekä millaisia vaikutuksia raportoinnilla on kestävyys eri konteksteissa.

3.3 Synteesi

Kuten luvuissa 1.3 ja 3.1 on kerrottu, systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen kuuluu synteesi, eli palapelin kokoamisen tapaan tutkimusaineiston havaintojen ja johtopäätösten yhtenäistäminen yhdeksi kokonaisuudeksi. Synteisiin voi toteuttaa kvantitatiivisesti, jolloin puhutaan meta-analyysistä tai narratiivisesti. Erityisesti yhteiskuntatieteellisissä systemaattisissa katsauksissa

aineisto voi olla niin heterogeenistä, että tilastollinen yhdistäminen eli meta-analyysi ei ole tarkoituksenmukaista. Tämä koskee erityisesti laadullisia tutkimuksia, joissa ilmiöitä tarkastellaan eri menetelmin ja eri konteksteissa. Tällaisissa tilanteissa narratiivinen synteesi on suositeltavampi lähestymistapa. Narratiivisessa synteessissä tutkimustuloksia yhdistetään temaattisesti tai sisällöllisesti ilman kvantitatiivista yhteenvetoa. Meta-analyysin tekeminen ei kuitenkaan sulje pois mahdollisuutta tehdä narratiivista synteisiä rinnakkain, vaan niiden yhdistäminen voi parantaa katsauksen syvyyttä ja kattavuutta. Ennen synteessin aloittamista on hyödyllistä tarkastella tutkimustuloksia visuaalisesti. (Petticrew & Roberts 2008, 164.) Luvussa 3.2 on esitelty tutkimusaineistoa visuaalisesti.

Koska tässä tutkimuksessa tutkimusaineisto on hyvin heterogeeninen ja vaikeasti yleistettävä, on perusteltua tarkastella tutkimuksia sisäisen ja ulkoisen validiteetin näkökulmasta. Tällöin voidaan vertailla kokeellisten ja ei-kokeellisten tutkimusten tuloksia keskenään. Yksi yleisimmistä tavoista tehdä narratiivinen synteesi onkin ensin ryhmitellä tutkimusaineisto loogisiksi kokonaisuuksiksi esimerkiksi tutkimusasetelman, kontekstin tai kohdeilmion mukaan. Tämän jälkeen analysoidaan löydökset kunkin ryhmän sisällä ja lopuksi sovitellaan yhteen, jolloin syntyy kokonaiskuva tutkimustyöstä. (Petticrew & Roberts 2008, 165–166, 170–171.) Tässä tutkielmassa on sovellettu edellä kuvattua tapaa tehdä narratiivinen synteesi. Tutkielman toinen tutkimuskysymys käsittelee sitä, miten eri teoriat selittävät kestävyysraportoinnin taustalla olevia motiiveja, joten on hyvin luontevaa syntesoida tutkimusaineisto viitattujen teorioiden perusteella. Tutkimusaineiston teoriaviittaukset on esitetty taulukossa 2.

3.3.1 Sidosryhmäteorian näkökulma

Sidosryhmäteoriaa hyödyntävissä tutkimuksissa korostuu ajatus siitä, että yritysten vastuullisuusraportointi toimii vuorovaikutteisena vastauksena ulkoisiin odotuksiin erityisesti sidosryhmien, kuten sijoittajien, viranomaisten ja kuluttajien, vaatimuksiin. Useat tarkastellut tutkimukset (esim. Rosati & Faria 2019B; Vitolla ym. 2019; Rustam ym. 2020; Khan ym. 2021; Calabrese ym. 2021; Baumüller & Sopp 2022; Turzo ym. 2022; Cicchiello ym. 2023; Chopra ym. 2024) osoittavat, että yritykset reagoivat sidosryhmäpaineisiin lisäämällä raportoinnin kattavuutta, läpinäkyvyyttä ja laadukkuutta. Sidosryhmäteoria toimii näissä tutkimuksissa usein selittävänä viitekehystenä sille, miksi yritykset omaksuvat raportointikäytäntöjä, jotka ylittävät pelkän sääntelyn vaatimukset. Esimerkiksi Rustam ym. (2020) ja Khan ym. (2021) osoittavat, että ympäristövastuun raportointi perustuu haluun saavuttaa hyväksyntää ja mainetta kuluttajien keskuudessa. Samoin Calabrese ym. (2021) ja Cicchiello ym. (2023) viittaavat siihen, että

sidosryhmäpaineet, joista erityisesti sijoittajien odotukset mainittiin keskeiseksi asiakasi, ovat ratkaisevia raportoinnin kehittämässä. Chopra ym. (2024) puolestaan osoittaa, että sidosryhmien paine yhdistettynä institutionaalisiin tekijöihin vahvistaa kestävän kehityksen raportoinnin vaikutuksia erityisesti kehittyvillä markkinoilla.

Sidosryhmäteoriaan perustuvissa tutkimuksissa raportoidaan myös sidosryhmäpainetta legitimaation saavuttamisen välineenä, mikä linkittää sidosryhmäteorian näkökulman legitimitteettiteoriaan. Yritykset pyrkivät ylläpitämään hyväksyntää yhteiskunnassa ja sijoittajien keskuudessa (Rosati & Faria 2019B; Turzo ym. 2022). Tämän vuoksi raportointi voi paikoin jäädä symboliseksi, kuten Heras-Saizarbitoria ym. (2022) ja Silva (2021) osoittivat tutkimuksissaan. Symbolisen raportoinnin riskiä esiintyy erityisesti silloin, kun konkreettisia toimenpiteitä ei seuraa viestinnän perässä. Sidosryhmäteoria osoittautuu siis keskeiseksi selittämään sekä raportoinnin motivaatiota että sen laadullista vaihtelua eri kulttuurisissa ja institutionaalisisa konteksteissa. Sidosryhmäteoreettinen tutkimus argumentoi, että yritysten raportointikäytännöt rakentuvat pitkälti sidosryhmien odotusten varaan, ja raportoinnin uskottavuus on monessa tapauksessa riippuvainen siitä, miten hyvin nämä odotukset tunnistetaan ja niihin vastataan.

Sidosryhmäteoria tarjoaa keskeisen näkökulman kestävyysraportoinnin motiiveihin ja käytäntöihin. Useat tutkimukset osoittavat, että raportointi on yrityksille väline vähentää informaation epäsymmetriaa ja vastata sidosryhmien kasvaviin odotuksiin. Rosati ja Faria (2019B) korostavat, että varhainen SDG-raportoinnin omaksuminen liittyy paitsi ulkoisiin paineisiin myös sisäisiin organisaatiotekijöihin, kuten hallituksen kokoonpanoon ja sitoutumiseen kestävän kehityksen viitekehyksiin. Vitolla ym. (2019) puolestaan osoittavat, että kansallisen kulttuurin piirteet vaikuttavat integroidun raportoinnin laatuun, mikä heijastaa sitä, kuinka vahvasti sidosryhmien odotukset välittyvät erilaisissa kulttuurisissa konteksteissa. Myös yritysten ja kuluttajien välinen suhde vahvistaa sidosryhmäteorian merkitystä. Rustam ym. (2020) havaitsivat, että ympäristövastuun raportointi ei ainoastaan lisää läpinäkyvyyttä, vaan myös ohjaa kuluttajien vihreitä kulutustottumuksia. Näin raportointi toimii paitsi tiedonvälityksenä myös käyttäytymistä muokkaavana tekijänä. Sidosryhmäteorian kannalta tämä alleviivaa, että raportoinnin laatu ja sisältö voivat vaikuttaa sidosryhmien toimintaan, eivätkä ainoastaan vastata heidän odotuksiinsa. Toimialakohtaiset erot korostuvat esimerkiksi pankkisektorilla. Khan ym. (2021) osoittavat, että Bangladeshissa raportoinnin laatu kehittyi vähitellen symbolisesta kohti aidompaa sidosryhmiä palvelevaa sisältöä sääntelyn ja sosiaalisen suorituskyvyn vaikutuksesta. Tämä tukee käsitystä siitä, että sidosryhmäteorian selitysvoima vahvistuu konteksteissa, joissa institutionaaliset ja yhteiskunnalliset paineet ovat merkittäviä. Samansuuntaisesti Calabrese ym. (2021) esittävät

viitekehysten, joka yhdistää SDG- ja GRI-indikaattorit ja mahdollistaa yritysten vertailun suhteessa niiden sidosryhmilleen tarjoamaan tietoon.

3.3.2 Institutionaalisen teorian näkökulma

Institutionaalisen teorian näkökulmasta yritysten kestävyysraportointi ei ole pelkästään strateginen tai rationaalinen valinta, vaan se muodostuu vastauksena ulkoisiin paineisiin, odotuksiin ja normeihin, jotka muovaavat organisaatioiden käytäntöjä ja toimintaympäristöä. Useissa tarkastelluissa tutkimuksissa niin muodolliset (esim. sääntely, sijoittajavaatimukset) kuin epämuodolliset (esim. kulttuuriset ja yhteiskunnalliset odotukset) instituutiot näyttäytyvät merkittävänä raportointikäytännön muokkaajina. Rosati ja Faria (2019A) argumentoivat, että yritykset, jotka toimivat valtioissa, joissa SDG-tavoitteet ovat poliittisesti ja yhteiskunnallisesti merkittäviä, huomioivat nämä tavoitteet selvästi näkyvämmiin omassa kestävyysraportoinnissaan. Tämä viittaa siihen, että institutionaalinen konteksti eli Rosatin ja Farian (2019A) tutkimuksessa kansallinen tuki kestäväälle kehitykselle ohjaa yritysten raportointikäytäntöjä. Raportointi näyttäytyy tällöin tapana mukautua laajempiin yhteiskunnallisiin normeihin.

Vitolla ym. (2019) tarkentavat tätä näkökulmaa tarkastelemalla kansallisen kulttuurin vaikutuksia raportoinnin laatuun. Heidän mukaansa raportointikäytännöt heijastelevat Hofsteden kulttuuridimensioita. Esimerkiksi kollektivistiset ja feminiiniset kulttuurit tuottavat laadukkaampaa kestävyysraportointia. Tämä vahvistaa ajatusta siitä, että raportointi on institutionaalisesti rakentunutta ja kulttuurisesti jäsennettyä toimintaa, ei pelkkä organisaatiokohtainen valinta. Garcia-Sánchez ym. (2020) liittävät mukaan sijoittajavaikuttamisen ulottuvuuden. Heidän tutkimuksessaan institutionaaliset sijoittajat toimivat raportointia ohjaavana instituutiona. Kun nämä sijoittajat osoittavat kiinnostusta SDG-viestintään, yritykset lisäävät raportoinnin läpinäkyvyyttä ja kattavuutta, mikä on osoitus siitä, että taloudelliset instituutiot voivat toimia muutoksen ajureina myös kestävä kehityksen tavoittelussa.

Khan ym. (2021) osoittavat, että yritysjohtajien ja tilintarkastajien kokemukset vahvistavat raportoinnin myönteisiä vaikutuksia yrityksen kestävyys suorituskykyyn, erityisesti kun raportointi nojaa sääntelyperustaiseen institutionaaliseen paineeseen. Tämä osoittaa, että normatiivinen ja pakottava paine voivat yhdessä johtaa aidompiin vastuullisuustoimiin. Toisaalta institutionaalinen paine ei kaikkien tutkijoiden mukaan johda aina toivottuihin vaikutuksiin. Heras-Saizarbitoria ym. (2022) varoittavat SDG-washing-ilmiöstä, jossa yritykset ottavat SDG-viittaukset osaksi viestintäänsä ilman todellista toiminnallista sitoutumista. Tämä symbolinen mukautuminen viittaa tutkimuksen mukaan ”mimettiseen isomorfiaan”, joka tarkoittaa sitä, että organisaatiot matkivat

toisiaan tai yleisiä odotuksia säilyttääkseen asemansa kuitenkin ilman käytännön vaikutuksia kestävyYTEEN. Turzo ym. (2022) puolestaan laajentavat keskustelua osoittamalla, että raportoinnin käytännöt ovat edelleen kirjavia ja institutionaalisesti hajautuneita. Vaikka SDG-tavoitteet ovat globaaleja, niiden tulkinta ja raportointi vaihtelevat suuresti eri toimialojen ja maiden välillä. Mikä on osoitus siitä, että institutionaaliset rakenteet muovaavat raportoinnin sisältöä ja painotuksia monin eri tavoin.

Tuoreemmissa tutkimuksissa korostuu institutionaalisen paineen rooli kehittyvissä markkinoissa. Subramaniam ym. (2023) analysoivat ASEAN-5-maita ja osoittavat, että institutionaaliset tekijät, kuten hallinnon vakaus ja poliittinen tuki, voivat parantaa SDG-raportoinnin vaikuttavuutta. Vastaavasti Chopra ym. (2024) painottavat, että yritysten kestävyysuorituskyky paranee institutionaalisen paineen ja lainsäädännön vahvistuessa, erityisesti jos raportointi on järjestelmällistä ja dataan perustuvaa. Institutionaalista teoriaa hyödyntävät tutkimukset osoittavat, kuinka syvällisesti organisaatiot toimivat osana yhteiskunnallista ja kulttuurista kontekstia. Kestävyysraportointi ei tällöin ole pelkästään yrityksen sisäinen valinta, vaan osa laajempaa sopeutumista yhteiskunnallisiin odotuksiin, sääntelyyn ja symbolisiin malleihin. Institutionaalinen ympäristö muokkaa sekä raportoinnin motiiveja että sisältöä. Samalla se muovaa sitä, missä määrin raportointi muuttuu aidoksi vastuullisuustoiminnaksi.

3.3.3 Legitimiteettiteorian näkökulma

Legitimiteettiteorian näkökulmasta tarkasteltuna kestävyysraportointi näyttäytyy monissa tutkimuksissa ensisijaisesti keinona hallita sidosryhmäsuhteita ja vastata yhteiskunnallisiin odotuksiin. Useat tutkijat ovat todenneet, että yritysten motivaatio raportoida kestävä kehityksen tavoitteista (SDG) ei aina kumpua aidosta vastuullisuustyöstä, vaan liittyy ennemminkin haluun säilyttää tai vahvistaa institutionaalista legitimiteettiä. Esimerkiksi Rosati ja Faria (2019B) havaitsivat, että suuret yritykset, joilla on vahva brändi ja laajat resurssit, sitoutuvat herkemmin SDG-viitekehikseen. Tämä sitoutuminen ei kuitenkaan ollut selkeästi yhteydessä taloudelliseen suorituskykyyn, vaan pikemminkin yritysten haluun osoittaa vastuullisuutta ja näin turvata hyväksyntä sidosryhmien kuten sijoittajien ja kansainvälisten järjestöjen silmissä. Tässä mielessä raportointi toimii signaalina, joka ylläpitää yrityksen yhteiskunnallista asemaa.

Van der Waalin ja Thijssensin (2020) tutkimus täydentää tätä havaintoa osoittamalla, että SDG-raportointi on monissa tapauksissa lähinnä symbolista. Heidän mukaansa yritykset sitoutuvat SDG-kehikseen pääosin institutionaalisista ja legitimiymyssyistä, mutta konkreettiset toimenpiteet jäävät usein puuttumaan. Tämä viittaa siihen, että raportointi toimii enemmän strategisena

viestintävälineenä kuin varsinaisena muutoksen ajurina. Silva (2021) tuo tähän keskusteluun mukaan näkökulman, jonka mukaan SDG-raportointi voidaan nähdä keinona hallita yrityksen mainetta ilman, että liiketoimintakäytäntöihin tehdään merkittäviä muutoksia. Hänen tutkimuksensa FTSE 100 -yrityksistä osoittaa, että kestävyystavoitteet linkitetään usein jo olemassa oleviin ohjelmiin eikä niistä muodostu itsenäistä strategista ohjenuoraa. Raportointi siis rakentaa kuvaa vastuullisesta toimijasta, vaikka käytännön toimet pysyvät ennallaan.

Khan ym. (2021) vahvistavat käsitystä legitimizeettiperusteisesta raportoinnista erityisesti kehittyvissä talouksissa. Heidän mukaansa ympäristölainsäädännön noudattaminen lisää yritysten motivaatiota hyödyntää vihreää kirjanpitoa ja viestiä vastuullisuudestaan. Tämä puolestaan tutkijoiden mukaan parantaa sidosryhmäsuhteita ja mahdollistaa kilpailuetujen rakentamisen. Myös Baumüller ja Sopp (2022) nostavat esiin sääntelyn legitimizeettivaikutuksen. EU:n uuden CSRD-direktiivin tuoma kaksoisolennaisuus (double materiality) laajentaa raportoinnin näkökulmaa niin, että yritykset joutuvat osoittamaan paitsi taloudellista vaikutusta itseensä myös vaikutuksia yhteiskuntaan ja ympäristöön. Tämä kehitys lisää vaatimuksia todelliselle vastuullisuudelle, mutta samalla korostaa yritysten tarvetta osoittaa yhteensopivuutta yhteiskunnan arvojen kanssa eli säilyttää legitimizeettiä.

Turzo ym. (2022) täydentävät näitä havaintoja toteamalla, että ei-taloudellinen raportointi on edelleen kirjavasti toteutettua ja monessa tapauksessa enemmän viestintää kuin todellisia kestävyystekoja. Raportoinnin pääasiallinen funktio onkin usein sidosryhmäluottamuksen vahvistaminen, ei niinkään kestävä kehityksen edistäminen, mikä on linjassa legitimizeettiteorian kanssa. Legitimizeettiteoriaan viittaavan tutkimuksen yhteinen viesti on, että yritysten SDG- ja vastuullisuusraportointi ei aina heijasta todellisia liiketoimintamuutoksia, vaan toimii monissa tapauksissa välineenä institutionaalisen hyväksynnän säilyttämiseksi ja legitimizeetin vahvistamiseksi. Legitimizeettiteorian näkökulmasta tämä tarkoittaa, että kestävyysraportointi on osa yrityksen strategista viestintää ja reagointia ympäristön odotuksiin eikä välttämättä merkki syvästä vastuullisuusorientaatiosta.

3.3.4 Signaalointiteorian näkökulma

Signaalointiteorian näkökulmasta kestävyysraportointi näyttää yrityksen keinona välittää markkinoille ja sidosryhmille myönteisiä signaaleja vastuullisuudesta, läpinäkyvyydestä ja tulevaisuuden kilpailukyvyistä. Tutkimuksissa korostuu ajatus siitä, että erityisesti suuret tai kehittyneet yritykset hyödyntävät SDG-raportointia erottautuakseen edukseen kilpailijoista ja vahvistaakseen mainettaan. Rosati ja Faria (2019B) osoittavat, että SDG-raportoinnin varhaisessa

vaiheessa mukaan lähteneet yritykset ovat usein suurikokoisia ja aineettomiin hyödykkeisiin keskittyneitä. Ne toimivat myös usein aloilla, joilla maine, luottamus ja läpinäkyvyys ovat kriittisiä kilpailutekijöitä. Näin raportointi toimii signaalina markkinoille vastuullisesta ja tulevaisuuteen suuntautuvasta toiminnasta.

Turzo ym. (2020) vahvistavat tätä käsitystä viittaamalla siihen, että vastuullisuusraportointi rakentaa sidosryhmien luottamusta erityisesti epävarmoissa ympäristöissä, joissa informaation epäsymmetria on suuri. Tällöin raportointi toimii keinona vähentää epävarmuutta ja vahvistaa yrityksen uskottavuutta suhteessa muihin toimijoihin. Chopra ym. (2020) puolestaan osoittavat, että kehittyvillä markkinoilla toimivat yritykset hyödyntävät SDG-raportointia signaalintekijänä paitsi sijoittajille, myös julkisille instituutioille ja kansainvälisille kumppaneille. Signaalien merkitys kasvaa erityisesti ympäristö- ja sosiaalisten tekijöiden korostuessa globaalissa kilpailussa. Tutkimukset ovat yhtä mieltä siitä, että signaalinteorian mukaisesti SDG-raportointi toimii välineenä, jolla yritykset viestivät vastuullisuuttaan ja pyrkivät erottumaan edukseen. Signaalien kohteena ovat niin markkinatoimijat, sijoittajat kuin yhteiskunnalliset sidosryhmät. Niiden avulla pyritään vähentämään tiedon epäsymmetriaa ja vahvistamaan asemaa yhä vaativammassa institutionaalisessa ympäristössä.

3.3.5 Muiden teorioiden näkökulmat

Vaikka suurin osa kestävyysraportoinnin tutkimuksista nojaa legitimititeetti-, institutionaaliseen tai signaalinteorian, osa tutkijoista on lähestynyt aihetta vaihtoehtoisista viitekehyksistä, tarjoten kriittisempiä tai rakenteellisempia näkemyksiä raportoinnin käytännöistä ja vaikutuksista. Moodaley & Telukdarie (2023) tarkastelevat ESG-raportointia kypsyyssmalliteorian kautta, jossa organisaation vastuullisuusraportointi sijoitetaan kypsyyssuorituksen jatkumolle. Tämä lähestymistapa korostaa organisaation raportointikäytäntöjen kehittymistä vaiheittain. Kehitys tapahtuu alkaen reaktiivisista, vaatimusten täyttämiseen keskittyvistä käytännöistä kohti strategisesti integroitua, vastuullista liiketoimintaa. Tällainen malli auttaa jäsentämään yritysten erilaisia raportointitasoja ja osoittaa, että syvälinen vastuullisuus edellyttää enemmän kuin pelkkää teknistä vaatimusten noudattamista ja vaatii kulttuurista ja johdollista muutosta.

De Villiers ym. (2024) tuovat mukaan kriittisen näkökulman soveltamalla Alvessonin ja Deetzin kriittisen analyysin viitekehystä. He tarkastelevat tekoälyn roolia kestävän kehityksen raportoinnissa ja esittävät, että vaikka tekoäly voi lisätä raportoinnin tehokkuutta ja skaalautuvuutta, siihen liittyy myös riskejä, kuten läpinäkyvyyden heikkeneminen, vastuun hämärtyminen ja viherpesun mahdollistuminen. Tutkimus haastaa vallitsevia oletuksia teknologisesta neutraaliudesta

ja nostaa esiin, että raportointi ei ole vain tiedonvälitystä, vaan osa valtarakenteita ja organisaation identiteetin rakentamista. Wagenhofer (2024) lähestyy aihetta talousraportoinnin kannusteteorian ja agenttiteorian kautta. Hän argumentoi, että kestävyysraportointi eroaa talousraportoinnista siinä, ettei se perustu yhtä vakiintuneisiin mittareihin eikä ole ankkuroitunut selkeisiin kannustinrakenteisiin. Kestävyysraportoinnin normatiiviset tavoitteet, kuten käyttäytymisen muuttaminen ja yhteiskunnallisen vastuun lisääminen poikkeavat taloudellisesta raportoinnista, jonka perimmäinen tarkoitus on vähentää agenttiongelmia ja tukea rationaalista päätöksentekoa. Näin ollen kestävyysraportointi voi jäädä tehottomaksi, jos se ei liity yrityksen päätöksentekojärjestelmään tai tuota johdonmukaista, vertailukelpoista informaatiota.

Yhteenvedona nämä tutkimukset osoittavat, että kestävyysraportointi on monimuotoinen ilmiö, jota voidaan ymmärtää monien eri teorioiden kautta. Kypsyysmalli tuo esiin organisaatiotason kehityksen asteittaista luonnetta, kriittinen viitekehys paljastaa valtasuhteita ja teknologian roolia raportoinnin diskurssissa, ja taloudelliset kannusteteoriat nostavat esiin raportoinnin institutionaaliset ja rakenteelliset puutteet. Yhdessä nämä lähestymistavat syventävät ymmärrystä siitä, miksi ja miten yritykset raportoivat kestävydestä ja mitä seurauksia raportoinnin luonteella on sen vaikuttavuudelle.

3.3.6 Kokonaisnäkemys

Tutkimusaineiston teemoittainen synteesi osoittaa, että kestävyysraportointi on moniulotteinen ja kontekstisidonnainen ilmiö, jota voidaan selittää eri tavoin usean eri teoreettisen viitekehityksen avulla. Systemaattisen katsauksen perusteella voidaan todeta, että olemassa oleva tutkimus tukee osin sitä näkemystä, että kestävyysraportointi edistää yritysten vastuullisuutta, mutta vaikutukset ovat usein epäsuoria ja riippuvaisia useista institutionaalisista, kulttuurisista ja organisaatiokohtaisista tekijöistä. Sidosryhmäteoria korostuu selittävänä viitekehityksenä yritysten halulle vastata ulkoisiin odotuksiin ja rakentaa luottamusta keskeisten sidosryhmien, kuten sijoittajien, kuluttajien ja viranomaisten kanssa. Tutkimusten perusteella yritykset usein reagoivat sidosryhmäpainetta vahvistamalla raportoinnin laatua ja läpinäkyvyyttä. Sidosryhmäteoria yhdistyy osin myös legitimititeettiteoriaan, jossa raportointi toimii keinona ylläpitää yhteiskunnallista hyväksyntää ja julkisuuskuvaa, vaikka konkreettiset vastuullisuustoimet jäisivätkin vaatimattomiksi. Useat tutkimukset osoittavatkin, että osa raportoinnista on symbolista ja keskittyy enemmän maineenhallintaan kuin todellisiin toimintatapojen muutoksiin. Institutionaalinen teoria tuo esiin, että yritysten raportointikäytännöt muovautuvat vahvasti ympäröivien yhteiskunnallisten, kulttuuristen ja sääntelyllisten rakenteiden vaikutuksesta. Tutkimukset viittaavat siihen, että sekä

normatiivinen että pakottava paine voivat edistää aidompaa vastuullisuutta erityisesti silloin, kun yhteiskunnalliset instituutiot ja sijoittajat ohjaavat kehitystä. Tämä ilmeni erityisesti kehittyvillä markkinoilla, joissa institutionaalinen tuki raportoinnille vaikutti parantavan sen vaikuttavuutta.

Signalointiteoria puolestaan painottaa kestävyysraportointia strategisena välineenä, jolla yritykset pyrkivät viestimään vastuullisuudestaan ja erottumaan edukseen markkinoilla. Tutkimuksissa korostuu erityisesti suurten yritysten tapa käyttää SDG-raportointia kilpailuetuna ja keinona vähentää tiedon epäsymmetriaa epävarmoissa toimintaympäristöissä. Vähemmän viitatut teoriat kuten kypsyysmalliteoria, kriittinen teoria ja taloudelliset kannusteteoriat tuovat keskusteluun uusia ulottuvuuksia. Ne laajentavat ymmärrystä raportoinnista prosessina, joka liittyy organisaation kypsyystasoon, vallan ja teknologian rakenteisiin tai insentiivien puutteisiin. Nämä näkökulmat korostavat, että kestävyysraportoinnin vaikuttavuus ei ole itsestään selvää, vaan riippuu siitä, miten hyvin raportointi integroidaan organisaation päätöksentekoon ja kulttuuriin.

Yhteenvetona todettakoon, että kestävyysraportoinnin tutkimuskenttä jakautuu kahtia. Osa tutkimuksista korostaa raportoinnin potentiaalia edistää kestävästä kehitystä erityisesti institutionaalisten ja sidosryhmäpaineiden kautta, kun taas toiset tutkimukset kyseenalaistavat raportoinnin vaikuttavuuden ja korostavat sen viestinnällistä ja symbolista luonnetta. Tämä kaksijakoisuus on linjassa aiemman tutkimuskirjallisuuden kanssa (vrt. Hahn & Kühn 2013; Benemeur ym. 2024) ja osoittaa tarpeen jatkotutkimukselle, joka analysoi tarkemmin kestävyysraportoinnin vaikutusmekanismeja ja kontekstuaalisia tekijöitä.

4 Yhteenveto ja johtopäätökset

Luvussa esitetään empiirisen aineiston analyysiin perustuva vastaus tutkielman luvussa 1 esitettyihin tutkimuskysymyksiin ja muita huomioita, joita nousi esiin tutkimusaineiston analyysissä. Luvussa tarkastellaan myös kriittisesti tutkimuksen sisällöllisiä puutteita ja pohditaan jatkotutkimusaiheita liittyen tutkimuskysymyksiin sekä kestävyysraportointiin yleisesti.

4.1 Tutkimuksen keskeiset johtopäätökset

Tämän tutkielman tavoitteena oli selvittää, edistääkö kestävyysraportointi tosiasiallisesti kestävyystavoitteita olemassa olevan tutkimuksen perusteella, sekä mitä teorioita tutkimuksessa sovelletaan ja miten ne selittävät raportoinnin taustalla olevia motiiveja. Tutkielma toteutettiin systemaattisena kirjallisuuskatsauksena, jonka aineistona oli 18 tieteellistä artikkelia vuosilta 2019–2024. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että kestävyysraportointi voi joissain tapauksissa edistää kestävyyttä, mutta vaikuttavuus riippuu olennaisesti kontekstista, motiiveista ja institutionaalista paineista. Useissa tutkimuksissa raportoitiin positiivisia yhteyksiä raportoinnin ja kestävyysasuoriutumisen välillä, erityisesti silloin, kun raportointi oli systemaattista ja siihen kohdistui ulkopuolista painetta, kuten sääntelyä tai sijoittajavaatimuksia (esim. Rosati & Faria 2019A; Rustam 2020; Vitolla ym. 2020). Toisaalta moni tutkimus osoitti, että raportointi voi jäädä pinnalliseksi tai symboliseksi (esim. Baumüller & Sopp 2022; Heras-Saizarbitoria ym. 2022; Van Der Waal & Thijssens 2022). Tämä riski on olemassa erityisesti silloin, kun sen tavoitteena on ensisijaisesti legitimitetin säilyttäminen ilman todellisia muutoksia liiketoimintakäytännöissä.

Tutkimusaineistossa viitattiin laajasti neljään teoriaan. Sidosryhmäteoriaan, legitimitteettiteoriaan, institutionaaliseen teoriaan ja signaalointiteoriaan. Näistä erityisesti sidosryhmä- ja legitimitteettiteoriat olivat keskeisessä roolissa selittämässä yritysten motiiveja kestävyysraportoinnin taustalla. Sidosryhmäteoria korostaa vuorovaikutusta ulkoisten odotusten kanssa, kun taas legitimitteettiteoria tarkastelee raportointia keinona säilyttää organisaation hyväksyntä ja asema yhteiskunnassa. Institutionaalinen teoria puolestaan jäsentää raportointia osana normatiivista, kulttuurista ja sääntelyllistä toimintaympäristöä. Signaalointiteoria nosti esiin, miten raportointi toimii välineenä välittää markkinoille viestejä vastuullisuudesta. Tutkimusaineiston perusteella voidaan päätellä, että raportoinnin motiivit ovat usein monitasoisia ja että useimmat organisaatiot toimivat samanaikaisesti useiden teoreettisten paineiden ja tavoitteiden alla. Lisäksi aineistosta nousi esiin huoli siitä, että ilman tiukempaa sääntelyä ja yhtenäisempiä mittaristoja kestävyysraportointi voi jäädä sisällöllisesti vajaaksi tai jopa harhaanjohtavaksi (esim. SDG-

washing). Uudemmissa tutkimuksissa korostuikin tarve vahvistaa raportoinnin vaikuttavuutta muun muassa standardoinnin, läpinäkyvyyden ja dataperusteisuuden kautta. Tutkimuksella on sekä tieteellisiä että käytännöllisiä implikaatioita. Teoreettisesti se vahvistaa aiempaa näkemystä siitä, että kestävyysraportointi on monitahoinen ja kontekstisidonnainen ilmiö. Käytännön kannalta tulokset tukevat ajatusta siitä, että pelkkä raportointi ei riitä, vaan sen yhteys toiminnan konkreettisiin muutoksiin on varmistettava. Tämä edellyttää niin organisaatiokohtaista sitoutumista kuin julkisen ohjauksen kehittymistä. Tulevaisuudessa olisi tärkeää kehittää edelleen mittareita, jotka yhdistävät raportoinnin sisällön ja kestävyiden konkreettiset tulokset toisiinsa.

Tutkimuksen johtopäätöksiä voidaan peilata myös luvussa 2 esitettyyn yritysvastuun historialliseen kehitykseen ja kestävyysmalleihin. Carrollin (1991) pyramidimallissa taloudelliset ja oikeudelliset vastuut muodostavat vastuullisuuden perustan, kun taas eettiset ja filantrooppiset ulottuvuudet täydentävät kokonaisuutta. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen perusteella kestävyysraportointi näyttäytyy juuri tällaisena tasapainoiluna eri vastuualueiden välillä. Osassa tutkimuksia raportointi tukee selkeästi eettisiä ja yhteiskunnallisia tavoitteita, mutta toisissa se painottuu lähinnä taloudellisen ja institutionaalisen legitimitetin turvaamiseen. Samoin Triple Bottom Line -mallin (Elkington 1997) logiikka heijastuu aineistossa. Ympäristöön ja sosiaalisiin vaikutuksiin liittyvä raportointi on vahvimmillaan, kun se linkittyy suoraan taloudellisiin kannustimiin tai sääntelyllisiin vaatimuksiin, kun taas vapaaehtoinen ja strateginen raportointi jää monin paikoin retoriseksi. Näin ollen tutkimus vahvistaa käsitystä, että kestävyysraportointi ei ole irrallinen uusi käytäntö, vaan jatkumoa yritysvastuun historialliselle kehitykselle. Kuten pyramidimalli ja TBL-ajattelu osoittavat, yritysten vastuu rakentuu useista kerroksista ja ulottuvuuksista, joista vain osa aktualisoituu raportoinnissa konkreettisiksi teoiksi. Raportoinnin avulla voidaan siis kyllä viestiä yritysvastuun laajemmista ihanteista, mutta sen vaikuttavuus kestävyiden edistämässä riippuu siitä, missä määrin taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristölliset ulottuvuudet todella integroituvat yritysten päätöksentekoon.

Tutkimusaineisto ja sen synteesi heijastavat selvästi sääntelyn kasvavaa merkitystä kestävyysraportoinnin kehityksessä. Useat analysoidut tutkimukset osoittavat, että raportoinnin laatu ja laajuus paranevat silloin, kun lainsäädäntö tai viranomaisohjeistus velvoittavat yrityksiä yhtenäisempiin käytäntöihin. Tämä kehitys on erityisen ajankohtainen Euroopan unionissa, jossa siirtymä ei-taloudellisesta raportoinnista kohti laajempaa kestävyiden raportointia on konkretisoitunut uuden Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) -sääntelyn myötä. Historiallisesti yritysvastuun raportointi on edennyt vapaaehtoisista aloitteista, kuten Global Compactista ja GRI-standardeista, kohti yhä velvoittavampaa sääntelyä. Tämä muutos voidaan

nähdä reaktiona raportoinnin legitimizeettiongelmiin. Vapaaehtoiset käytännöt ovat jääneet symbolisiksi ja heterogeenisiksi, jolloin raportointi ei ole tuottanut sidosryhmien kaipaamaa vertailukelpoista ja luotettavaa tietoa. EU:n uuden sääntelyn tavoitteena onkin kaventaa tätä kuilua ja varmistaa, että raportointi ei ainoastaan palvele maineenhallintaa, vaan ohjaa myös käytännön toimia kohti kestävämpiä liiketoimintamalleja. Kestävyysraportoinnin tulevaisuus Euroopassa rakentuu sääntelyn ja standardoinnin vahvistumisen varaan. Tämä merkitsee siirtymää tilanteesta, jossa raportointi on ollut pitkälti yritysten oman harkinnan varassa, kohti yhtenäistä, vertailukelpoista ja ulkoisesti varmennettua raportointia. Tutkimusaineiston perusteella tämä kehitys voi parantaa raportoinnin substansiivisuutta ja vähentää symbolisten käytäntöjen riskiä, mutta samalla se asettaa yrityksille uusia haasteita raportointiprosessien, tietojärjestelmien ja resurssien osalta. Näin ollen sääntelyn tiukentuminen ei ole ainoastaan hallinnollinen muutos, vaan myös merkittävä mahdollisuus kytkeä kestävyysraportointi aidosti yritysten strategiseen päätöksentekoon. Toisaalta Omnibus-paketti osoittaa, että sääntelykehikkoa joudutaan jo alkuvaiheessa mukauttamaan käytännön haasteiden vuoksi, ja kustannusnäkökulmalla on käytännössä merkittävä painoarvo, vaikka sitä ei juurikaan noteerata tieteellisessä tutkimuksessa.

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen perusteella voidaan todeta, että kestävyysraportoinnin vaikutukset kestävyteen ovat kaksijakoisia. Toisaalta raportointi lisää läpinäkyvyyttä, tukee sidosryhmien tiedonsaantia ja voi ohjata yrityksiä kehittämään ympäristö- ja sosiaalista suorituskykyään. Toisaalta useissa tutkimuksissa havaittiin, että raportointi jää usein symboliseksi eikä johda merkittäviin muutoksiin liiketoiminnan käytännöissä (esim. Baumüller & Sopp 2022; Heras-Saizarbitoria ym. 2022; Van Der Waal & Thijssens 2022). Vaikutusten voimakkuus riippuu keskeisesti kontekstista. Esimerkiksi sääntelyn vahvuudesta, toimialan erityispiirteistä, kulttuurisista tekijöistä sekä sidosryhmäpaineen voimakkuudesta. Näin ollen raportointi voi toimia katalysaattorina kestävyden edistämiseksi, mutta sen todellinen vaikuttavuus vaihtelee ja jää usein rajalliseksi ilman ulkoisia velvoitteita ja sisäistä sitoutumista. Aineistossa korostuivat erityisesti sidosryhmäteoria, legitimizeettiteoria ja institutionaalinen teoria. Nämä teoriat selittävät raportoinnin motiiveja suhteessa ulkoisiin paineisiin, hyväksyttävyyden hakemiseen sekä normatiivisiin ja sääntelyllisiin rakenteisiin. Lisäksi signaalointiteoria ja resurssipohjainen näkökulma tarjosivat täydentäviä selityksiä raportoinnin roolista strategisena viestintänä ja kilpailuedun välineenä. Teoriat muodostavat yhdessä kattavan, mutta osin ristiriitaisen kuvan kestävyysraportoinnin taustalla olevista motiiveista. Siinä missä sidosryhmä- ja legitimizeettiteoria painottavat raportoinnin ulkoista luonnetta, signaalointiteoria ja resurssipohjainen näkökulma tuovat esiin myös yrityksen sisäisiä motiiveja ja hyötyjä.

4.2 Tutkimuksen kritiikki ja rajoitukset

Tutkimuksen suunnittelussa keskeinen haaste oli se, että päätutkimuskysymykseen on hyvin vaikea vastata yksiselitteisesti. Kestävyysraportoinnin tehokkuus kestävyysasioiden edistäjänä on hyvin vaikeasti kvantifioitava asia, eikä sopivia mittareita empiirisen koeasetelman luomiseen löytynyt. Petticrewin ja Robertsin (2008, 28) mukaan systemaattista kirjallisuuskatsausta tehdessä olisi aina ensin harkittava onko systemaattinen tutkimus järkevää tehdä vai pitäisikö enemmän tehdä aihetta suoraan tutkiva primääritutkimus. Tässä tutkielmassa olemassa olevan tutkimuksen tutkimiseen päädyttiin lähinnä siksi, ettei riittävän hyviä mittareita primääritutkimukseen löytynyt.

Systemaattinen kirjallisuuskatsauskaan ei ole kuitenkaan ongelmaton metodologia.

Kestävyysraportointi tutkimus on hyvin heterogeenistä. Kuten systemaattisen kirjallisuuskatsauksen synteesisistä nähtiin, esimerkiksi tutkimuksessa sovellettu teoria vaikuttaa paljon siihen millaisia tulkintoja tutkijat tekevät. Myös tutkijoiden käyttämissä metodologioissa oli huomattavia eroja. Laskentatoimessa ei myöskään tehdä juurikaan replikaatiotutkimuksia, mikä on systemaattisen kirjallisuuskatsauksen näkökulmasta ongelmallista, koska aineiston tulisi olla mahdollisuuksien mukaan homogeeninen. Tutkimusaineiston heterogeenisyyden takia tässä tutkielmassa tehdyt havainnot ja johtopäätökset perustuvat usein vain pieneen osaan tutkimusaineistosta. Katsaukseen sisällytettiin 18 tutkimusta, mikä on riittävä systemaattisen katsauksen toteuttamiseen, mutta aineisto ei kata koko laajaa tutkimuskenttää vuosilta 2019–2024. Tämä tarkoittaa, että yksittäiset tutkimukset voivat vaikuttaa suhteellisesti enemmän synteisiin lopputuloksiin.

Tutkimuskysymys on lisäksi hyvin laaja, ja siksi vastauksen siihen tulisi perustua laajempaan aineistoon. Tässä rajoitteena on ollut lähinnä tutkimukseen käytettävissä olevat resurssit.

Tutkimusaineiston pienuuden aiheuttamaa haittaa on pyritty minimoimaan ottamalla viittausmäärä seulontakriteeriksi. Keskittymällä kirjoitushetkellä eniten viitattuun tutkimukseen tutkimusaineistoon osuu tutkimukset, jotka ovat keskimäärin vaikuttaneet muuhun tutkimukseen enemmän kuin vähemmän viittauksia saaneet. Tässä on ongelmana kuitenkin, ettei viittausten laadusta ole tietoa. Viittaukset voivat periaatteessa kohdistua yksinomaan johonkin tiettyyn artikkelin osaan tai voivat linkittyä jopa kokonaan eri tieteenalaan, jolloin viittausmäärä ei ole hyvä indikaattori kyseisen artikkelin painoarvosta kestävyysraportointitutkimuksessa.

Tutkimuskysymyksen laajuuden takia myös artikkelien seulontakriteerit ovat väljiä, mikä vaikeuttaa tutkimuksen toistettavuutta ja lisää subjektiivisesta vinoumasta johtuvan systemaattisen virheen riskiä.

Vaikka tutkimusaineisto sisältää hyvin monipuolista kestävyysraportointitutkimusta, niin tutkimuksen rajaus vaikuttaa siihen, millaisia johtopäätöksiä voidaan tehdä. Tarkastelu keskittyi nimenomaan kestävyysraportoinnin ja kestävyuden väliseen suhteeseen, mutta esimerkiksi kestävyysraportoinnin taloudelliset vaikutukset tai poliittisen päätöksenteon yhteydet jäivät tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Näin ollen tutkimuksen johtopäätökset eivät ole suoraan yleistettävissä kaikkiin kestävyysraportointiin liittyviin kysymyksiin. Lisäksi on huomioitava sovelletun induktiivisen tutkimusotteen luonne. Induktio mahdollistaa monipuolisen aineiston käsittelyn, mutta sen tarjoama varmuuden aste on lähtökohtaisesti alempi kuin deduktiivisen tutkimusotteen. Johtopäätökset perustuvat aineistosta tehtyihin havaintoihin, eikä niitä voida testata eksaktisti empiirisellä kokeella. Tämä rajoittaa löydösten varmuutta ja toistettavuutta.

Tutkimuksen luotettavuutta rajoittavat myös systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen liittyvät tyypilliset vinoumat, jotka on esitelty luvussa 3.1.2. Ensinnäkin julkaisuvinouma voi johtaa siihen, että tutkimusaineistossa korostuvat positiivisia tai merkittäviä tuloksia raportoivat artikkelit, kun taas neutraalit tai negatiiviset löydökset jäävät vähemmälle huomiolle. Tämä saattaa luoda tutkimuskentästä todellisuutta myönteisemmän kuvan. Toiseksi kieli- ja maavinouma rajaa aineistoa siten, että analyysi perustuu ainoastaan englanninkielisiin ja kansainvälisissä joulnealeissa julkaistuihin tutkimuksiin, mikä sulkee pois paikallisemmissa konteksteissa tehtyä ja muilla kielillä julkaistua tutkimusta. Kolmanneksi tietokantavinouma syntyy siitä, että aineisto rajattiin Scopus-tietokantaan, mikä lisää läpinäkyvyyttä mutta voi samalla jättää ulkopuolelle relevanteja tutkimuksia muista tietokannoista. Lisäksi viitevinouma vaikuttaa siihen, että analyysiin valikoituvat helpommin paljon siteeratut tutkimukset, mikä voi vahvistaa jo vakiintuneita näkökulmia ja jättää uudet tai marginaalisemmat tutkimusotteet vähemmälle huomiolle. Vaikka vinoumien vaikutusta on pyritty minimoimaan niiden eksplisiittisellä huomioinnilla ja kriittisellä analyysillä, ne muodostavat rajoitteita, jotka tulee huomioida tulosten yleistettävyyttä arvioitaessa.

4.3 Jatkotutkimusehdotukset

Tämän tutkimuksen perusteella voidaan esittää useita jatkotutkimusehdotuksia. Ensinnäkin kestävyysraportoinnin ja todellisten kestävyysshyötyjen välinen yhteys edellyttää lisää empiiristä tutkimusta. Nykyinen tutkimuskenttä painottuu usein raportoinnin laadun ja laajuuden sekä taloudellisten mittareiden tarkasteluun, mutta selkeä yhteys raportoinnin ja esimerkiksi ympäristön tilan tai sosiaalisen hyvinvoinnin parantumisen välillä on yhä epäselvä. Tulevaisuudessa tarvitaan tutkimusta, jossa kestävyysraportoinnin vaikutuksia tarkastellaan suhteessa konkreettisiin kestävyuden mittareihin, kuten päästöjen vähenemiseen, resurssitehokkuuteen tai työolojen

parantumiseen. Toiseksi tutkimus voisi hyötyä laajemmasta maantieteellisestä ja kielellisestä näkökulmasta. Tämä tutkielma rajautui englanninkieliseen ja Scopus-tietokannassa julkaistuun aineistoon, minkä seurauksena paikallisemmissä konteksteissa tuotettu tutkimus jäi analyysin ulkopuolelle. Jatkossa olisi perusteltua sisällyttää myös muilla kielillä julkaistuja tutkimuksia, jotta alueelliset erityispiirteet ja kulttuurisidonaiset käytännöt tulisivat paremmin esiin.

Jatkotutkimuksessa olisi tärkeää tarkastella sääntelyn ja standardien vaikutuksia pidemmällä aikavälillä. CSR-direktiivin toimeenpano ja siihen liittyvät ESRS-standardit ovat hyvin ajankohtaisia, eikä niiden todellisia vaikutuksia ole vielä mahdollista arvioida kattavasti. Ajan myötä voidaan kuitenkin analysoida, muuttaako sääntelyn kiristyminen raportoinnin laatua, vertailtavuutta ja ennen kaikkea sen vaikuttavuutta kestävyysnäkökulmasta. Lisäksi olisi hyödyllistä syventää teoreettista keskustelua yhdistämällä eri näkökulmia. Tämä tutkielma osoitti, että tutkimuksessa hyödynnetään erityisesti sidosryhmä-, legitimititeetti- ja institutionaalista teoriaa, mutta myös signaalointiteoria ja kriittiset lähestymistavat tarjoavat tärkeitä näkökulmia. Jatkossa voisi olla hedelmällistä yhdistää useampia teorioita moniulotteiseksi viitekehikseksi, joka huomioi paremmin kestävyysraportoinnin monisyiset motiivit ja vaikutukset. Lisäksi koska raportoinnin todellinen tehokkuus ja sen kustannukset herättävät perusteltua huolta, olisi tarpeen tutkia viherpesun ilmiötä systemaattisemmin. Vaikka useat tutkimukset nostivat esiin riskin, että raportointia käytetään ensisijaisesti legitimaation välineenä, empiirinen näyttö sen laajuudesta ja vaikutuksista on vielä hajanaista. Systemaattiset tutkimukset, jotka vertaavat raporttien sisältöä yritysten todellisiin käytännön toimiin, voisivat tarjota arvokasta tietoa raportoinnin uskottavuudesta ja luotettavuudesta.

Lähteet

- Baumüller, Josef – Sopp, Karina (2022). Double materiality and the shift from non-financial to European sustainability reporting: Review, outlook and implications. *Journal of Applied Accounting Research*. Vol. 23 (1), 8–28.
- Beall's list (2025) Publishers. <<https://beallslist.net/>>, haettu 24.7.2025.
- Benameur, Kameleddine – Mostafa, Mariam – Hassanein, Ahmed – Shariff, Mohamed (2024) Sustainability reporting scholarly research: a bibliometric review and a future research agenda. *Manag Review Quarterly*, Vol. 74 (1), 823–866.
- Birnbacher, Dieter – Thorseth, May (2015) *The Politics of Sustainability: Philosophical Perspectives*. Routledge, Milton Park.
- BMJ Publishing Group (2021) The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. <<https://www.bmj.com/content/372/bmj.n71> >, haettu 18.7.2025.
- Boiral, Olivier (2013) Sustainability reports as simulacra? A counter-account of A and A+ GRI reports. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol. 26 (7), 1036–1071.
- Calabrese, Armando, Costa, Roberta, Gastaldi, Massimo, Levialdi Ghiron, Nathan, & Villazon Montalvan, Roberth Andres (2021). Implications for Sustainable Development Goals: A framework to assess company disclosure in sustainability reporting. *Journal of Cleaner Production*. Vol. 319 (1).
- Carrol, Archie (1991) The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons*, Vol. 34 (4), 39–48. Viitattu 28.2.2024.
- Carson, Rachel (1962) *Silent Spring*. Dreamscape Media, Holland.
- Carter, Craig – Rogers, Dale (2008) A framework of sustainable supply chain management: moving toward new theory. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, Vol. 38 (5), 360–387.
- Chopra, Shaurat – Senadheera, Sachini – Dissanayake, Pavani – Withana, Piumi – Chib, Rajeev – Rhee, Jay – Ok, Yong (2024) Navigating the Challenges of Environmental, Social, and Governance (ESG) Reporting: The Path to Broader Sustainable Development. *Sustainability (Switzerland)*, 16 (2), art. no. 606.
- Cicchiello, Antonella Francesca – Marrazza, Ferdinando, – Perdichizzi, Salvatore (2023). Non-financial disclosure regulation and environmental, social, and governance (ESG) performance: The case of EU and US firms. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*. Vol. 30 (3), 1121–1128.

- Cleophas, Ton – Zwinderman, Aeilko (2017). *Modern meta-analysis: review and update of methodologies*. Springer, Cham.
- Connelly, Brian – Certo, Trevis – Ireland, Duane – Reutzel, Christopher (2011) Signaling Theory: A review and assessment. *Journal of Management*, Vol. 37 (1), 39–67.
- Deegan, Craig (2002) The legitimising effect of social and environmental disclosures – a theoretical foundation. *Accounting, Auditing, & Accountability*, Vol. 15 (3), 282–311.
- Deegan, Craig (2019) Legitimacy theory: Despite its enduring popularity and contribution, time is right for a necessary makeover. *Accounting, Auditing, & Accountability*, Vol. 32 (8), 2307–2329.
- De Villiers, Charl – Dimes, Ruth – Molinari, Matteo (2024). How will AI text generation and processing impact sustainability reporting? Critical analysis, a conceptual framework and avenues for future research. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, Vol. 15 (1), 96–118.
- Direktiivi/2022/2464/EU: asetuksen (EU) N:o 537/2014, direktiivin 2004/109/EY, direktiivin 2006/43/EY ja direktiivin 2013/34/EU muuttamisesta yritysten kestävyysraportoinnin osalta. Ns. kestävyysraportointidirektiivi (CSRD, Corporate Sustainability Reporting Directive). Viitattu 27.2.2024.
- Direktiivi/2024/1760/EU: yritysten kestäväää toimintaa koskevasta huolellisuusveloitteesta ja direktiivin (EU) 2019/1937 ja asetuksen (EU) 2023/2859 muuttamisesta. (CSDDD, Corporate Social Due Dilligence Directive). Viitattu 28.2.2024.
- Direktiivi/2025/794/EU: direktiivien (EU) 2022/2464 ja (EU) 2024/1760 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse päivämääristä, joista alkaen jäsenvaltioiden on määrä soveltaa tiettyjä yritysten kestävyysraportointia ja huolellisuusveloitetta koskevia vaatimuksia. Viitattu 16.7.2025.
- Elkington, John (1997) *Cannibals with forks: the triple bottom line of 21st century business*. Capstone Publishing Limited, Oxford.
- Fama, Eugene F. (1970). "Efficient capital markets: A review of theory and empirical work." *Journal of Finance*. Vol. 25 (2), 383–417.
- Freeman, Edward – Harrison, Jeffery – Zyglidopoulos, Stelios (2018) *Stakeholder Theory: Concepts and Strategies*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Friedman, Milton (1970) The social responsibility of business is to increase its profits, New York Times, 13.9.1970. Viitattu 27.2.2024.
- García-Sánchez, Isabel-María – Rodríguez-Ariza, Lázaro – Aibar-Guzmán, Beatriz – Aibar-Guzmán, Cristina (2020). Do institutional investors drive corporate transparency regarding

business contribution to sustainable development goals? *Business Strategy and the Environment*, Vol. 29 (5), 2019–2036.

Global Reporting Initiative (2024) About GRI. <<https://www.globalreporting.org/about-gri/>>, haettu 28.2.2024.

Google Trends (2024) “Sustainability” ja “ESG” hakukonehaut 8/2014–8/2024. <<https://trends.google.fi/trends/explore?date=2014-08-14%202024-08-14&q=sustainability,ESG&hl=fi>>, haettu 14.8.2024.

GRI 1: Foundation 2021. viitattu 12.8.2024.

GRI 2: General Disclosures 2021. Viitattu 12.8.2024.

Hahn, Rüdiger – Kühnen, Michael (2013) Determinants of sustainability reporting: a review of results, trends, theory, and opportunities in an expanding field of research. *Journal of Cleaner Production*, Vol. 59 (1), 5–21.

Hallituksen esitys 20/2023: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kirjanpitolain ja tilintarkastuslain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi. Viitattu 27.2.2024.

Heras-Saizarbitoria, Iñaki – Urbieto, Laida – Boiral, Olivier (2022). Organizations' engagement with sustainable development goals: From cherry-picking to SDG-washing? *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, Vol. 29 (2), 316–328.

Ihmisoikeusliitto (2024) Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. <<https://ihmisoikeusliitto.fi/ihmisoikeudet/ihmisoikeuksien-julistus/>>, viitattu 11.8.2024.

Ilmastolaki 1 luku: Yleiset säännökset. Viitattu 31.8.2024.

Ilmastolaki 3 luku: Raportointi ja seuranta. Viitattu 31.8.2024.

Khan, Habib – Bose, Sudipta – Mollik, Abu – Harun, Harun (2021) “Green washing” or “authentic effort”? An empirical investigation of the quality of sustainability reporting by banks. *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, Vol. 34 (2), 338–369.

Kirjanpitolaki 7 luku: Kestävyysraportti. Viitattu 12.8.2024.

Kirjanpitolautakunta (2024) Kirjanpitolautakunta. <<https://kirjanpitolautakunta.fi/kirjanpitolautakunta>>, haettu 12.8.2024.

Koskela, Anna (2023) 13 proven benefits of sustainability reporting. Askel Sustainability Solutions, Tallinna. <<https://askelsustainabilitysolutions.com/benefits-of-sustainability-reporting/>>, haettu 28.2.2024.

KPMG (2022) Big Shifts, small steps: Global Survey of Sustainability Reporting 2022. <<https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/sg/pdf/2022/10/ssr-small-steps-big-shifts.pdf>>, viitattu 27.2.2024.

- Maak, Thomas (2022). *The Routledge companion to corporate social responsibility*. Routledge, New York.
- Metsämuuronen, Jari (2006) *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Milne, Markus – Gray, Rob (2013) W(h)ither Ecology? The Triple Bottom Line, the Global Reporting Initiative, and corporate sustainability reporting. *Journal of Business Ethics* Vol. 118 (1), 13–29.
- Moodaley, Wayne – Telukdarie, Arnesh (2023) Greenwashing, sustainability reporting, and artificial intelligence: A systematic literature review. *Sustainability (Switzerland)*, Vol. 15 (2), art. no. 1481.
- Nora, Gabriela – Alberton, Anete – Ayala, Diego (2023) Stakeholder theory and actor-network theory: The stakeholder engagement in energy transitions. *Business Strategy and the Environment*, Vol. 32 (1), 673–685.
- Perakis, Eammanuel 11.3.2025. The king is naked: 12 reasons ESRS have unfortunately failed (and will fail unless Omnibus resolves them). [Mielipidekirjoitus].
<<https://www.linkedin.com/pulse/king-naked-12-reasons-why-esrs-have-unfortunately-failed-perakis-19qqf/>>, viitattu 30.7.2025.
- Petticrew, Mark – Roberts, Helen (2008). *Systematic reviews in the social sciences: a practical guide (1st ed.)*. Williston, Wiley.
- Pomeroy, Bradley – Thornton, Daniel (2008) Meta-analysis and the accounting literature: The case of audit committee independence and financial reporting quality. *European Accounting Review*, Vol. 17 (2), 305–330.
- Raitio, Juha – Tuominen, Tomi (2020). *Euroopan unionin oikeus (2., uudistettu painos.)*. Alma Talent, Helsinki.
- Refinq (2025) Top Challenges in Implementing ESRS Standards.
<<https://www.refinq.com/blog/top-challenges-in-implementing-esrs-standards>>, haettu 30.7.2025.
- Risi, David – Vigneau, Laurence – Bohn, Stephan – Wickert, Christopher (2023) Institutional theory-based research on corporate social responsibility: Bringing values back in. *International Journal of Management Reviews*, Vol. 25 (1), 3–23.
- Rosati, Fransesco – Faria, Lourenco (2019A) Addressing the SDGs in sustainability reports: The relationship with institutional factors. *Journal of Cleaner Production*, Vol. 215 (1), 1312–1326.

- Rosati, Francesco – Faria, Lourenco (2019B) Business contribution to the Sustainable Development Agenda: Organizational factors related to early adoption of SDG reporting. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, Vol. 26 (3), 588–597.
- Rustam, Adeela – Wang, Ying – Zameer, Hashim (2020) Environmental awareness, firm sustainability exposure and green consumption behaviors. *Journal of Cleaner Production*, Vol. 268 (1), art. no. 122016.
- Sarokin, David (2022) *Corporate Sustainability - Does It Make a Difference?* Amazon, Seattle.
- SASB (2024) Download SASB standards. <<https://sasb.ifrs.org/standards/download/>>, haettu 13.8.2024.
- Scopus (2024) What is Scopus about? <https://service.elsevier.com/app/answers/detail/a_id/15100/c/10544/supporthub/scopus/>, haettu 24.7.2025.
- Silva, Samantha (2021). Corporate contributions to the Sustainable Development Goals: An empirical analysis informed by legitimacy theory. *Journal of Cleaner Production*, Vol. 292 (1).
- Sitra (2022) Sitran selvityksiä 214–Vastuullisuuden tulevaisuus. <https://www.sitra.fi/app/uploads/2022/06/sitra_vastuullisuuden_tulevaisuus_fin_0822.pdf>, haettu 2.8.2024.
- Spence, Michael (1973). Job market signaling. *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 87 (3), 355–374.
- Subramaniam, Nava – Akbar, Suraiyah – Situ, Hui – Ji, Sophia – Parikh, Nirav (2023) Sustainable development goal reporting: Contrasting effects of institutional and organisational factors. *Journal of Cleaner Production*, Vol. 411 (1), art. no. 137339.
- TCFD (2024) About. <<https://www.fsb-tcfd.org/about/>>, haettu 12.8.2024.
- Tilintarkastajat.fi 22.4.2025 Omnibus-paketin muutosehdotusten vaikutus kestävyysraportointivelvollisuuteen Suomessa vuonna 2025. <<https://tilintarkastajat.fi/artikkelit/omnibus-paketin-muutosehdotusten-vaikutus-kestavyysraportointivelvollisuuteen-suomessa-vuonna-2025/>>, haettu 10.7.2025.
- Tilintarkastuslaki 3 luku: Tilintarkastuksen ja kestävyysraportointivarmentamisen sisältö. viitattu 12.8.2024.
- Turzo, Teresa – Marzi, Giacomo – Favino, Christian – Terzani, Simone (2022). Non-financial reporting research and practice: Lessons from the last decade. *Journal of Cleaner Production*, Vol. 345 (1).

Työ- ja elinkeinoministeriö (2024) Vastuullisuusraportointi.

<<https://tem.fi/vastuullisuusraportointi>>, haettu 28.2.2024.

UN Global Compact Network Finland (2024A) Kymmenen periaatetta.

<<https://www.globalcompact.fi/kymmenen-periaatetta>>, haettu 28.2.2024.

UN Global Compact Network Finland (2024B) Kestävän kehityksen tavoitteet.

<<https://www.globalcompact.fi/kestavan-kehityksen-tavoitteet>>, haettu 28.2.2024.

UPM (2025) Sijoittajat/UPM sijoituskohteena/Vuosikertomus.

<<https://www.upm.com/fi/sijoittajat/upm-sijoituskohteena/vuosikertomus/>>, haettu 14.7.2025.

Valtiosopimukset 76/2016 Valtioneuvoston asetus Pariisin sopimuksen voimaansaattamisesta ja sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta. Viitattu 12.8.2024.

Van Der Waal, Johannes – Thijssens, Thomas (2020) Corporate involvement in Sustainable Development Goals: Exploring the territory. *Journal of Cleaner Production*, Vol. 252 (1).

Velte, Patrick (2024) Archival research on sustainability-related executive compensation. A literature review of the status quo and future improvements. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, Vol. 31 (4), 3119–3147.

Vitolla, Filippo – Raimo, Nicola – Rubino, Michele – Garzoni, Antonella (2019) The impact of national culture on integrated reporting quality. A stakeholder theory approach. *Business Strategy and the Environment*. Vol. 28 (1) 1558–1571.

Wegenhofer, Alfred (2024) Sustainability Reporting: A Financial Reporting Perspective. *Accounting in Europe*, Vol. 21 (1), 1–13.

Wolk, Harry – Dodd, James – Rozycki, John (2016). *Accounting Theory: Conceptual Issues in a Political and Economic Environment (Ninth edition.)*. SAGE Publications Incorporated, Thousand Oaks.

Yhdistyneet kansakunnat (2025) The 17 goals. <<https://sdgs.un.org/goals>>, haettu 16.7.2025.

Yhdistyneet kansakunnat (2024a) Paris agreement – status of ratification.

<<https://unfccc.int/process/the-paris-agreement/status-of-ratification>>, haettu 12.8.2024.

Yhdistyneet kansakunnat (2024b) SUBMISSION BY SPAIN AND THE EUROPEAN COMMISSION ON BEHALF OF THE EUROPEAN UNION AND ITS MEMBER STATES. <<https://unfccc.int/sites/default/files/NDC/2023-10/ES-2023-10-17%20EU%20submission%20NDC%20update.pdf>>, haettu 12.8.2024.

Yle 4.6.2022. Suomi reiluun etukenoon ilmastotalkoissa – fossiilivapaus tuo isoimmat veronkorotukset autoilijoille, mutta myös teollisuus ja öljylämmittäjät saavat osansa.

<<https://yle.fi/a/3-10814125> >, haettu 31.8.2024.

Ympäristöministeriö (2024) Pariisin ilmastopimus. <<https://ym.fi/pariisin-ilmastosopimus>>, haettu 11.8.2024.

Ympäristöministeriö (2022) Uusi ilmastolaki etenee eduskuntaan – hiilineutraaliustavoite 2035 lain tasolle, päästövähennystavoitteet myös tuleville vuosikymmenille. Tiedote.

<<https://valtioneuvosto.fi/-/1410903/uusi-ilmastolaki-etenee-eduskuntaan-hiilineutraaliustavoite-2035-lain-tasolle-paastovahennystavoitteet-myo-tuleville-vuosikymmenille>>, haettu 31.8.2024.

Liitteet

Liite 1. Prisma 2020 -Checklist (BMJ Publishing Group 2021)

Section and Topic	Item #	Checklist item	Location where item is reported
TITLE			
Title	1	Identify the report as a systematic review.	1
ABSTRACT			
Abstract	2	See the PRISMA 2020 for Abstracts checklist.	2
INTRODUCTION			
Rationale	3	Describe the rationale for the review in the context of existing knowledge.	10
Objectives	4	Provide an explicit statement of the objective(s) or question(s) the review addresses.	9-11
METHODS			
Eligibility criteria	5	Specify the inclusion and exclusion criteria for the review and how studies were grouped for the syntheses.	41-48
Information sources	6	Specify all databases, registers, websites, organisations, reference lists and other sources searched or consulted to identify studies. Specify the date when each source was last searched or consulted.	41-48
Search strategy	7	Present the full search strategies for all databases, registers and websites, including any filters and limits used.	41-48
Selection process	8	Specify the methods used to decide whether a study met the inclusion criteria of the review, including how many reviewers screened each record and each report retrieved, whether they worked independently, and if applicable, details of automation tools used in the process.	41-48
Data collection process	9	Specify the methods used to collect data from reports, including how many reviewers collected data from each report, whether they worked independently, any processes for obtaining or confirming data from study investigators, and if applicable, details of automation tools used in the process.	41-48
Data items	10a	List and define all outcomes for which data were sought. Specify whether all results that were compatible with each outcome domain in each study were sought (e.g. for all measures, time points, analyses), and if not, the methods used to decide which results to collect.	41-48, 79-85
	10b	List and define all other variables for which data were sought (e.g. participant and intervention characteristics, funding sources). Describe any assumptions made about any missing or unclear information.	41-48, 79-85
Study risk of bias assessment	11	Specify the methods used to assess risk of bias in the included studies, including details of the tool(s) used, how many reviewers assessed each study and whether they worked independently, and if applicable, details of automation tools used in the process.	47-48
Effect measures	12	Specify for each outcome the effect measure(s) (e.g. risk ratio, mean difference) used in the synthesis or presentation of results.	N/A
Synthesis methods	13a	Describe the processes used to decide which studies were eligible for each synthesis (e.g. tabulating the study intervention characteristics and comparing against the planned groups for each synthesis (item #5)).	41-48
	13b	Describe any methods required to prepare the data for presentation or synthesis, such as handling of missing summary statistics, or data conversions.	40-47
	13c	Describe any methods used to tabulate or visually display results of individual studies and syntheses.	48-53
	13d	Describe any methods used to synthesize results and provide a	41-48

Section and Topic	Item #	Checklist item	Location where item is reported
		rationale for the choice(s). If meta-analysis was performed, describe the model(s), method(s) to identify the presence and extent of statistical heterogeneity, and software package(s) used.	
	13e	Describe any methods used to explore possible causes of heterogeneity among study results (e.g. subgroup analysis, meta-regression).	N/A
	13f	Describe any sensitivity analyses conducted to assess robustness of the synthesized results.	N/A
Reporting bias assessment	14	Describe any methods used to assess risk of bias due to missing results in a synthesis (arising from reporting biases).	47-48
Certainty assessment	15	Describe any methods used to assess certainty (or confidence) in the body of evidence for an outcome.	N/A
RESULTS			
Study selection	16a	Describe the results of the search and selection process, from the number of records identified in the search to the number of studies included in the review, ideally using a flow diagram.	41
	16b	Cite studies that might appear to meet the inclusion criteria, but which were excluded, and explain why they were excluded.	79-85
Study characteristics	17	Cite each included study and present its characteristics.	48-50
Risk of bias in studies	18	Present assessments of risk of bias for each included study.	N/A
Results of individual studies	19	For all outcomes, present, for each study: (a) summary statistics for each group (where appropriate) and (b) an effect estimate and its precision (e.g. confidence/credible interval), ideally using structured tables or plots.	N/A
Results of syntheses	20a	For each synthesis, briefly summarise the characteristics and risk of bias among contributing studies.	53-62
	20b	Present results of all statistical syntheses conducted. If meta-analysis was done, present for each the summary estimate and its precision (e.g. confidence/credible interval) and measures of statistical heterogeneity. If comparing groups, describe the direction of the effect.	N/A
	20c	Present results of all investigations of possible causes of heterogeneity among study results.	N/A
	20d	Present results of all sensitivity analyses conducted to assess the robustness of the synthesized results.	N/A
Reporting biases	21	Present assessments of risk of bias due to missing results (arising from reporting biases) for each synthesis assessed.	66-67
Certainty of evidence	22	Present assessments of certainty (or confidence) in the body of evidence for each outcome assessed.	N/A
DISCUSSION			
Discussion	23a	Provide a general interpretation of the results in the context of other evidence.	62-68
	23b	Discuss any limitations of the evidence included in the review.	66-67
	23c	Discuss any limitations of the review processes used.	66-67
	23d	Discuss implications of the results for practice, policy, and future research.	62-68
OTHER INFORMATION			
Registration and protocol	24a	Provide registration information for the review, including register name and registration number, or state that the review was not registered.	N/A
	24b	Indicate where the review protocol can be accessed, or state that a protocol was not prepared.	N/A
	24c	Describe and explain any amendments to information provided at	N/A

Section and Topic	Item #	Checklist item	Location where item is reported
		registration or in the protocol.	
Support	25	Describe sources of financial or non-financial support for the review, and the role of the funders or sponsors in the review.	N/A
Competing interests	26	Declare any competing interests of review authors.	N/A
Availability of data, code and other materials	27	Report which of the following are publicly available and where they can be found: template data collection forms; data extracted from included studies; data used for all analyses; analytic code; any other materials used in the review.	N/A

Liite 2. Tutkimusaineiston seulonta Scopus-tietokannasta

Vuosi	Artikkeli	Kirjoittajat	Viittaukset 5.7.2025	Sisällytetty tutkimukseen	Perustelut	Hakutulos:	Tutkimusno:
2019	Is sustainability reporting (ESG) associated with performance? Evidence from the European banking sector	Buallay, A.	539	Ei	Tutkimus käsittelee kestävyysraportoinnin yhteyttä taloudellisiin mittareihin eikä analysissä pohdita kestävyysraportoinnin merkitystä kestävyysasioiden edistämisessä. Tutkimus ei siis edesauta tutkimuskysymyksiin vastaamista. Tutkimus käsittelee SDG:iden huomioimista kestävyysraportoinnissa. Artikkelisi sisältää tutkimuskysymysten kannalta relevanttia pohdintaa SDG:eistä ja kestävyysraportoinnin merkityksestä niiden edistämisessä.	1/190	N/A
2019	Addressing the SDGs in sustainability reports: The relationship with institutional factors	Rosati, F., Faria, L.G.D.	465	Kyllä	Tutkimus käsittelee SDG:iden huomioimista kestävyysraportoinnissa. Artikkelisi sisältää tutkimuskysymysten kannalta relevanttia pohdintaa SDG:eistä ja kestävyysraportoinnin merkityksestä niiden edistämisessä.	2/190	1
2019	Business contribution to the Sustainable Development Agenda: Organizational factors related to early adoption of SDG reporting	Rosati, F., Faria, L.G.D.	375	Kyllä	Tutkimus käsittelee SDG:iden huomioimista kestävyysraportoinnissa. Artikkelisi sisältää tutkimuskysymysten kannalta relevanttia pohdintaa SDG:eistä ja kestävyysraportoinnin merkityksestä niiden edistämisessä.	3/190	2
2019	Market reaction to mandatory nonfinancial disclosure	Grewal, J., Riedl, E.J., Serafeim, G.	252	Ei	Tutkimus käsittelee markkinoiden reaktiota kestävyysraportointisääntelyyn. Näkökulma on puhtaasti liiketaloudellinen eikä tutkimuskysymysten edellyttämää pohdintaa kestävyysraportoinnista kestävyysasioiden edistäjänä ole.	4/190	N/A
2019	Integrating sustainability reporting into enterprise risk management and its relationship with business performance: A conceptual framework	Shad, M.K., Lai, F.-W., Fatt, C.L., Klemeš, J.J., Bokhari, A.	234	Ei	Tutkimus tutkii kestävyysraportoinnin syy-yhteyttä taloudelliseen suoritukseen, mikä ei vastaa tutkielman tutkimuskysymyksiin.	5/190	N/A
2019	The impact of national culture on integrated reporting quality. A stakeholder theory approach	Vitolla, F., Raimo, N., Rubino, M., Garzoni, A.	188	Kyllä	Tutkimus arvioi kestävyysraportoinnin laatua huomioiden myös ei taloudelliset mittarit. Tutkimus siis ottaa kantaa kestävyysraportoinnin ja todellisen kestävyysuorituksen yhteyteen.	6/190	3

2020	Corporate involvement in Sustainable Development Goals: Exploring the territory	van der Waal, J.W.H., Thijssens, T.	286	Kyllä	Tutkimus käsittelee SDG:iden huomioimista kestävyysraportoinnissa. Artikkelisi sisältää tutkimuskysymysten kannalta relevanttia pohdintaa SDG:eistä ja kestävyysraportoinnin merkityksestä niiden edistämässä.	1/280		4
2020	Chief executive officer attributes, sustainable performance, environmental performance, and environmental reporting: New insights from upper echelons perspective	Shahab, Y., Ntim, C.G., Chen, Y., ... Li, H.-X., Ye, Z.	239	Ei	Tutkimus ei liity kestävyysraportointiin. Tutkimus käsittelee toimitusjohtajan vaikutusta kestävyysasuoriutumiseen. Kestävyysraportointi on tutkimuksessa vain yksi lähdeaineistosta.	2/280	N/A	
2020	Environmental awareness, firm sustainability exposure and green consumption behaviors	Rustam, A., Wang, Y., Zameer, H.	217	Kyllä	Tutkimus tutkii kestävyysraportoinnin ja kuluttajien kestävä ostokäyttäytymisen syy-yhteyttä. Tutkimus siis tutkii suoraan edistääkö laadukas kestävyysraportointi konkreettista kestävyysasiaa, joten se vastaa tutkielman tutkimuskysymykseen.	3/280		5
2020	Do institutional investors drive corporate transparency regarding business contribution to the sustainable development goals?	García-Sánchez, I.-M., Rodríguez-Ariza, L., Aibar-Guzmán, B., Aibar-Guzmán, C.	204	Kyllä	Tutkimus käsittelee SDG:iden huomioimista kestävyysraportoinnissa. Artikkelisi sisältää tutkimuskysymysten kannalta relevanttia pohdintaa SDG:eistä ja kestävyysraportoinnin merkityksestä niiden edistämässä.	4/280		6
2021	Corporate contributions to the Sustainable Development Goals: An empirical analysis informed by legitimacy theory	Silva, S.	217	Kyllä	Tutkimus käsittelee SDG:iden huomioimista kestävyysraportoinnissa. Artikkelisi sisältää tutkimuskysymysten kannalta relevanttia pohdintaa SDG:eistä ja kestävyysraportoinnin merkityksestä niiden edistämässä.	1/215		7
2021	COVID-19 and healthcare system in China: challenges and progression for a sustainable future	Sun, S., Xie, Z., Yu, K., ... Zheng, S., Pan, X.	140	Ei	Tutkimus ei tutki kestävyysraportointia	2/215	N/A	
2021	“Green washing” or “authentic effort”? An empirical investigation of the quality of sustainability	Khan, H.Z., Bose, S., Mollik, A.T., Harun, H.	128	Kyllä	Tutkimus käsittelee kestävyysraportoinnin laatua monien eri ei taloudellisten mittarien kautta. Tutkimus sisältää tutkimuskysymysten näkökulmasta relevanttia pohdintaa.	3/215		8

	reporting by banks						
2021	Operating in a climate crisis: A state-of-the-science review of life cycle assessment within surgical and anesthetic care	Drew, J., Christie, S.D., Tyedmers, P., Smith-Forrester, J., Rainham, D.	111	Ei	Tutkimus ei tutki kestävyysraportointia	4/215	N/A
2021	A framework for evaluating and disclosing the esg related impacts of ai with the sdgs	Sætra, H.S.	109	Ei	Tutkimus ei tutki kestävyysraportointia	5/215	N/A
2021	Multi-objective urban land use optimization using spatial data: A systematic review	Rahman, M.M., Szabó, G.	100	Ei	Tutkimus ei tutki kestävyysraportointia	6/215	N/A
2021	The innovative contribution of multinational enterprises to the Sustainable Development Goals	van der Waal, J.W.H., Thijssens, T., Maas, K.	92	Ei	Tutkimus ei tutki kestävyysraportointia	7/215	N/A
2021	The influence of corporate governance structure on sustainability reporting in Malaysia	Jamil, A., Mohd Ghazali, N.A., Puat Nelson, S.	87	Ei	Tutkimus ei tutki kestävyysraportointia	8/215	N/A
2021	Determinants of Corporate Environment, Social and Governance (ESG) Reporting among Asian Firms	Abdul Rahman, R., Alsayegh, M.F.	86	Ei	Tutkimus tutkii yrityksen ominaisuuksien vaikutusta julkaistavan kestävyysinformaation määrään. Tutkimus ei sisällä merkityksellistä pohdintaa kestävyysraportoinnista todellisten kestävyystekojen edistäjänä vaan fokus on yrityksen näkökulmassa.	9/215	N/A
2021	Carbon footprinting of universities worldwide: Part I—objective comparison by standardized metrics	Helmerts, E., Chang, C.C., Dauwels, J.	85	Ei	Tutkimus ei tutki kestävyysraportointia	10/215	N/A

2021	Implications for Sustainable Development Goals: A framework to assess company disclosure in sustainability reporting	Calabrese, A., Costa, R., Gastaldi, M., Leviaidi Ghiron, N., Villazon Montalvan, R.A.	85	Kyllä	Tutkimus käsittelee SDG:iden huomioimista kestävyysraportoinnissa. Artikkelisi sisältää tutkimuskysymysten kannalta relevanttia pohdintaa SDG:eistä ja kestävyysraportoinnin merkityksestä niiden edistämisessä.	11/215		9
2022	Connecting the COVID-19 pandemic, environmental, social and governance (ESG) investing and calls for 'harmonisation' of sustainability reporting	Adams, C.A., Abhayawansa, S.	258	Ei	Tutkimus käsittelee kestävyysraportoinnin harmonisointia globaalilla tasolla. Artikkelisi on deskriptiivinen kuvaus globaalista sääntelystä eikä ota kantaa merkityksellisesti kantaa tutkimuskysymykseen. Tutkimus käsittelee SDG:iden huomioimista kestävyysraportoinnissa. Artikkelisi sisältää tutkimuskysymysten kannalta relevanttia pohdintaa SDG:eistä ja kestävyysraportoinnin merkityksestä niiden edistämisessä.	1/315	N/A	
2022	Organizations' engagement with sustainable development goals: From cherry-picking to SDG-washing?	Heras-Saizarbitoria, I., Urbieto, L., Boiral, O. Musleh Al-Sartawi, A.M.A., Hussainey, K., Razzaque, A.	246	Kyllä	Tutkimus käsittelee kestävyysraportointia	2/315		10
2022	The role of artificial intelligence in sustainable finance	Naciti, V., Cesaroni, F., Pulejo, L.	153	Ei	Tutkimus ei tutki kestävyysraportointia	3/315	N/A	
2022	Corporate governance and sustainability: a review of the existing literature	Pulejo, L.	132	Ei	Tutkimus ei tutki kestävyysraportointia	4/315	N/A	
2022	Double materiality and the shift from non-financial to European sustainability reporting: review, outlook and implications	Baumüller, J., Sopp, K.	132	Kyllä	Tutkimuksessa arvioidaan kestävyysraportoinnin hyötyjä kestävyysnäkökulmasta sen kustannuksia vasten. Tutkimus siis ottaa suoraan kantaan tutkimuskysymykseen. Tutkimus arvioi kestävyysraportointia ei taloudellisin mittarein ja sisältää tutkimuskysymyksen näkökulmasta merkityksellistä pohdintaa.	5/315		11
2022	Non-financial reporting research and practice: Lessons from the last decade	Turzo, T., Marzi, G., Favino, C., Terzani, S.	130	Kyllä	Tutkimus käsittelee kestävyysraportointia	6/315		12
2023	Institutional framework of ESG disclosures: comparative analysis of developed and developing countries	Singhania, M., Saini, N.	145	EI	Tutkimus ei tutki kestävyysraportointia	1/432	N/A	

2023	ESG and Industry 5.0: The role of technologies in enhancing ESG disclosure	Asif, M., Searcy, C., Castka, P.	114	EI	Tutkimus ei tutki kestävyysraportointia	2/432	N/A
2023	Decarbonization in waste recycling industry using digitalization to promote net-zero emissions and its implications on sustainability	Kurniawan, T.A., Othman, M.H.D., Liang, X., ... Anouzla, A., Chew, K.W.	113	Ei	Tutkimus ei tutki kestävyysraportointia	4/432	N/A
2023	Re-assessing global municipal solid waste generation	Maalouf, A., Mavropoulos, A.	106	Ei	Tutkimus ei tutki kestävyysraportointia	4/432	N/A
2023	The impact of voluntary sustainability reporting on firm value: Insights from signaling theory	Friske, W., Hoelscher, S.A., Nikolov, A.N.	90	EI	Tutkimus käsittelee kestävyysraportoinnin yhteyttä taloudellisiin mittareihin eikä analyysissä pohdita kestävyysraportoinnin merkitystä kestävyysasioiden edistämisessä. Tutkimus ei siis edesauta tutkimuskysymyksiin vastaamista.	5/432	N/A
2023	The role of the external auditor in managing environmental, social, and governance (ESG) reputation risk	Asante-Appiah, B., Lambert, T.A.	89	EI	Tutkimus ei tutki kestävyysraportointia	6/432	N/A
2023	Technologies Empowered Environmental, Social, and Governance (ESG): An Industry 4.0 Landscape	Saxena, A., Singh, R., Gehlot, A., ... Montero, E.C., Priyadarshi, N.	82	EI	Tutkimus ei tutki kestävyysraportointia	7/432	N/A
2023	Opportunities and risks of internet of things (IoT) technologies for circular business models: A literature review	Ding, S., Tukker, A., Ward, H.	79	EI	Tutkimus ei tutki kestävyysraportointia	8/432	N/A
2023	Consequences of CSR reporting regulations worldwide: a review and research agenda	Haji, A.A., Coram, P., Troshani, I.	70	Ei	Tutkimus vertailee eri regulaatioiden vaikutusta raportointiin. Tutkimus ei siis ota kantaa kestävyysraportoinnin ja todellisten kestävyystekojen väliseen syy-yhteyteen vaan keskittyy tarkastelemaan miten sääntely muovaa raportointia.	9/432	N/A

2023	Sustainable development goal reporting: Contrasting effects of institutional and organisational factors	Subramaniam, N., Akbar, S., Situ, H., Ji, S., Parikh, N.	64	Kyllä	Tutkimus käsittelee SDG:iden huomioimista kestävyysraportoinnissa. Artikkelisi sisältää tutkimuskysymysten kannalta relevanttia pohdintaa SDG:eistä ja kestävyysraportoinnin merkityksestä niiden edistämisessä.	10/432	13
2023	Greenwashing, Sustainability Reporting, and Artificial Intelligence: A Systematic Literature Review	Moodaley, W., Telukdarie, A.	61	Kyllä	Tutkimus arvioi kestävyysraportoinnin laatua huomioiden myös ei taloudelliset mittarit. Tutkimus siis ottaa kantaa kestävyysraportoinnin ja todellisen kestävyysasuorituksen yhteyteen.	11/432	14
2023	Non-financial disclosure regulation and environmental, social, and governance (ESG) performance: The case of EU and US firms	Cicchello, A.F., Marrazza, F., Perdichizzi, S.	60	Kyllä	Tutkimus tutkii edistääkö laajempi kestävyysraportointi yritysten ESG-pisteitä. Tutkimuksen ESG-pistejärjestelmä perustuu moniin ei taloudellisiin mittareihin, joten tutkimus ottaa suoraan kantaa kestävyysraportointiin todellisten kestävyystekojen edistäjänä.	12/432	15
2024	The Effects of Mandatory ESG Disclosure Around the World How will AI text generation and processing impact sustainability reporting? Critical analysis, a conceptual framework and avenues for future research	Krueger, P., Sautner, Z., Tang, D.Y., Zhong, R.	101	Ei	Tutkimus käsittelee kestävyysraportoinnin yhteyttä taloudellisiin mittareihin eikä analyysissä pohdita kestävyysraportoinnin merkitystä kestävyysasioiden edistämisessä. Tutkimus ei siis edesauta tutkimuskysymyksiin vastaamista.	1/588	N/A
2024	An Overview of Corporate Sustainability Reporting Legislation in the European Union	de Villiers, C., Dimes, R., Molinari, M.	60	Kyllä	Tutkimus käsittelee SDG:iden huomioimista kestävyysraportoinnissa. Artikkelisi sisältää tutkimuskysymysten kannalta relevanttia pohdintaa SDG:eistä ja kestävyysraportoinnin merkityksestä niiden edistämisessä.	2/588	16
2024	From financial reporting to ESG reporting: a bibliometric analysis of the evolution in corporate sustainability disclosures	Hummel, K., Jobst, D.	58	Ei	Kyseessä kirjallisuuskatsaus kestävyysraportointiregulaatioista. Artikkelisi ei ota kantaa tutkimuskysymyksiin.	3/588	N/A
2024		Diwan, H., Amarayil Sreeraman, B.	44	Ei	Kyseessä deskriptiivinen analyysi kestävyysraportointitutkimuksen ominaisuuksista, joka ei ota suoraan kantaa tutkimuskysymyksiin	4/588	N/A

2024	Sustainability Reporting: A Financial Reporting Perspective	Wagenhofer, A.	44	Kyllä	Tutkimus tutkii raportoinnin taustalla olevia motiiveja. Artikkelin pohdinta onko kestävyysraportoinnin taustalla todellisia kestävyystekojä vai pelkkiä kestävyyspuheita.	5/588		17
2024	Sustainability reporting scholarly research: a bibliometric review and a future research agenda	Benameur, K.B., Mostafa, M.M., Hassanein, A., Shariff, M.Z., Al-Shattarat, W.	42	Ei	Kyseessä deskriptiivinen analyysi aiheen tutkimuksesta, joka ei ota kantaa tutkimuskysymyksiin	6/588	N/A	
2024	Navigating the Challenges of Environmental, Social, and Governance (ESG) Reporting: The Path to Broader Sustainable Development	Chopra, S.S., Senadheera, S.S., Dissanayake, P.D., ... Rhee, J.H., Ok, Y.S.	42	Kyllä	Tutkimus arvioi kestävyysraportointia ei taloudellisin mittarein ja sisältää tutkimuskysymyksen näkökulmasta merkityksellistä pohdintaa.	7/588		18